

СКАРБНИЧКА ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

М. О. Володарська

БАТЬКІВСЬКІ ЗБОРИ

**1-4
класи**

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

СКАРБНИЧКА ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

М. О. Володарська

БАТЬКІВСЬКІ ЗБОРИ

**1-4
класи**

Друге видання

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

УДК 808.51
ББК 74.200.25
Б 28

Серія «Скарбничка вчителя початкової школи» заснована 2007 року

Б 28 Батьківські збори. 1—4 клас / Упоряд. М. О. Володарська. — Х.: Ранок-НТ, 2010. — 176 с. — (Скарбничка вчителя початкової школи).

ISBN 978-966-315-048-2

Даний посібник містить: розробки тематичних бесід з батьками; анкети, тести для батьків та учнів, пам'ятки та поради для батьків з виховання дітей, педагогічні практикуми для батьків.

Видання допоможе класному керівникові дослідити взаємовідносини в родині учнів класу, більше дізнатися про особистості учнів та їхніх батьків, покращити спілкування між учителем та батьками, надати батькам слушні поради з актуальних проблем сучасного виховання, за допомогою батьків визначити доцільні методи виховання учнів та сприяти зміцненню батьківського колективу.

УДК 808.51
ББК 74.200.25

Навчальне видання

Серія «Скарбничка вчителя початкової школи»

БАТЬКІВСЬКІ ЗБОРИ 1—4 КЛАС

**Упорядник
Володарська Марина Олександрівна**

Код О4216У. Підписано до друку 15.07.2010. Формат 60×90/16.
Папір друкарський. Гарнітура Шкільна. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 4,18.

ПП «Ранок-НТ». Свідоцтво ДК № 2121 від 10.03.2005 р.
61052 Харків, пров. Сімферопольський, 6.

Надруковано у друкарні ПП «Трида+»
м. Харків, вул. Киргизька, 19. Тел. 757-98-16, 703-12-21.

ISBN 978-966-315-048-2

© М. О. Володарська, упорядн., 2007
© Ранок-НТ, 2010

ПЕРЕДМОВА

На батьківських зборах доцільно проводити систематичні бесіди з батьками на педагогічні теми. Метою зборів має стати підвищення педагогічної культури батьків, оволодіння ними знаннями щодо процесу формування особистості дитини, загальних законів її розвитку, створення зв'язку між родинними та школою. Тематика бесід визначається спільними проблемами виховання і особливостями виховної роботи з даним колективом батьків і дітей.

Вибір кожної теми залежить від реальних умов: підготовленості батьків до виховання дітей, їх педагогічної культури, конкретних виховних задач, що стоять перед учителем рівня вихованості дітей. Послідовність бесід повинна бути такою, щоб озброїти батьків системою знань, а не йти тільки услід подіям, що відбуваються в класі, і сьогочасним труднощам виховання, що виникають у батьків.

Проте тема першої бесіди в кожному класі одна й та сама. Розпочинаючи навчальний рік, учитель знайомить батьків з основним змістом навчальної програми на поточний рік і методами навчально-виховної роботи з дітьми в даному класі. Він знайомить батьків з основними програмними вимогами для відповідного класу та задачами, які ставить перед собою як вихователь, розповідає про те, яких результатів виховання він хоче добитися, які методи і прийоми виховання використовуватиме для досягнення поставленої мети. Ця перша бесіда дуже важлива і в той же час складна для сприйняття батьків. Учитель розкриває перед батьками свої професійні задуми, а слухачами його є люди, які не мають спеціальної педагогічної підготовки і однакового практичного досвіду виховання. Тому виклад основних установок і перспектив виховання повинен бути доступним батькам, щоб кожний з них перейнявся ідеями педагога, зрозумів його задум і уявив собі, як треба будувати виховання в сім'ї відповідно до цієї роботи, яка проводитиметься в школі. Рішення цієї важкої задачі вимагає продумування плану бесіди, форми викладу матеріалу, формулювання виховних проблем, які будуть поставлені перед батьками.

Ефективність бесіди на будь-яку з тем залежить від того, наскільки добре вчитель знає умови виховання дітей в кожній сім'ї, рівень вихованості самих учнів, досягнення і труднощі у формуванні особистості своїх вихованців. Готуючись до бесіди, вчитель

добирає яскраві і переконливі факти, які підтверджують основні педагогічні положення бесіди. Більшість батьків сприймають педагогічні ідеї краще, якщо вони ілюструються прикладами із практики шкільного і родинного виховання. В деяких випадках буває доцільно запросити батьків побувати на уроках і познайомитися з прийомами роботи вчителя.

У бесіду вчителя з батьками на зборах можуть бути включені короткі виступи самих батьків.

Готуючись до проведення бесіди, вчитель повинен сформулювати конкретні поради і рекомендації про те, як треба будувати сімейне виховання у зв'язку з темою бесіди, як формувати у школярів ті чи інші уміння, риси характеру.

Бесіда на батьківських зборах не повинна бути тривалою, зазвичай вона триває 20—25 хвилин. Бесіда будується таким чином, щоб з одного боку, передати батькам педагогічні знання, а з іншого — примусити їх замислитися над своїм досвідом виховання, проаналізувати його, побачити власні сильні сторони, можливі упущення. Фактів, які вчитель використовує в бесіді, небагато. Вони повинні відображати типові ситуації, щоб в результаті їхнього аналізу батьки могли б сформулювати конкретні правила, отримати пораду, необхідну для успішного сімейного виховання. Дуже тактовно і обережно слід поставитись до оголошення прізвищ учнів та їхніх батьків, особливо при аналізі негативних явищ. Про відхилення в розвитку дитини, її недоліках і провинах краще говорити з батьками індивідуально.

Бесіда буде ефективнішою, якщо в ній повідомляти не лише безперечні положення, але й такі, які викличуть запитання, обмін думками. Одним словом, бесіда повинна зачепити батьків «за живе», підняти актуальні для них проблеми. В процесі бесіди доцільно продемонструвати ці роботи: зошити, вироби, випущені стінгазети, монтажні з фотографіями. Знайомство з цими роботами примусить батьків порівняти роботи своєї дитини з роботами інших учнів, наочно побачити, що вдається дитині, якої підтримки і допомоги вона потребує.

Сподіваємося, що ця книга стане у пригоді класним керівникам і допоможе їм у пошуку з батьками спільного шляху виховання дітей.

Тема. Адаптація дитини до школи.

Мета: познайомити батьків з поняттям «адаптація»; розкрити причини і прояви шкільної дезадаптації дітей; намітити комплекс заходів, що покращують адаптацію дитини до навчання.

Коментар: класний керівник готує поради учням, анкети для батьків та пам'ятки.

Поради першокласнику

1. Невіднімай чужого, але і не все своє віддавай.
2. Попросили — дай, намагаються відняти — прагни захищатися.
3. Не бийся без образи.
4. Не ображайся без діла.
5. Нікому не набридай.
6. Кличуть грати — йди, не кличуть — попросися сам, це не соромно. Грай чесно.
7. Не випрошуй нічого. Двічі нікого ні про що не проси.
8. Через оцінки не плач, будь гордим. Не сперечайся з учителем через оцінку. Уроки роби сумлінно, заради знань, а не заради гарної оцінки.
9. Не ябедничай за спиною товаришів.
10. Завжди будь охайним.
11. Будь товариським, частіше кажи однокласникам: «давай дружити», «давай грати», «давай підемо додому разом».
12. Не хизуйся і не будь занадто сором'язливим: ти не кращий за всіх, але і не гірший.
13. Приходь у школу, і нехай знання будуть тобі в радість і на користь.

(Твоя перша вчителька.)

Що повинен знати і уміти першокласник

Учень першого класу повинен знати:

- свою домашню адресу і телефон;
- адресу школи;
- телефон, місце роботи батьків;
- шлях від дому до школи.

Учень першого класу повинен уміти:

- самостійно переходити вулицю, дотримуючись правил вуличного руху;
- замкнути і відімкнути двері своєї квартири, подзвонити по телефону;
- самостійно зібрати портфель, орієнтуючись на розклад уроків;
- самостійно одягатися за порою року та погодою;
- стежити за своїм одягом, взуттям;
- виконувати основні гігієнічні процедури (умитися, почистити зуби, зачесатися, мити руки перед їжею);
- прибрати зі столу після прийому їжі;
- користування туалетом.

Також учень повинен уміти, не відволікаючись, працювати в класі, займатися, уважно слухати вчителя та батьків, самостійно виконувати їх вказівки, голосно, чітко, не соромлячись, відповідати на запитання вчителя, уміти спланувати свій час, без нагадування і допомоги виконувати домашнє завдання.

Тест «Чи готова ваша дитина до школи?»

За кожну відповідь «майже завжди» нарахуєте 4 бали, «іноді» — 2 бали, «ніколи» — 0 балів.

1. Чи володіє дитина поняттями «правий/лівий», «великий/малий», «у/із»?
2. Чи здатна дитина класифікувати, наприклад: речі, що можуть котитися, і речі, що котитися не можуть?
3. Чи може дитина вгадати кінцівку нескладної історії?
4. Чи може дитина назвати більше половини алфавіту?

5. Чи виявляє дитина до чого-небудь підвищений інтерес, чи є у неї хобі?
6. Чи легко дитині відповідати на запитання дорослих? Чи виявляє увагу, коли хтось із нею розмовляє?
7. Чи може дитина пояснити призначення різних речей: щітки, пілососа, холодильника та ін.?
8. Чи чітко дитина вимовляє слова?
9. Чи знає свою адресу і номер телефону?
10. Чи відчуває дитина себе особистістю, яка багато що може?
11. Чи здатна дитина працювати самостійно, змагатися у виконанні завдання з іншими дітьми?
12. Чи включається дитина в гру інших дітей, чи ділиться із ними?
13. Чи може дитина слухати інших, не перебиваючи?
14. Чи здатна дитина посидіти спокійно протягом 25—30 хвилин?
15. Чи здатна дитина зосередитися хоча би на 10 хвилин, щоб виконати одержане завдання?
16. Чи може дитина розрізняти літери і короткі слова, наприклад «з/с», «л/м», «біб/дід», «кіт/рік»? Чи спроможна вона розрізняти слова, що розпочинаються з різних звуків, наприклад, «ліс/ріс»?
17. Чи здатна дитина розкласти по порядку (у заданій послідовності) серію картинок?
18. Чи може дитина самостійно скласти пазл із 15 елементів?
19. Чи може дитина сформулювати головну думку запропонованого малюнка, скласти стислу послідовну розповідь по кількох малюнках?
20. Чи уважно дитина слухає, коли їй читають уголос? Чи розуміє зміст того, про що їй читають?
21. Чи ставить дитина запитання про слова й інші друкарські знаки?
22. Чи вміє дитина користуватися фарбами, пластиліном, олівцями, ножицями?

Результати тесту:

0—28 балів: Рівень готовності дитини до школи особливо низький.

30—42 бали: Рівень готовності дитини до школи низький.

44—56 балів: Рівень готовності дитини до школи нижче за середній.

58—66 балів: Рівень готовності дитини до школи середній.

68—76 балів: Рівень готовності дитини до школи вище за середній.

78—86 балів: Рівень готовності дитини до школи високий.

88 балів: Рівень готовності дитини до школи особливо високий.

Пам'ятка для батьків першокласників

1. Тільки разом зі школою можна добитися бажаних результатів у вихованні і навчанні дітей. Учитель — ваш союзник і друг вашої сім'ї. Зауваження про роботу учителя висловлюйте в школі, на зборах. Не можна цього робити у присутності дітей.
2. Обов'язково відвідуйте всі заняття і збори для батьків. Якщо не зможете, повідомте про це вчителю особисто або запискою через дитину.
3. Щодня цікавтеся учбовими успіхами дитини (запитуйте: «Про що цікаве ти сьогодні дізнався на уроках?» замість традиційного: «Яку сьогодні одержав оцінку?»). Радійте успіхам, не засмучуйтесь через кожну невдачу, що сталася із сином або дочкою.
4. Регулярно контролюйте виконання дитиною домашніх завдань і надавайте їй, за необхідності, допомогу. Допомога і контроль не повинні бути муштрою, настирливим моралізуванням, що вимотує дитину. Головне — викликати у дитини інтерес до навчання.
5. Перевіряючи домашнє завдання націлюйте дитину на те, щоб вона уміла доводити правильність виконаної справи або приклада. Частіше запитуйте: «Чому?». «Спробуй довести свою думку», «Чи можна відповісти інакше?».

6. Сприяйте тому, щоб дитина брала участь у всіх заходах, що стосуються її, проводяться в класі, в школі.

7. Старайтесь вислуховувати розповіді дитини (про себе, товаришів, школу) до кінця. Поділіться своїми переживаннями. — це природна потреба дітей.

Лист-звернення дитини «До найдорожчих мені людей — моїх батьків»

Не псуйте мене. Я чудово знаю, що я не повинен отримувати всього, про що прошу. Я просто перевіряю вас.

Не бійтеся виявляти твердість щодо мене. Я віддаю перевагу цьому. Це дозволяє мені знати міру і місце.

Не застосовуйте силу по відношенню до мене. Інакше я навчачу мене вважати, що сила — це все, що має значення.

Не давайте марних обіцянок. Це підірве мою довіру до вас.

Не піддавайтеся на мої провокації, коли я говорю і роблю речі, які засмучують вас. Інакше я знову намагатимусь добитися такої «перемоги».

Не засмучуйтеся, якщо я говорю, що не люблю вас. Просто я хочу, щоб ви пошкодували про те, що зробили по відношенню до мене.

Не примушуйте мене відчувати себе малюком. Я компенсую це тим, що поводитимуся так, ніби я — «центр Всесвіту».

Не робіть для мене і за мене те, що я можу зробити сам. Якщо це відбудеться, я вимагатиму, щоб ви обслуговували мене завжди.

Не звертайте уваги на мої безглузді витівки. Ваша підвищена увага допоможе їх закріпити.

Не робіть мені зауваження у присутності інших людей. На зауваження я реагуватиму лише наодинці, без сторонніх.

Не намагайтеся мене повчати в конфліктній ситуації. Я все одно нічого не почую, а якщо почую, то не стану реагувати. Поговоріть зі мною тоді, коли ваш гнів погасить місьцем здоровому глузду.

Не намагайтеся мене весь час повчати. Ви здивувалися б, дізнавшись, як добре я знаю, що таке «добре» і що таке «погано».

Не примушуйте мене вважати, що помилки, зроблені мною, це — злочин. Я повинен навчитися робити помилки, не вважаючи при цьому, що я ні на що не здатний.

Не прискіпуйтеся до мене і не бурчіть. Інакше мені доведеться прикинутися глухим, щоб якось захиститися.

Не вимагайте від мене пояснень з приводу моєї поганої поведінки. Я, дійсно, відразу не зможу її пояснити. Я спробую сам собі і вам пояснити свою поведінку, але на це треба час.

Не забудьте, що я розвиваюся, а значить, експериментую. Таким чином я вчуся. Примиріться, будь ласка, із цим.

Не оберігайте мене від наслідків моїх вчинків. Мені необхідно вчитися на власному досвіді.

Не відмахуйтеся від мене, якщо я ставлю вам прямі запитання. Інакше раптом можете виявити, що я перестав вас питати і шукаю потрібну інформацію там, де мені її пропонують.

Ніколи не вважайте, що вибачитися переді мною — нижче за вашу гідність. Ваше чесне вибачення і визнання своїх помилок викликає у мене теплі почуття до вас.

Ніколи не стверджуйте, що ви досконалі і непогрішимі.

Не турбуйтеся про те, що ми проводимо дуже мало часу разом. Варто потурбуватися про те, як ми з вами його проводимо.

Не дозволяйте моїм страхам порушувати у вас тривогу. Інакше я дійсно злякаюся. Демонструйте мені вашу мужність і хоробрість.

Не забувайте, що мені потрібні ваші розуміння і підтримка.

Ставтеся до мене так, як ставитеся до своїх друзів. Я теж хочу бути вашим кращим другом.

Не забувайте, ваші добрі думки і теплі побажання, які ви даруєте мені, згодом повернуться до вас сторицею.

Пам'ятайте, що у вас є найбільше диво на світі. Це диво я — ВАША ДИТИНА!

«Адаптація навчальна — процес активного пристосування дитини до вимог нового середовища за допомогою різноманітних засобів.» (О. Савченко.)

«Без знання душі дитини, особливостей її мислення, сприйняття навколишнього світу слова про чуйність злишаються пустим звуком; без знання душі дитини немає педагогічної культури...» (В. О. Сухомлинський.)

Хід зборів

Бесіда.

Шановні батьки! Ваша дитина стала школярем. Серйозно зміни яким дорослі не схильні надавати великого значення. Відбуваються в психологічних установках першокласники. Хлопчик Руслан, надівши новеньку форму, перетворюється на школяра, учня першого класу. Він став на новий життєвий ступінь, він належить тепер до нового колективу однокласників, великого складного організму, ім'я якому — школа. Нові обов'язки, відповідальність за виконувану справу, які постійно знаходяться під пильним контролем вчителів і батьків: «Як вчиться наш хлопчик? Звичайно, краще за всіх? Як ні? Так хіба ми цього від нього чекали!..». Надії, що не виправдалися, нові вимоги до поведінки: «Я не можу так швидко відповідати, як хоче вчителька»; «Я не хочу снідати, коли всі, мені пізніше їсти хочеться. Я не умію так довго мовчати, коли я знаю...».

Різка перебудова діяльності за змістом, формою, організацією, що вимагає не тільки постійної розумової напруги, а й «відчуття ліктя», відчуття такту, відчуття часу; нові ритми відпочинку, вольових зусиль, турботи про себе і товаришів; постійний тиск (треба робити ось те і ось так), що різко обмежує свободу вибору в рішеннях, вчинках, необхідність підкорятися строгим правилам у праці, відпочинку, грі.

Істотно міняється характер взаємостосунків із батьками. Тепер вони, як правило, будуються на діловій основі і визначаються понад усе успіхами дитини в навчанні. Батьки

просто так нічого не роблять, не говорять. Все прямо або побічно пов'язується зі шкільними справами: («Ось отримаєш дванадцять, тоді і купимо тобі»; «Перестанеш отримувати зауваження на перерві, тоді і в зоопарк підемо»; «Красиво писатимеш, тоді і телевізор дивитися дозволю, а поки...»).

Для дитини, особливо такої, яка не росла в дитячому саду, зустріч із класним колективом — серйозне етичне випробування. Добра, чуйна, контактна, весела дитина зазвичай потрапляє в число лідерів або улюбленців усього дитячого колективу. Тиха, скромна, сором'язлива не завжди відразу отримує визнання серед товаришів. Егоїстична, така, що знає свою перевагу в силі або ще в чомусь відразу ж шукає тих, ким їй хочеться командувати. Вона то повертає до себе однокласників, то відштовхує окремих із них, привносячи у відносини нездорову заздрість, підлабузництво, несправедливість. Цей стиль неорганізованих міжособових контактів не повинен пройти повз увагу батьків, бо він впливає на формування такої необхідної якості, як відчуття товариства.

Допомогти першокласнику знайти радість у новому для нього житті — це не тільки хвилюватися за його учбові успіхи у навчанні. Це, перш за все, допомога в становленні здорових відносин між дітьми.

Отже, вступ до школи — серйозне випробування для дітей. Нове оточення, нові вимоги, а скільки всього потрібно уміти робити — уважно слухати вчителя, концентрувати увагу, уміти відповідати на запитання. А бажання побігати, пограти, повеселитися треба пригнічувати.

Виникає відчуття відповідальності, обов'язку, а разом із ним — страх «бути не тим, про кого добре говорять, кого цінують і люблять», страх зробити не те і не так, бути осудженим, покараним. Діти, які не придбали до школи необхідного досвіду спілкування з однолітками, невпевнені в собі, бояться не виправдати надій своїх батьків.

Якщо зі всім цим дитина справляється, і все у неї йде добре — вона радісна, захоплена, вірить у свої сили (повна

адаптація). Якщо ж ні — інтерес до навчання швидко проходить, успіхів немає, отже, нічому радіти як дитині, так і батькам.

Усі діти шестирічного віку зазнають труднощів під час адаптації до нових умов навчання й виховання.

Розглянемо, що розуміють під адаптацією взагалі.

Адаптація (від лат. *adapto* — пристосувати) — пристосування організму, особистості, їх систем до характеру окремих впливів або до змін умов життя в цілому.

Залежно від того, в яких умовах і на якій основі здійснюється пристосування людини до певного середовища, розрізняють такі види адаптацій: фізіологічна (взаємодія різних систем організму); біологічна (зміни в обміні речовин і функціях органів), психологічна (пристосування до взаємин у новому колективі).

Крім того, в процесі різних типів діяльності адаптація набуває особливої форми: індивідуальної, групової, суспільної. У цих формах виділяють зовнішні та внутрішні (особистісні) умови адаптації. До перших відносять параметри навколишнього середовища, а до других індивідуальні характеристики людини, що заслуговують найбільшої уваги. Характеризуючи особистісні фактори адаптації, переважно враховують таку властивість, як активність. Вона полягає у здатності людини зберегти себе, перебудовуючи свою природу відповідно до нового оточення. Саме активність є критерієм для виділення адаптативної поведінки.

Отже, активність адаптації полягає не тільки у пристосуванні організму до нових умов, а, головне, — у виробленні способів поведінки, що допомагають долати труднощі.

Психологи виділяють чотири типи поведінки:

1. Особистість, яка активно адаптується. Для неї характерне позитивне ставлення до різних сфер соціального оточення, ініціативність.
2. Особистість, яка пасивно адаптується. У неї низьке почуття особистісної соціальної значущості.

3. Особистість, яка конфліктно адаптується, характеризується емоційно суперечливим оціночним ставленням до різних сфер соціального оточення.

4. Особистість, яка не адаптується, внутрішньо не сприймає своєї ролі, не опановує рольових вимог.

Таким чином, зміни умов життя зумовлюють зміни поведінки, а це для шестирічного першокласника є досить важким завданням і часто стає причиною розвитку адаптаційного синдрому.

«Адаптаційний синдром (від грец. syndrome — збір) — сукупність адаптаційних реакцій організму людини, які мають загальний захисний характер і виникають у відповідь на значний за силою і тривалістю несприятливий вплив».

У ряді випадків він може негативно позначитися на стані здоров'я дитини, оскільки тягне за собою перебудову функціонування всіх систем організму, що у деяких дітей відбувається довго і болісно. Неадекватно і навіть парадоксально поводяться більшість дітей у період адаптації. Одні стають непосидючими, галасливими, інші, навпаки, — неспокійними, плаксивими. Трапляються труднощі і психологічного характеру: почуття страху, негативне ставлення до навчання, учителя, комплекс невпевненості у своїх можливостях тощо. Такі зміни в організмі першокласника деякі зарубіжні вчені називають «адаптаційною хворобою», «шкільним шоком», «шкільним стресом».

Дійсно, навчання вимагає від дошкільника міцного психофізичного здоров'я, здатності до складної розумової діяльності, високої працездатності, певного обсягу предметних знань, умінь та навичок, розвинених морально-виховних якостей та пізнавальної активності. Від того, як дитина підготовлена до школи, залежить успішність її адаптації, входження в режим шкільного життя, навчальні успіхи, психологічне самопочуття. Від цього істотно залежить життя людини не тільки в стінах школи, а й поза ними.

Прямої відповідності між запасом знань дитини і загальним рівнем розвитку її психіки, що забезпечує готовність до шкільного навчання, немає. Дитина може мати

досить широке коло уявлень про навколишнє життя, володіти певним запасом знань і, разом із тим, виявитись безпомічною перед різноманітним шкільним вимогам. У дослідженнях психологів виявлено три рівні адаптації дітей до школи.

Які передумови успішної адаптації до школи?

1. Розумова, інтелектуальна готовність.

У 6 років дитина повинна мати елементарні пізнання про навколишню дійсність, про простір, час, живу і неживу природу. Вона повинна уміти узагальнювати, класифікувати, виділяти головне, другорядне. У малюка з'являється жага до знань, ігри і розваги йдуть на другий план, посилюється допитливість (дитина ставить більш філософські питання або такі, що стосуються певних наук, ніж життєві). Дитина вже цікавиться не лише кінцевим результатом виконаної роботи, але і способами її виконання, уміє сама оцінювати свою роботу. Також у неї повинні бути розвинені довільна пам'ять і мова.

2. Емоційно-соціальна готовність.

Щоб успішно займатися в школі, дитина повинна бути готовою до ролі учня, який має свої права і обов'язки. Це уміння володіти собою і підкоряти свої бажання необхідності (довільна поведінка) — дитина поступово втрачає свою зворушливу безпосередність. Велике значення має уміння налагоджувати контакт із однолітками, уміння поступатися і захищатися, підкорятися загальним правилам і обстоювати свою думку. У дитини повинна бути емоційна незалежність, яка розвивається (або пригнічується) із Вашою допомогою. Готовою до шкільного навчання вважається дитина, яку школа приваблює не лише зовнішньою стороною (зошити, підручники, красивий ранець), але і можливістю отримати нові знання, знайти друзів.

Високий рівень адаптації — першокласник позитивно ставиться до школи, сприймає адекватно поставлені вимоги, навчальний матеріал засвоює легко, глибоко й повно.

Середній рівень адаптації — першокласник позитивно ставиться до школи, відвідування занять не викликає у нього негативних переживань, дитина засвоює основний зміст навчальних програм, розуміє навчальний матеріал, якщо вчитель викладає його детально і наочно.

Низький рівень адаптації — першокласник негативно або індиферентно ставиться до школи, нерідко скаржиться на стан здоров'я, у нього домінує пригнічений настрій, спостерігається порушення дисципліни, навчальний матеріал дитина засвоює фрагментарно.

Кожен першокласник має свій індивідуальний бар'єр психологічної адаптації до зовнішніх впливів. Важливо, щоб учитель своєчасно й точно визначав рівень адаптації дитини до школи, а також фактори, які впливають на цей процес. Таким чином, можна вберегти її від небажаних вчинків, і від того, щоб вона не відставала в навчанні чи не втратила взагалі інтересу до нього.

Термін «шкільна дезадаптація» вживається тоді, коли спостерігаються відхилення у навчальній діяльності дітей.

Ознаки дезадаптації

Підвищена стомлюваність, дратівливість, спалахи гніву, замкнутість, погана успішність, агресивність або, навпаки, надмірна соромливість, підвищена тривожність (дитина грає роль підлабузника серед однолітків, вибирає в друзі старших дітей, підлабузнюється перед вихователями, вчителями, прагне їм догодити, надмірно ввічлива), низька самооцінка.

Прояви дезадаптації:

- а) відставання від програми;
- б) швидка втомлюваність;
- в) недисциплінованість;
- г) невміння будувати відносини з однолітками та дорослими;
- д) підвищена тривожність, плаксивість;
- е) глибокий спад працездатності наприкінці дня;
- є) неадекватна поведінка;

ж) неуспішність у навчанні.

Причини дезадаптації:

- а) перехід до статусу школяра — найскладніший, переломний для дошкільника етап;
- б) невідповідність можливостей дитини вимогам шкільного середовища;
- в) різка зміна способу життя;
- г) школа для дитини — стресогенний фактор (дорога до школи, навантаження, відсутність ігрових кімнат);
- д) неможливість повного розслаблення протягом перебування дитини в школі;
- е) часто батьки при дітях дають негативну оцінку школі;
- є) поганий стан здоров'я;
- ж) відсутність емоційної підтримки з боку педагогів та батьків;
- з) неправильне педагогічне спілкування породжує в дитині емоційну напруженість, страх, невпевненість, послаблює увагу, пам'ять, знижує працездатність.

Можливі несприятливі наслідки дезадаптації.

Небажання вчитися, відвідувати школу; низька успішність; проблеми в спілкуванні із однолітками; закріплена висока тривожність у поєднанні із неадекватною самооцінкою; може розвинутися невроз, який необхідно лікувати за допомогою психолога, психіатра.

Рівень самооцінки можна виявити за допомогою тестів-малюнків: вони інформативні як в дошкільному віці, так і в початковій школі. Можна попросити намалювати людину, сім'ю, неіснуючу тварину. Ці методики поряд з іншими показниками допомагають оцінити соціальне благополуччя дитини, рівень її самооцінки. Низька самооцінка — маленька фігурка, розташована не по середині аркуша, а з краю, погано промальовані деталі, або використання темних кольорів, штрихування. Про адекватну самооцінку говорить фігура, що добре промальована, розташована в центрі аркуша, добре промальовані частини одягу, досить довгі руки і ноги.

Завищена самооцінка — занадто велика фігура, сильно прикрашена, вся решта фігур на малюнку здається непомітною.

У дошкільників наявність завищеної самооцінки є нормальним явищем.

Доречно зупинитися ще на одному питанні. Ми прискіпливо вибираємо для своєї дитини хорошу школу із розширеною програмою навчання, бажаючи, щоб вона здобула добротну базисну освіту. А потрібно б для першоклашок вибирати першого вчителя. Так, для активної дитини комфортнішим буде спілкування із ініціативним, яскравим вчителем. А для дитини боязкої і тихої, такої, що погано переносить шум і емоційний натиск, бажано вибирати вчителя спокійного, уміючого пояснити все детально ще і ще раз.

Жвавій дитині із таким вчителем може буде нудно, а тихоні — дуже навіть зручно. Пізніше, в середній школі, коли характер дитини вже значною мірою зміцніє, її можна буде перевести в клас або школу, де навчання інтенсивніше, але поки ваш тихоня ще тільки розпочинає доросле життя, не дайте йому зламатися.

Комплекс заходів, що покращують адаптацію дитини до навчання:

- Моделювання спілкування з дітьми відповідно до їх вікових та індивідуальних особливостей, характеру, емоційного напруження.
- Допомога дітям щодо входження в нове соціальне середовище й інтеграції в нього.
- Створення психологічного комфорту в процесі навчальної діяльності та спілкування.
- Намагання бути послідовним, вимогливим, організованим і водночас — доброзичливим, відкритим для контактів, прихильним до дітей. Визнання цінності особистості, її права на вільний розвиток, на реалізацію власних можливостей.
- Корекція соціальної поведінки дитини.

Педагогічний практикум для батьків.

Тест «Чи адаптована ваша дитина до школи?»

Інструкція: Виберіть твердження, що найбільш точно відображає стан дитини на даний момент.

I. Успішність виконання шкільних завдань.

Правильно безпомилково виконує шкільні завдання — 5 балів;

Припускається одиничних помилок — 4 бали;

Припускається рідкісних помилок, пов'язаних з пропуском букв або їх заміною — 3 бали;

Погано засвоює матеріал одного з основних предметів, припускається багатьох помилок — 2 бали;

Погано засвоює програмний матеріал по всіх предметах — 1 бал.

II. Міра зусиль, необхідних дитині для виконання шкільних завдань.

Дитина працює легко, вільно, без напруження — 5 балів;

Виконання шкільних завдань не викликає у дитини особливих ускладнень — 4 бали;

Іноді працює легко, а іноді проявляє упертість, виконання завдань вимагає деякого психологічного напруження — 3 бали;

Виконання шкільних завдань вимагає від дитини великого напруження — 2 бали;

Дитина відмовляється працювати, може плакати, кричати, виявляти агресію — 1 бал.

III. Самостійність дитини при виконанні шкільних завдань.

Дитина сама справляється із шкільними завданнями — 5 балів;

Працює самостійно, майже не потребує допомоги дорослого — 4 бали;

Іноді звертається про допомогу, але частіше виконує завдання сама — 3 бали.

Дитина могла б справлятися зі шкільними завданнями самостійно, та вважає за краще робити їх разом з дорослими — 2 бали;

Дитина не здатна зосередитись і самостійно виконати завдання, потребує допомоги й контролю з боку батьків — 1 бал.

IV. Настрій, із яким дитина йде в школу.

Дитина йде в школу із гарним настроєм — 5 балів;

Спокійна, діловита, не виявляє пригнічення — 4 бали;

Інколи бувають прояви зниженого настрою, небажання йти до школи — 3 бали;

Трапляються вияви негативних емоцій (тривожність, засмучення, інколи страх, образливість, запальність, драгівливість) — 2 бали;

У дитини спостерігається депресивний настрій або агресія (спалахи гніву, злості) — 1 бал.

V. Стосунки із однокласниками.

Дитина товариська, ініціативна, легко контактує із дітьми, у неї багато друзів, знайомих — 5 балів;

Малоініціативна, але легко вступає в контакт, коли до неї звертаються діти, — 4 бали;

Сфера спілкування дитини дещо обмежена: спілкується лише із деякими дітьми — 3 бали;

Вважає за краще перебувати поряд із дітьми, але не вступати із ними в контакт — 2 бали;

Дитина усамітнюється від однокласників або виявляє негативізм по відношенню до інших дітей: свариться, драгується, б'ється.

VI. Загальна оцінка батьків щодо адаптованості дитини до школи.

Високий рівень адаптованості — 5 балів;

Рівень адаптованості вище за середній — 4 бали;

Середній рівень адаптованості — 3 бали;

Рівень адаптованості нижче за середній — 2 бали;

Низький рівень адаптованості — 1 бал.

Обробка результатів:

19—30 балів: Дитина добре почувається у школі.

13—18 балів:

0—12 балів: Дитина не в змозі пристосуватись до нової середи, оточення.

Як можна допомогти дитині подолати дезадаптацію?

1. Підвищити самооцінку дитини, зміцнити упевненість у собі.
2. Допомогти дитині навчитися знімати надмірне напруження. Для зняття тривожності можна проводити ігри в «страшну школу», де за допомогою ляльок у формі міні-спектаклю діти змальовують лякаючі їх ситуації шкільного життя, причому лякаючі моменти повинні бути піднесені до крайнього ступеня (щоб глядачам було дуже страшно!).
Важливо заохочувати спроби дитини зобразити свої страхи в гумористичній, навіть карикатурній, формі.
3. У молодшому шкільному віці оцінка — це не просто оцінка конкретного результату діяльності. Вона суб'єктивно сприймається дитиною як оцінка всієї її особистості. «Ти погана, тому що ти погано вчишся», — говорять дитині. Вона погоджується, і виникає нерозв'язний внутрішній конфлікт. Він супроводжується відчуттям невизначеності, невпевненості в собі, різними страхами. Саме тому важливо використовувати спеціальні оцінки, детально пояснюючи дитині, за що і чому її хвалять або роблять зауваження. Оцінювати потрібно не всю діяльність відразу, а окремі її елементи, особливо успішні.
4. Показати дитині, що її цінують незалежно від її успіхів або неуспіхів, виграшу або програшу. Це дозволяє не орієнтуватися на результат, відноситися спокійніше до власних успіхів і невдач.

5. Занепокоєння, агресивність, підвищену напруженість дитини можна зняти, використовуючи прийом «щита»: дорослий тримає щит, в який можна стукати іграшковим м'ячем, бити кулаком і т. д.

Пам'ятка для батьків

- Будьте уважні до дитини, любіть її, але не «прив'язуйте» до себе, нехай у неї будуть друзі, своє коло спілкування. Будьте готові підтримати дитину, вислухати і підбадьорити її. Запорука успіху — доброзичливі і відкриті відносини в сім'ї. Впоратися із проблемою легше, коли вона тільки виникла і не привела ще до негативних наслідків.
- Заздалегідь перевірте у дитини рівень моральної готовності до школи.
- Створіть дитині умови для розвитку інтелекту (ігри і вправи, що розвивають, пізнавальні книги), мови (читання казок, віршів, бесіди).
- Заохочуйте спілкування дитини з її однолітками.
- Вчіть дитину управляти емоціями.
- Стежте за станом здоров'я дитини: хвора, ослаблена, вона гірше сприйматиме нову інформацію, не йтиме на контакт із тими, хто її оточує.
- Заздалегідь підготуйте дитину до нових умов: розкажіть, що на неї чекає, які можуть виникнути складності і як можна із ними впоратися, проведіть екскурсію по школі).

Підсумки зборів.

Шановні батьки! Ваша дитина прийшла до першого класу, попереду нове, шкільне життя. Там вона вже не буде «малюком», тому що стає дорослою! Однак, щоб успішно підійнятися по цих сходах дорослішання, дитина повинна багато що уміти і, передусім бути готовою до того, щоб вчитися в школі. У психології є термін «шкільна зрілість», тобто дитина повинна «дозріти», щоб успішно витримати навантаження школи, її світ вимог, відносин із однолітками і вчителями, зміну відносин між нею і вами.

ЗБОРИ № 2

Тема. Фізіологія молодшого школяра.

Мета: ознайомити батьків із фізіологічними, психічними особливостями дітей молодшого шкільного віку; дати корисні поради щодо фізичного виховання молодших школярів.

Коментар: класний керівник готує пам'ятки для батьків.

Пам'ятка для батьків

Шановні батьки! Пам'ятайте!

Найголовніше — зберегти фізичне і психічне здоров'я дитини.

1. Розмовляйте зі своєю дитиною про необхідність берегти власне здоров'я.
2. Власним прикладом демонструйте своїй дитині шанобливе ставлення до власного здоров'я.
3. Не дозволяйте їй виконувати режим дня від випадку до випадку.
4. Якщо дитина хвора, та протікання хвороби дозволяє їй робити зарядку і вона цього хоче — не перешкоджайте їй.
5. Відвідуйте разом із нею спортивні заходи і свята, особливо дитячі.
6. Частіше виходьте разом з дитиною на прогулянки, беріть участь в її іграх на свіжому повітрі.
7. Даруйте дитині подарунки, які сприятимуть збереженню її здоров'я.
8. Не смійтеся над дитиною, якщо вона виконує якусь вправу не так.
9. Схвалюйте спілкування дитини з однолітками, які займаються спортом.

Хід зборів

Бесіда.

Шановні батьки! Ми живемо у XXI столітті, яке вже охрестили століттям максимальних швидкостей і навантажень.

І цей вислів не можна ставити під сумнів. Технічний і науковий прогрес вимагають від сучасної людини колосальних навантажень і зусиль. Як із цим можна впоратися? Що потрібно робити для того, щоб зміцнити і зберегти здоров'я дитини, розвинути її силу і витривалість, фізичні здібності, підвищити опірність її організму хворобам?

Здійснення фізичного виховання вимагає від батьків знання анатоמו-фізіологічних, психічних особливостей дітей.

На які анатоמו-фізіологічні, психічні особливості організму дітей молодшого шкільного віку мають звернути увагу батьки?

Кістково-зв'язковий апарат дитини, що вступає до школи, ще не сформований. Скелет школяра, 6—7 років містить значну кількість хрящової тканини, суглоби рухомі, легко розтягуються зв'язки, слабкіше і коротше, ніж у дорослих, сухожилля. Разом з тим до 7 років розпочинається посилене заміщення хрящової тканини кістковою. Намічається інтенсивне зростання трубчастих кісток рук і ніг, що пов'язано з посиленням функцій деяких ендокринних залоз. Від правильного і своєчасного розвитку кісткового апарату, зв'язок, суглобів багато в чому залежить форма тіла. Скелет оберігає від зовнішніх ушкоджень головний і спинний мозок, внутрішні органи, сприяє їх правильному розвитку і функціонуванню. Необхідно ретельно спостерігати за станом зросту і розвитку кісткової системи у дитини.

Дуже важливо не допускати викривлення хребта, до чого призводить неправильна постава під час роботи за столом. Часто формуванню неправильної постави сприяють невідповідні зросту учня меблі.

Саме в цьому віці у дітей часто розвивається плоскостопість. Її причина — неправильно підібране взуття (що не відповідає розміру ноги, вузьке або без підборів), перевантаження ніг (тривалі прогулянки, стояння, носіння важкої ноші і т. п.).

У 6 років у дитини інтенсивно йде зміна молочних зубів. До 7 років із 20 молочних зубів 8 міняються на постійні. У зв'язку з цим першорядною стає турбота про їх стан. До-

гляд за зубами ведеться в двох напрямках: повноцінне живлення тканини зубів (вживання достатньої кількості вітамінів, фосфату, кальцію та ін.) і гігієнічний догляд за зубами. Вже в 6 років дитина повинна знати елементарні правила догляду за зубами: зуби чистять вранці і увечері, після кожного прийняття їжі рот полощуть. Допоможе зберегти зуби здоровими лікар стоматолог: його треба відвідувати не менше 2 разів на рік, виконувати всі його поради.

Розвиток м'язової системи молодших школярів має також свої особливості. М'язи молодшого школяра збільшуються в об'ємі, стають щільнішими, зростає м'язова сила. Разом із тим у дітей цього віку м'язи розвинені ще порівняно слабо.

Організуючи діяльність учнів, батьки мають враховувати, що окремі групи м'язів дітей розвинені ще нерівномірно. Так, при інтенсивному розвитку м'язів грудей, спини, тазу, рук, плеча, передпліччя, ніг дрібні м'язи стопи і кисті ще слабкі. Саме тому дитина швидко стомлюється під час письма.

При організації різних видів діяльності дітей в сім'ї потрібно враховувати і статеві відмінності м'язової сили, що з'являються в цьому віці. Так, у хлопчиків до 7 років сила кисті більше, ніж у дівчаток того ж віку.

Батьки повинні пам'ятати про те, що у дітей в молодшому шкільному віці легше формується здатність до тривалої цілеспрямованої діяльності як розумової, так і фізичної.

На думку фізіологів, у ці роки корисно розвивати витривалість дітей, особливо до циклічних навантажень, що вимагають тривалого виконання.

Дихальна система дитини молодшого шкільного віку ще недостатньо розвинена. Верхні дихальні шляхи (носові ходи, гортань, трахея, бронхи) відносно вузькі. Легенева тканина дуже ніжна. Мікроби, що потрапляють у легені із повітрям через недостатню легеневу вентиляцію, швидко розмножуються і спричинюють різні захворювання органів дихання. Частішає ритм дихання тому, що у дітей до 6—7 років збільшується потреба в кисні, підвищеному

газообміні. Так, дитина 4—7 років робить 23—26 дихальних рухів за хвилину, тоді як дорослий обмежується 16—18. При фізичних навантаженнях, хвилюванні ритм дихання може ще значно збільшуватися. Якщо при цьому дитина не привчена дихати носом, вона може застудити мигдалини, вдихаючи холодне повітря через рот.

Особливості будови дихальних шляхів дитини, її підвищену потребу в кисні батьки повинні враховувати при організації її життя: запобігати нервовим збудженням, провітрювати приміщення, робити вологе прибирання, прогулянки, заняття спортом.

До 6—7 років значно удосконалюється серцевосудинна система дитини. Товщає м'яз серця, розвиваються нерви, регулюючі ритм серцевих скорочень. Прискорене серцебиття (ритм скорочень серця у дитини 6—7 років дорівнює 92—95 ударам за хвилину, у дорослого 60—70) сприяє посиленому обміну речовин, необхідному дітям цього віку. Разом з тим ритм скорочень серця легко порушується, пульс його нестійкий, і не завжди ритмічний; при підвищеному фізичному навантаженні, хвилюванні серце швидко стомлюється.

Розвиток центральної нервової системи молодшого школяра характеризується прискореним формуванням ряду ознак: поверхня мозку шестирічної дитини дорівнює 90 відсоткам поверхні мозку дорослої людини; завершується диференціація нервових елементів тих шарів, в яких здійснюються процеси, що мають вирішальне значення для здійснення складних розумових дій — узагальнень, усвідомлення послідовності подій, причинно-наслідкових зв'язків, розвитку зосередженості, спостережливості, уваги. Це створює сприятливі умови для засвоєння ними систематичних знань. Наприклад, увага семирічної дитини може бути стійкою 25—30 хвилин і більше, якщо справа вимагає її активної дії.

Активно удосконалюються основні нервові процеси — збудження і, особливо, гальмування, що сприятливо позначається на виконанні дітьми правил поведінки. Їм

вже приносить задоволення уміння поступати «як потрібно», можливість регулювати свою поведінку відповідно до пред'явлених ним вимог.

У той же час властивості нервових процесів, особливо їх рухливість, розвинені недостатньо. Так, наприклад, учень не може відразу відповісти на несподівано звернене до нього питання, не може швидко зреагувати на небезпеку — відскочити, ухилитися і т. д., важко реагує на зміни звичного устрою життя, режиму.

У дитини молодшого шкільного віку продовжують розвиватися функції аналізаторів (зір, дотик, слух, нюх, смак). Це обумовлено значним розвитком роботи відповідних мозкових центрів у дітей цього віку, а також вихованням і навчанням, у процесі яких поліпшується сприйняття запаху, кольору, звуку і продовжують формуватися такі органи, як око, вухо. Правильному і своєчасному їх розвитку сприяють правила, які необхідно виконувати в побуті.

Ускладнення діяльності школяра пред'являє підвищені вимоги до всієї системи його органів чуття. Особливого значення набуває робота органу зору — око; щоб правильно написати букву, потрібно контролювати зором рух руки, пальців. Вся діяльність школяра вимагає від нього поєднання роботи ока і дотику, ока і роботи вуха, тулуба, ніг, рук. Зір допомагає дитині координувати свої рухи, співвідносити їх із оточуючим. У школі навантаження на очі збільшується. Разом із тим фізичний і функціональний стан очей у учнів початкової школи ще недосконалий, при надмірному зоровому навантаженні м'яза очі дитини легко змінюють форму кришталика для поліпшення заломлення променів світла і кращого бачення даного предмету. Часто повторюючись, це призводить до фізіологічних змін ока і короткозорості. Сприяють розвитку короткозорості неправильна поза, під час занять за столом та недостатнє освітлення.

Це робить завдання охорони зору дітей як в школі, так і в сім'ї особливо значущим. При цьому потрібно враховувати, що в цей період життя дитини очі особливо схильні до дії несприятливих факторів зовнішнього середовища:

недостатнє і неправильне освітлення, поза під час читання, приготування уроків й іншої роботи, що вимагає напруження очей; перевантаження очей під час нерегламентованої роботи із книгою, дрібними предметами; неправильне харчування, порушення режиму, нервові перевантаження. Так, раптове пониження зору може наступити після якогось-небудь потрясіння, переживання дитини, несправедливого покарання або боязні його. Погіршення зору може наступити унаслідок ослаблення організму після хвороби. Ушкодження очей бувають унаслідок травм, які найчастіше спостерігаються у дітей 6—12 років і відбуваються, як правило, поза школою — через невміння поводитися з гострими предметами (виделки, ножі, цвяхи, ножиці, спиці, шпильки), застосування їх у якості іграшок.

Організуючи життя дітей, необхідно стежити і за тим, щоб під час роботи за столом світло падало з лівого боку. Відстань між очима і даним предметом повинна становити не менше 30—35 см. Не можна дозволяти дитині читати лежачи, під час їжі в транспорті. Добре, якщо в сім'ї через кожні 15—20 хвилин роботи, пов'язаної із зоровим навантаженням, дитина робитиме невеликі перерви для відпочинку.

Якщо учень хворів і його організм ослаблений, протягом 1—1,5 місяця потрібно постаратися обмежити зорове навантаження не лише в школі, але і вдома. При перших ознаках перевтоми або будь-яких відхилень у зорі батьки повинні одразу звернутися до лікаря-окуліста.

Будова вуха дитини така, що барабанна перетинка дуже ніжна і має підвищену чутливість. Не закінчено ще окостеніння слухового апарату і скроневої кістки. Різні механічні пошкодження, захворювання можуть завдавати вушку не виправну шкоду.

Розвиток і збереження слуху багато в чому залежить від правильного догляду батьків за вухами дитини, виховання у неї звички самостійно виконувати ряд правил. Так, вуха потрібно тримати в чистоті — щодня мити їх кімнатною водою, не засовувати у вуха ніяких предметів, не займати-

ся самолікуванням. У разі появи болю або виділень відразу звертатися до лікаря. Шкідливий постійний шум, різкі звуки, грубі дотики.

Підсумки зборів.

Правильному фізичному вихованню школяра сприяє доцільно організований, відповідний віковим особливостям розпорядок життя і діяльності школяра в сім'ї (режим дня), контроль за його виконанням. Дотримання режиму зміцнює нервову систему, підвищує працездатність, створює умови для всебічного розвитку особистості дитини, організації різних видів діяльності протягом дня. Раціональний розподіл часу для сну, їжі, найважливіших видів діяльності і відпочинку протягом доби допомагає виробленню стійких учбових, культурних, гігієнічних навичок.

Благотворний вплив режиму дня на діяльність людини пояснюється його фізіологічною основою. У корі великих півкуль головного мозку легко утворюються, особливо в дитячі і юнацькі роки, різні нові тимчасові зв'язки. Це так звані умовні рефлекси, які згодом закріплюються і часто залишаються на все життя у вигляді стійких навичок і звичок поведінки людини і які можуть зробити не лише позитивний, але і шкідливий вплив на розвиток організму.

Батьки повинні пам'ятати, що між рівнем захисних властивостей організму і успішністю учня існує пряма залежність. Чим краще здоров'я, тим краще рівень засвоєння знань.

Тема. Режим дня в житті школяра.

Мета: розказати батькам про здоров'я дитини і шкільні навантаження; показати батькам необхідність дотримання дітьми правил гігієни і виконання режиму дня школяра; переконати батьків у необхідності формування у дитини звички виконання режиму дня; розкрити прийоми збереження психічного і фізичного здоров'я дитини за допомогою режиму дня.

Коментар: класний керівник готує анкети для батьків і учнів, поради батькам.

Анкета для учнів

1. О котрій годині ти прокидаєшся?
2. Тебе будять батьки чи ти прокидаєшся сам?
3. Ти встаєш охоче або насилу?
4. Які процедури входять до твого ранкового туалету?
5. Чи робиш ти зарядку вранці?
6. Ти робиш її один чи разом із батьками?
7. Як довго ти робиш уроки?
8. Ти виконуєш їх сам чи тобі допомагають твої батьки?
9. Чи гуляєш ти на вулиці перед тим, як розпочати виконувати домашні завдання?
10. О котрій годині ти йдеш спати?

Анкета для батьків

Чи вважаєте ви необхідною умовою успішності вашої дитини виконання нею режиму дня?

1. Ваша дитина встає сама чи ви її будите?
2. Вона встає охоче або насилу?
3. Як ви на це реагуєте?
4. Чи займаєтеся ви загартуванням власної дитини?
5. Чи робить ваша дитина зарядку?
6. Чи є ви для неї в цьому прикладом?

7. Чи дозволяєте ви своїй дитині захоплюватися телевізором?
8. Чи гуляє ваша дитина достатній час на свіжому повітрі?
9. Ваша дитина робить уроки сама чи ви їй допомагаєте?
10. Як довго за часом робить уроки ваша дитина?
11. Який щоденний ритуал засинання вашої дитини?

Поради батькам

НЕ МОЖНА:

- будити дитину в останню мить перед виходом до школи, виправдовуючи це великою любов'ю до знань;
- годувати дитину перед школою і після неї бутербродами;
- вимагати від дитини лише відмінних і добрих результатів у школі, якщо вона до них не готова;
- відразу після шкільних уроків виконувати домашні завдання;
- позбавляти дітей ігор на свіжому повітрі через погані оцінки;
- примушувати дитину спати вдень після уроків або навпаки позбавляти її цього права;
- кричати на дитину, зокрема під час виконання домашніх завдань;
- примушувати дитину багато разів переписувати в зошит із чернетки;
- не робити оздоровчих пауз під час виконання домашніх завдань;
- чекати тата і маму, щоб розпочати виконувати уроки;
- сидіти біля телевізора або за комп'ютером більше 40—45 хвилин на день;
- дивитися перед сном фільми жахів і грати в галасливі ігри;
- сварити дитину перед сном;
- не проявляти рухову активність у вільний від уроків час;
- не вибачати дитині помилки і невдачі.

Хід зборів

Бесіда.

Ваша дитина стала школярем. Вступ до школи змінює весь уклад її життя. Відбувається перестройка у психіці, яка завершує дошкільний період розвитку. «Ігрове» ставлення до світу змінюється на «серйозне». Зростає повага до дитини в сім'ї, змінюються права, стають серйознішими обов'язки. «Хорошими людьми стають більше від вправ, ніж від природи», — писав Демокрит.

Однією з причин, які приводять до погіршення фізичного здоров'я і емоційного стану дитини, може бути недотримання режиму дня школяра. Деякі батьки украй скептично ставляться до самого поняття «режим». А даремно.

Видатний російський фізіолог Іван Павлов не раз казав, що ніщо так не полегшує роботу нервових клітин головного мозку, як постійне дотримання розпорядку життя. Особливо такий режим дня надзвичайно важливий для маленьких школярів. У режимі дня всьому відведено свій час. А інакше робота лагодитися не буде, не піде на користь навчання. Дитина постійно відчуватиме втому, не зможе концентрувати увагу під час занять.

Виконання режиму дня дозволяє дитині зберігати фізичну і психічну рівновагу, що дає можливість дотримання емоційної рівноваги. Адже ми, дорослі, чудово знаємо, що саме цей вік характеризується емоційною нестійкістю, яка веде до хронічної втоми і стомлюваності. Ці постійні симптоми призводять до зниження працездатності дитини. Низька працездатність характеризується:

- зниженням кількості правильних відповідей на уроці і вдома після того, як дитина вивчила матеріал уроку;
- підвищенням кількості помилок разом з добре вивченим правилом;
- неуважністю дитини, швидкою стомлюваністю;
- зміною почерку дитини у зв'язку з погіршенням регуляції фізіологічних функцій.

Безумовно, не можна працювати без стомлення, але ж завдання сім'ї полягає в тому, щоб попередити перевтому і сприяти такій організації життя дитини, яка дозволить уникнути впливу стомлення на її здоров'я. Щоб скласти режим дня дитини, треба, безумовно, враховувати її індивідуальні особливості, відвідування нею гуртків. І обов'язково необхідно керуватися рекомендаціями гігієністів, педагогів, психологів.

Педагогічний практикум для батьків.

Статистика

Класний керівник наводить цифри статистики, тим самим підкреслюючи актуальність вибраної теми для зборів.

Лише 20—25 % першокласників, що переступають щорік шкільний поріг, залишаються здоровими після першого року навчання в школі.

До кінця першої чверті худнуть 30 % першокласників.

15 % першокласників скаржаться на головні болі, втому, сонливість, відсутність бажання вчитися.

— Третина учнів-першокласників мають різні порушення постави, які посилюються в перший рік навчання.

— 10 % дітей, що поступають у перший клас, мають порушення зору.

— 20 % дітей входять до групи ризику у зв'язку з схильністю до короткозорості.

— Лише 24 % першокласників витримують нічний норматив сну.

— Щодня діти недосипають від 1,5 години до півгодини.

Отже, правильно організувати режим дня молодшого школяра — означає:

- забезпечити йому достатній за тривалістю сон із чітко встановленим часом підйому та відходу до сну;
- забезпечити регулярне й вітамінізоване харчування;
- встановити певний час для приготування уроків;
- виділити час для відпочинку на відкритому повітрі, творчої діяльності, вільних занять, хатньої роботи.

Звичайно, важко привчити дитину дотримуватись всіх пунктів режиму, та якщо проявити наполегливість, їй буде все легше і легше це робити.

Орієнтовний режим дня для учнів початкових класів.

Режим дня учня початкової школи може бути наступним:

7.00—7.30 — підйом, ранкова гімнастика, прибирання ліжка, водні процедури;

7.30—7.50 — сніданок;

7.50—8.20 — дорога до школи;

8.20—12.30 — заняття у школі;

12.30—13.00 — дорога додому;

13.00—13.30 — обід;

13.30—15.30 — післяобідній відпочинок (сон для дітей 6—7 років);

15.30—16.00 — прогулянка;

16.00—17.30 — виконання уроків (кожні 35 хвилин перерви по 5—10 хвилин);

17.30—19.00 — прогулянка;

19.00—20.30 — вечеря, розваги;

20.30—21.00 — підготовка до сну;

21.00—7.00 — сон.

Звичайно, можливі деякі відхилення від режиму. Але розумні відхилення, які не зашкодять дитині.

ЗБОРИ № 4

Тема. Роль гри та іграшки в житті молодшого школяра.

Мета: обговорити з батьками проблему значення гри та іграшки в житті дитини; показати можливості гри для розвитку інтелектуально-пізнавальної діяльності учнів, важливість

іграшки для емоційного й інтелектуального становлення дитини; стимулювати інтерес батьків до використання можливостей ігрової діяльності для спілкування із власною дитиною; показати, як спілкування із іграшками допомагає подолати учбові труднощі і труднощі спілкування.

Коментар: класний керівник готує анкети для батьків і учнів, пам'ятки батькам, пише на дошці загальні правила ігор та епіграф до заходу: «Саме гра дає можливість дитині познайомитися із реальністю дорослого світу.» (Костянтин Ушинський.)

Анкета для учнів

1. Чи є у тебе іграшки?
2. Які іграшки тобі подобаються?
3. Хто купує тобі іграшки?
4. Чи питають у тебе твої батьки про те, яку іграшку тобі хотілося б мати?
5. Чи часто ти граєш із своїми улюбленими іграшками?
6. Чи беруть участь твої батьки в твоїх іграх?
7. Які ігри у вашій сім'ї найулюбленіші?

Анкета для батьків

1. Чи є у вашої дитини іграшки?
2. Які із них являються її улюбленими іграшками?
3. Як часто ваша дитина грає зі своїми улюбленими іграшками?
4. Чи включаєтеся ви з нею в гру, якщо вона цього хоче?
5. Як поводитьься ваша дитина під час гри з іграшками?
6. Чи просить ваша дитина купувати їй іграшки?
7. Як ви відноситеся до покупки іграшок для дитини?
8. Які іграшки вважаєте за краще купувати?
9. Чи радитеся ви при цьому з дитиною або робите це без її участі?

Пам'ятка для батьків

1. Дозволяйте своїй дитині грати зі своїми улюбленими іграшками і улюблені ігри.
2. Не викидайте іграшки, якщо дитина сама цього не хоче.
3. Не смійтеся над дитиною за її прихильність до певних іграшок.
4. Даруйте дитині іграшки з урахуванням її інтересів, захоплень.
5. Беріть участь в іграх дитини, якщо вона цього хоче від вас, незважаючи на вашу зайнятість.
6. Розповідайте дитині про свої іграшки і захоплення, показуйте їй ті ігри, в які ви грали в дитинстві й які були вам цікаві.
7. Вчіть на власному прикладі відноситися до іграшок шанобливо.
8. Використовуйте можливість ігрової ситуації для безпосереднього спілкування із власною дитиною.

Загальні правила ігор (складені на основі рекомендацій Нікітіних).

1. Гра повинна приносити радість і дитині, і дорослому.
2. Зацікавте дитину, але не змушуйте її гратися, не викликайте перенасичення грою.
3. Всі завдання діти повинні виконувати самостійно.
4. Завдання мусять бути посильними для дітей.
5. Більше хваліть за успіхи.
6. Не стримуйте рухову активність дитини, створюйте в грі невимушену обстановку.
7. Влаштовуйте змагання на швидкість вирішення ігрових завдань.

Хід зборів

Бесіда.

Шановні батьки! Не дивлячись на те, що ваша дитина стала школярем, вона все ще залишається дитиною. Найбільше на світі їй хочеться відкласти убік свої підручники

і пограти зі своїми улюбленими іграшками. Отже, гра, переставши у молодшого школяра бути провідною діяльністю, не зникає проте невідомо куди, вона зберігає свої позиції, вона продовжує бути важливою і у виховному і в освітньому відношенні. Зокрема, ігри можуть надати велику допомогу в навчанні, в розвитку спостережливості, пам'яті, уваги. Та природно, ігри дітей, що стали школярами, не вичерпуються тими, які можуть бути поставлені на службу навчанню, дидактичними іграми.

У будь-якому віці гра для дитини — спосіб взяти участь у дорослому житті. Ви пам'ятаєте, як у грі дошкільник був і татом, і мамою, і лікарем, і будівельником, і пожежником, і машиністом, і космонавтом. Тут, у грі, він повноправний громадянин, учасник справжнього великого життя.

А як дорослі відносяться до ігор молодших школярів? На жаль, часто лише поблажливо. Багатьом здається, що тепер це дріб'язкове заняття можна замінити на що-небудь більш корисне:

— Не балуйся, а вчи уроки!

— Все ще в ляльки! Ти ж вже велика!

Такі цілком несправедливі докори маленькі школярі чують нерідко.

— Що ж, — запитують деякі, — гра в 8—9 років серйозне заняття?

Так, гра, доки дитина грає, — це дійсно серйозне заняття!

Гра по-своєму виражає потребу дитини в діяльності. Зазначимо, що це діяльність особливого роду: дитину займає, радує гра як гра. У праці щось створюється, в навчанні, щось пізнається, а грають заради гри самої по собі. Навіть якщо діти, граючи, будують щось із піску, снігу, шматків дерева або заліза, то врешті-решт вони руйнують це щось як непотрібне... Але куди довговічнішими виявляються деякі важливі якості особистості, які отримуються дитиною в грі.

Гра — це своєрідна школа підготовки до праці, адже вона вимагає зосередженості уваги, у ряді випадків точність реакцій, уміння виявити організованість. У іграх

поволі відпрацьовується досить широке коло важливих в житті рухів і дій — адже в іграх треба виявити спритність, винахідливість, витримку, активність. А ігри із правилами? Вони вимагають від учасників організованості і уваги. Оскільки в таких іграх завжди декілька учасників повинні діяти узгоджено. Тому мову вже можна вести про гру як про школу спілкування: діти привчаються діяти відповідно до елементарних вимог, які передбачають колективні дії.

У грі завжди відбитий реальний досвід дітей, їх сприйняття тих або інших явищ життя. Тому дитячі ігри і змінюються залежно від змін у житті суспільства, відображаючи на свій лад теми, які посідають велике місце в свідомості дорослих. Та грати — не означає просто наслідувати. Гра сприяє виявленню творчих можливостей, закладених у дитині: коли, граючи, вона приймає на себе ту або іншу роль, то у виконанні цієї ролі ми можемо побачити її власне розуміння речей.

І ще про одну обставину треба сказати. Чи помічали ви, як міняється ставлення дитини до гри, коли ви берете в ній участь? Для неї вона стає ще важливішою, ще серйознішою. У грі правила гри однакові для всіх; ви вже не командуєте, ви не старший, а товариш малюку. Це-то, мабуть, особливо і приваблює дітей в іграх із дорослими. Спілкування на рівних! Пригадайте, як самі ви в дитинстві цінували ту самотійність, яку дорослий, партнер у грі, визнає, підтримує і заохочує.

Ні для кого не секрет, що іграшка має величезне значення для дитини. Багато хто із нас назавжди зберіг у своїй пам'яті і в реальному житті іграшки свого дитинства. Поламані, з відірваними вухами і ногами, вони зберегли для нас свою красу, вони пахнуть нашим дитинством, неповторною радістю знайомства зі світом.

У багатьох сім'ях іграшки батьків стали іграшками дітей. Батьки розповідають дітям історії появи своїх іграшок в їх житті, діляться спогадами про дитячі забави й ігри.

Підсумок зборів.

Отже, давайте не забуватимемо про те, що гра — це не лише забава, а і проекція власного соціального досвіду, що набувається в реальному житті.

Гра, переставши бути для молодшого школяра провідною діяльністю, не відходить у минуле, а навпаки зберігає та поширює свій вплив на дитину. Вона стає дуже важливою у виховному і в освітньому процесі. Зокрема, ігри можуть надати велику допомогу дитині в навчанні, розвитку спостережливості, пам'яті, уваги, логічного мислення. Гра допомагає малюкові навчитися спілкуватися з однолітками та вчителем, пристосуватися до нових умов набуття знань.

ЗБОРИ № 5

Тема. Як батьки можуть допомогти дитині добре вчитися.

Мета: довести батькам, що дотримання режиму дня — важлива умова успішного навчання дитини; показати значення шкільної оцінки в житті дитини; формувати культуру батьківського сприйняття учбових умінь своєї дитини; дати батькам поради щодо контролю за виконанням домашніх завдань школярами.

Коментар: класний керівник проводить із учнями анкетування, готує анкети і пам'ятки для батьків.

Анкета для учнів «Навіщо я вчуся читати і писати»

Позначте вислови, з якими ви погоджуєтесь.

- Щоб більше знати.
- Розумію, що знання мені потрібні для майбутнього.
- Хочу бути культурною і розвиненою людиною, корисною людям.
- Розумію, що учень повинен добре вчитися.

- Розумію свою відповідальність за навчання перед класом.
- Хочу одержувати хороші оцінки.
- Хочу, щоб вчителька і батьки мене хвалили.
- Не хочу, щоб мене лаяли батьки і вчителі.
- Не хочу, щоб товариші по класу засуджували мене за погане навчання.
- Хочу бути кращим учнем у класі.
- Не хочу бути гіршим за інших, відставати від однокласників в навчанні.
- Хочу самому собі довести, що можу всьому навчитися.
- Тому, що заставляють батьки.
- Щоб читати цікаві книжки.
- Тому, що вчитися цікаво.
- Щоб вирости освіченою людиною.
- Щоб писати листи.
- Тому, що всі діти вчаться.
- Не знаю.

Анкета для учнів «Закінчи речення»

1. Якщо я одержую хорошу оцінку, то...
2. Якщо я одержу погану оцінку, то...
3. Мої батьки говорять, що я можу вчитися ...
4. Мої батьки говорять, що я не можу вчитися...
5. Якщо я одержую «дванадцять», то батьки мені...
6. Якщо я щось не розумію в домашньому завданні, то батьки говорять...
7. Якщо я звертаюся до батьків із проханням допомогти, то вони ...
8. Батьки хочуть, щоб я був...

Анкета для батьків

Відзначте ті фрази, які ви найчастіше використовуєте в спілкуванні із своєю дитиною, аналізуючи її навчання.

- Що ти одержав сьогодні?
- Нічого, не турбуйся, у нас є час все виправити.
- Я так і знала. І в кого ти такий уродився?

- Марш у свою кімнату і не показуйся мені на очі!
- Адже ти розумниця, і наступного разу вчителька в цьому переконається.
- Скільки можна тобі це пояснювати!
- Тобі потрібна моя допомога або ти спробуєш ще раз зробити самостійно?
- Хто-небудь одержав кращу оцінку, ніж ти?
- Сідай і вчи ще раз, а я потім перевірю!
- Давай спробуємо розібратися в тому матеріалі, який для тебе такий важкий.
- Знаєш, коли я була маленькою, мені цей матеріал також давався насилу.
- Давай ще раз заглянемо в підручник. Я думаю, нам це допоможе.
- От так і будеш на двійках і трійках їхати!
- От прийде батько! Він тобі покаже за двійку!
- Подивися, як я вчився, а ти?

Анкета для батьків «Закінчіть речення».

1. Я знаю, що шкільна оцінка — це...
2. Я говорю своїй дитині, що шкільна оцінка — це...
3. Коли моя дитина йде в школу, то я прошу її...
4. Коли моя дитина йде в школу, то я вимагаю від неї...
5. Коли моя дитина йде в школу, то я бажаю їй...
6. Коли моя дитина отримує хорошу оцінку, то я...
7. Коли моя дитина отримує погану оцінку, то я...

Пам'ятка для батьків «Як ставитися до оцінок дитини»

— Не сваріть свою дитину за погану оцінку. Їй дуже хочеться бути на ваші очі хорошою. Якщо бути такою не виходить, дитина починає брехати і вивертатися, щоб бути на ваші очі хорошою.

— Співчуйте своїй дитині, якщо вона довго працювала та результат її праці не високий. Поясніть їй, що важливий не лише високий результат. Більше важливі знання, які вона зможе набути в результаті щоденної, наполегливої праці.

— Не примушуйте свою дитину вимолювати собі оцінку наприкінці чверті заради вашого душевного спокою.

— Не вчіть свою дитину хитрувати, принижуватися і пристосовуватися заради позитивного результату у вигляді високої оцінки.

— Ніколи не висловлюйте сумнівів із приводу об'єктивності виставленої вашій дитині оцінки вголос.

— Є сумніви — йдіть у школу і спробуйте об'єктивно розібратися в ситуації.

— Не звинувачуйте безпричинно інших дорослих і дітей в проблемах власних дітей.

— Підтримуйте дитину в її, нехай не дуже значних, але перемогах над собою, над своєю лінню.

— Влаштовуйте свята з нагоди отримання відмінної оцінки. Хороше, як і погане, запам'ятовується дитиною надовго і його хочеться повторити. Нехай дитина отримує хорошу оцінку заради того, щоб її відзначили. Незабаром це стане звичкою.

— Демонструйте позитивні результати своєї праці, щоб дитині хотілося вам наслідувати.

Пам'ятка для батьків «Як допомагати дитині в приготуванні домашніх завдань»

— Посидьте зі своєю дитиною на перших порах виконання домашніх завдань. Тому, наскільки спокійними і упевненими будуть її перші кроки, залежать її майбутні шкільні успіхи.

— У вашої дитини не сформована звичка робити уроки? Формуйте у неї цю звичку спокійно, перетворіть ритуал початку виконання уроків у захоплюючу гру, нагадуйте про уроки без криків, будьте терплячі.

— Оформіть робоче місце дитини, поставте красивий і зручний стіл, повісьте лампу, розклад уроків, цікаві вірші і побажання школяреві перед початком виконання уроків.

— Вчіть виконувати уроки лише в цьому робочому куточку.

— Поясніть дитині головне правило учбової роботи — учбове приладдя повинне завжди знаходитися на своєму місці. Постарайтеся привести в приклад своє робоче місце.

— Постійно вимагайте від дитини приведення в порядок робочого місця після виконання уроків. Якщо їй важко це робити або вона втомилася, допоможіть їй. Пройде небагато часу, і вона сама прибиратиме своє робоче місце.

— Якщо дитина у вашій присутності робить уроки, нехай сформулює вам, що вона повинна зробити. Це заспокоює дитину, знімає тривожність. Деякі діти, наприклад, вважають, що вони завдання не так зрозуміли і відчують страх, ще не розпочавши це завдання виконувати.

— Якщо дитина щось робить не так, не поспішайте її лаяти. Те, що вам здається простим і зрозумілим, для неї поки здається таємничим і важким.

— Вчіть вашу дитину не відволікатися під час виконання уроків; якщо дитина відволікається, спокійно нагадуйте їй про час, відведений на виконання уроків.

— Якщо дитина виконує письмове завдання, звертайте більше уваги на те, щоб вона писала чисто, без помарок, із дотриманням полів.

— Не примушуйте свою дитину багато разів переписувати домашнє завдання. Це підірве ваш авторитет і її інтерес до школи і навчання.

— Прагніть якомога раніше привчити дитину робити уроки самостійно і звертатися до вас лише у разі потреби.

— Кожного разу, коли вам хочеться вилаяти свою дитину за погану оцінку або неакуратно зроблене завдання, пригадайте себе в її віці, посміхніться і подумайте над тим, чи захоче ваша дитина через багато-багато років пригадати вас і ваші батьківські уроки.

— Навчіть її виконувати будь-яку справу у тому числі і домашні завдання із задоволенням, без злості і роздратування. Це збереже її і ваше здоров'я.

— Врешті-решт, радійте тому, що у вас є таке щастя — із кимось робити уроки, комусь допомагати дорослішати!

Хід зборів

Бесіда.

Шановні батьки! Ваша дитина стала школярем. Життя її круто змінилося. І психологічний зміст цієї зміни нам вже відомий — це зміна ведучого типу діяльності. Гра поступається своїм місцем навчанню. Що ж слід робити батькам, щоб цей перехід пройшов по можливості безболісно, щоб не з'явилося стійкої огиди і опору по відношенню до своїх нових обов'язків? Сім'я може зробити дуже багато. Це перш за все дотримання режиму, що допомагає дитині справитися із учбовим навантаженням, сприяє зміцненню її здоров'я, захищає її нервову систему від перевтоми. У 20 відсотків школярів слабке здоров'я являється основною причиною неуспішності в початкових класах.

Плануючи учбову роботу школяра й інші його обов'язки по дому, вільні заняття, батькам важливо мати на увазі, що всьому повинно бути відведено певний час. Звичайно, інколи доводиться просити дочку або сина допомогти в чомусь, коли ця допомога необхідна незалежно від звичного розпорядку дня. Та не можна це робити постійно, не зважаючи на те, чим зараз займається дитина. Нерідко буває так: тільки школяр розклав книги, сів за уроки, як його посилають у магазин. Розпочав хлопчик читати цікаву книгу — його посилають погуляти із молодшим братом.

Залежно від типу нервової системи дитини таке «перемикання» може відбуватися швидше або повільніше. Діти із рухливим типом нервової системи легше справляються із завданням переналаштування з однієї справи на іншу, а повільні зазнають при цьому особливі труднощі. Молодший школяр через свої вікові особливості ще не уміє швидко перемикається з однієї справи на іншу. Щоб кинути одне заняття, на яке вона налаштувалася, і приступити до іншого, дитині доводиться подолати природне внутрішнє бажання наполягти на своєму і не виконати прохання батьків. У результаті з'являється загальне незадоволення, відчуття засмучення.

Інколи внутрішнє небажання, пов'язане з трудностю перемикання, виявляється в грубості. На пропозицію матері або батька виконати несподіване доручення дитина раптом говорить: «Не піду я нікуди. Завжди, як тільки розпочну що-небудь цікаве, так обов'язково інше заставляють робити». Батьки повинні дати дитині час на те, щоб перебудуватися, психологічно підготуватися до нової справи. Наприклад, дочка читає книгу, а її необхідно послати в магазин. Мати говорить дочці: «Аліна, як тільки дочитаєш сторінку, треба буде піти в магазин. От я тобі поклала тут гроші». Або сину: «Закінчуй грати на комп'ютері, через 10 хвилин накриватимемо на стіл».

Будь-яке необґрунтоване перемикання дитини з однієї справи на іншу (якщо це стало звичайним в сім'ї) шкідливо і тим, що дитина змушена кидати почату роботу, не закінчивши її. Якщо це увійде до системи, то у школяра буде вихована погана звичка — не доводити справи до кінця. Всі ці факти важливо враховувати батькам дітей молодшого віку, в якому починає формуватися ставлення до своїх обов'язків, уроків, громадських доручень, до праці.

Режим передбачає обов'язкове перебування дітей на повітрі. Вчитель підкреслює, що батьки не повинні порушувати цієї вимоги. Таким чином, батьки повинні зрозуміти, що їх головна задача — допомога дитині молодшого шкільного віку в організації її часу удома.

Організована, посидюча і уважна дитина буде добре працювати на уроці.

Вчитель розповідає батькам про те, як вони повинні контролювати виконання домашніх завдань школярами. Передусім треба постійно стежити за записами домашніх завдань у щоденнику. Після цього важливо перевірити сам факт виконання домашнього завдання. А потім проглянути і правильність його виконання. Дорослі помітили помилку в зошиті — не треба поспішати показувати, де вона. Дитина повинна привчатися до самоконтролю. Спочатку треба сказати: «Ти неправильно розв'язав приклад. Пригадай, як ти перевіряв розв'язання таких же прикладів у класі. Яким

способом можна перевірити — є у тебе помилки чи ні?» І лише в крайньому разі прямо показати, де допущена помилка.

Нерідко батьки, крім завдань вчителя, навантажують свою дитину додатковими (необхідними, на їхню думку) учбовими заняттями. У таких батьків дитина виконує спочатку завдання на чернетці, потім переписує його в чистий зошит. Якщо вчитель задає додому два стовпчики прикладів, батьки примушують дитину виконати чотири — краще буде знати! Причому все це робиться за рахунок вільного часу. Дитина перевтомлюється, швидко втомлюється і нерідко починає вчитися не краще, а гірше. Вона втрачає інтерес до навчання, яке стає для неї важкою і нецікавою працею. Вчитель повинен роз'яснити батькам: якщо вони дають додаткові завдання своїй дитині, то кількість і зміст їх повинні бути погоджені із ним.

Інколи діти прагнуть, прийшовши зі школи, відразу ж сісти за уроки. Це прагнення заохочують деякі батьки. У дітей же таке бажання викликається їх невмінням перемкнутися з одного виду діяльності на інший. Правильний розпорядок дня вимагає, щоб після школи дитина відпочила, погуляла і лише потім почала готувати уроки. Вчитель повинен роз'яснити батькам, скільки часу йде на приготування уроків у середньому і які відхилення від цього часу допустимі для дітей з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей і темпів розвитку. Довго сидіти за приготуванням уроків — це ще не означає добре їх приготувати. Нескінченне сидіння за уроками, які можна зробити набагато швидше, зазвичай пояснюється нестійкістю уваги дітей, невмінням зосередитися на одному предметі. У цьому випадку дитина напише, наприклад, рядок, а потім відвернеться і розпочне розповідати про те, що було сьогодні в класі; знову повернеться до письма, знову відвернеться — почне стругати олівця та ін. Звичайно, це відбувається на якості виконання завдання. Щоб привчити дитину до посидючості, батьки ставлять перед нею завдання — укластися в певний час, ставлять перед нею годинник; вона ж, дивлячись на годинник, вчиться розподіляти свої заняття за часом.

Не всі діти однаково розвиваються, деякі навіть у першому класі слабо засвоюють учбовий матеріал, починають відставати. Цей недолік міг би бути подоланий з часом, однак деякі батьки, виявляючи велике нетерпіння, годинами сидять із дитиною, буквально вдовблюючи в її голову урок. Дратуючись, вони починають кричати на сина або дочку, називати їх тупицею. В результаті справа йде ще гірше, дитина починає ненавидіти навчання, а іноді і школу, як винуватицю своїх невдач. Терпіння батьків, доброзичливий тон — важлива умова успішної допомоги дитині в навчанні.

Головне завдання батьків — проконтролювати, коли дитина сіла за уроки, чи все зробила, підказати, де шукати відповідь на питання, але не давати готової відповіді, виховуючи у дітей самостійність.

Як уже наголошувалося, шкільна оцінка грає значну роль у житті дитини і сім'ї; саме шкільна оцінка часто являється причиною сварок між членами сім'ї і мірилом цінностей у вихованні дитини.

Типові ситуації, пов'язані з шкільною оцінкою, які можуть скластися в сім'ї:

— дитина не хоче робити уроки самостійно і чекає батьків доти, поки вони не повернуться з роботи;

— дитина виконує домашнє завдання але вчитель оцінює виконане завдання поганою оцінкою;

— під час виконання домашнього завдання дитина відволікається, робить помилки, неохоче доводить почату справу до кінця;

— дитина пише погано, неакуратно, а переписувати завдання не хоче;

— дитина приходять додому із черговою поганою оцінкою;

— дитина одержує погану оцінку, але говорить батькам, що одержала відмінну оцінку. Це повторюється досить часто;

— дитина звинувачує вчителя в тому, що він несправедливий в оцінці її знань.

Ефективність учбової діяльності школяра залежить не лише від системи добре засвоєних знань, володіння

прийомами розумової діяльності, але й від рівня самооцінки. Існує тісний зв'язок між успіхами в учбовій діяльності і розвитком особистості дитини.

Самооцінка в молодшому шкільному віці формується в основному під впливом вчителя. Особливе значення діти надають інтелектуальним можливостям і тому, як їх оцінюють інші. При цьому їм важливо, щоб позитивна оцінка була загальною признана. Самооцінка і пов'язаний з нею рівень досягнень є особистими параметрами розумової діяльності і дозволяють судити про те, як відбувається процес розвитку особистості молодшого школяра під впливом учбової діяльності.

Загальновідома методика А. І. Ліпкиної «Три оцінки». Учням пропонується виконати будь-яке письмове завдання. Робота оцінюється трьома оцінками: адекватною, завищеною і заниженою. Перед роздачею зошитів із проставленими оцінками учням говорять: «Три вчительки із трьох різних шкіл перевіряли ваші роботи. У кожної склалася власна думка про виконане завдання, тому вони поставили різні оцінки. Обведіть кружками ту оцінку, з якою ви згодні». Потім проводиться індивідуальна бесіда з кожною дитиною, в ході якої з'ясовуються відповіді на питання:

1. Яким учнем ти себе вважаєш: середнім, сильним або слабким?
2. Які оцінки тебе радують, які засмучують?
3. Твоя робота заслуговує оцінки «6», а вчителька поставила «8». Ти зрадієш цьому чи засмутишся?

В ході бесіди дорослий прагне не нав'язувати свою думку. Рівень самооцінки визначається за наступними показниками:

- а) збіг або неспівпадіння самооцінки із оцінкою вчителя;
- б) характер аргументування самооцінки: аргументування, спрямоване на якість виконання роботи;

- в) стійкість або нестійкість самооцінки про яку судять за ступенем збігу характеру виставленої учнем самому собі оцінки і відповідей на питання.

Самооцінка може бути адекватною, завищеною або заниженою.

Якщо у дошкільників наявність завищеної самооцінки є нормальним явищем, за умови, що вона виявляється не постійно (не у всіх тестуваннях), то у школярів завищена самооцінка (також, як і занижена) вимагає уваги педагога, психолога і батьків.

Таким чином, ми розглянули основні напрями роботи батьків, які допоможуть дитині добре вчитися.

Підсумки зборів.

Як допомогти дитині у навчанні? Як покращити її успішність? Відповіді на ці запитання ви знайдете, користуючись такими порадами.

1. Поговоріть із дитиною про її ставлення до навчання: чому вона вчиться, чого боїться найбільше (розчарувати батьків, зробити помилку, не отримати бажаного результату та ін.).
2. Розвивайте її пізнавальні інтереси, її потреби в інтелектуальній активності.
3. Розкажіть їй, що оцінка, яку вона отримує не так важлива, як важливо те, про що вона дізнається. Про оцінки забудуть, а знання залишаться.
4. Відзначайте її досягнення, акцентуючи увагу не на оцінку, а на отримані знання, уміння. Дитина повинна відчувати, що не оцінка грає вирішальну роль, а те, за що вона отримала її.
5. Розкажіть їй, як багато вона може пізнати в школі і як цікаво буде із кожним роком набувати все нових і нових знань.

6. Вчіть дитину планувати свою діяльність. Якщо вона навчиться ставити перед собою конкретне завдання, то це спонукатиме її до діяльності.
7. Заохочуйте будь-які її почини, навіть якщо результат не буде одразу.

ЗБОРИ № 6

Тема. Діти і телебачення.

Мета: звернути увагу батьків на виховні можливості телебачення, на достоїнства і недоліки спілкування дитини із телевізором; показати вплив телевізійних переглядів на психіку маленької дитини; розказати, що слід молодшим школярам дивитися по телебаченню і як обговорювати із дітьми побачене.

Коментар: класний керівник проводить опитування учнів «Телевізор для мене — це», готує пам'ятки для батьків, записує на дошці відповіді учнів класу.

Що дає дитині телевізор:

1. Можливість розслабитися, забути щоденні проблеми, піти від страхів і переживань.
2. Можливість знаходження відповіді на питання, відповіді на які не може отримати у дорослих через їхню зайнятість.
3. Можливість зрозуміти за допомогою телевізора, що таке «добре» і що таке «погано».
4. Розвиток пізнання, підвищення культурного рівня.
5. Знайомство із різними явищами в різних областях знань.
6. Розвиток уяви, фантазії, емоційної сфери.

Анкетування учнів

1. Якби ти опинився на нежилому острові, які предмети ти б замовив чарівнику, щоб життя було цікавим?
2. Скільки разів на тиждень ти дивишся телевізор?
3. Ти дивишся телевізор один або зі своєю сім'єю?
4. Ти любиш дивитися все підряд або віддаєш перевагу якимось окремим передачам?

Пам'ятка для батьків «Правила боротьби з дитячою телеманією»

1. Спільне визначення і обговорення телепередач для перегляду для дорослих і дітей на наступний тиждень.
2. Обговорення улюблених телепередач дорослих і дітей після перегляду.
3. Вислуховання «за» і «проти» дітей з приводу дорослих передач і думки дорослих з приводу дитячих.
4. Телевізор не повинен бути значущою часткою в житті батьків, тоді це стане позитивним прикладом для дитини.
5. Необхідно пам'ятати про те, що дитина, яка щодня дивиться сцени насильства, вбивства, звикнеться із ними і навіть відчуватиме при цьому задоволення. Необхідно виключити їх із перегляду малюками.

Хід зборів

Бесіда.

Шановні батьки! Телебачення й інші засоби масової інформації впливають на молодшого школяра, виступаючи могутнім двигуном його виховання і розвитку. Діти досить багато часу проводять біля телевізорів, дивляться передачі дитячі й дорослі. Для більшості дітей телебачення стало великим другом, що допомагає пізнати багато нового і цікавого. Визнаючи безперечну користь, яку може надати телебачення у вихованні дітей, необхідно пам'ятати, що цю

користь треба ще зуміти витягнути. А для цього важливо уявити собі, яке місце в режимі дня повинен посісти перегляд телепередач, які передачі слід дивитися молодшим школярам, яку виховну роботу необхідно проводити після того, як діти подивилися ту або іншу передачу. Час, який йде на перегляд телепередач, нерідко віднімається від виконання уроків, читання, прогулянок і та ін. Отже, в цьому випадку можна говорити лише про відносну користь телебачення. Тому час, що йде на перегляд телепередач, повинен бути визначений режимом дня школяра. Для молодшого школяра це 3—4 передачі на тиждень. Далеко не всі батьки і матері відразу погодяться із цією вимогою, визнають її педагогічно доцільною. Батьки, дозволяючи дитині дивитися багато передач поспіль, вважають, що таким чином відволікають їх від поганого впливу вулиці, неробства. Тому вони навіть заохочують щоденне сидіння дітей біля телевізора, вважаючи це не лише цікавим, але й корисним заняттям. Внаслідок цього для деяких школярів перегляд передач стає потребою, їх нестримно вабить до телевізора, і заради нього вони поспішають всі справи зробити скоріше або зовсім кидають все, як тільки зажевріє екран. Батьки користуються цією пристрастю дитини, щоб примусити її сісти за уроки, примусити виконати домашню роботу або своє розпорядження.

Вони кажуть: «Не зробиш — не дозволю дивитися телепередачу». Однак добиваючись своєї мети, примушуючи щось виконати, батьки забувають, що і учбові заняття, і домашні обов'язки саме тому часто виконуються нашвидкуруч, абияк. У цей час всі думки дитини поглинені майбутньою передачею, прагненням за будь-яку ціну отримати право дивитися телевізор. Це вже завдає очевидної шкоди вихованню, заважаючи формуванню добросовісного і відповідального ставлення до праці і навчання. Тривалий перегляд передач погано впливає на нервову систему і зір дітей. Нервова система часто не витримує великого емоційного навантаження, підвищеної чутливості до екранного світла. Особливо це стосується дітей ослаблених, вразливих.

Ось результати соціологічних досліджень.

2/3 наших дітей у віці від 6 до 12 років дивляться телевізор щодня;

Час щоденного перегляду телепередач дитиною в середньому складає більш 2-х годин;

50 відсотків дітей дивляться телепередачі поспіль, без жодного вибору і винятків;

25 відсотків дітей у віці від 6 до 10 років дивляться одні і ті ж телепередачі від 5 до 40 разів підряд;

38 відсотків дітей у віці від 6 до 12 років при визначенні рейтингу свого проведення часу на перше місце поставили телевізор, виключивши при цьому заняття спортом, прогулянки на повітрі і спілкування із сім'єю.

Можливо, ви подумаете, що ця статистика не відноситься до наших дітей? Марно. Я хочу зачитати вам результати опитування дітей нашого класу. *(Класний керівник зачитує результати анкетування учнів.)*

Отже, телепередачі повинні посісти обмежений час у режимі дня дитини. Вона повинна твердо знати, що певний час відводиться для прогулянок й ігор, уроків, читання, перегляду телепередач. Батьки разом із дітьми проглядають програму телепередач на тиждень, намічають, що дивитимуться діти. Інколи це спеціальна передача для молодших школярів, інколи те, що дивитимуться і дорослі. Вранці, йдучи на роботу, батьки ще раз нагадують дитині, що до певного часу треба закінчити всі уроки, щоб подивитися намічену передачу.

Педагогічний практикум для батьків.

Обговорення питань:

1. Сім'я отримує квартиру і наповнює її предметами побуту. Чи вважаєте ви, що телевізор повинен бути в числі головних предметів побуту?
2. Які телепередачі, на ваш погляд, формують особистість дитини?

У виховному значенні ефективні передачі, які організують діяльність дітей. В телепередачах пояснюють, як

власноруч зробити саморобку, пропонують цікаві вікторини, розповідають про щось нове для дитини або незрозуміле. Телепередачі допомагають не лише розширювати загальний кругозір дітей, але й формувати їхні індивідуальні інтереси. Діти, що захоплюються малюванням, можуть дізнатися багато цікавого про живопис; діти, що люблять тварин, черпають цікаві відомості про їх звички і життя, і таким чином отримують матеріал для організації діяльності, пов'язаної з предметом захоплення.

Батьки далеко не завжди можуть дати дітям відповіді на всі запитання, розвивати їх всебічно. У цьому значною мірою можуть бути корисні телепередачі, якщо вміло і цілеспрямовано їх використовувати.

Бесіда.

Якщо перегляд телепередач недостатньо педагогічно коректується, то засвоєння нових відомостей і фактів для молодшого школяра представляє певне утруднення. Більшість дітей вже через 2—3 дні не можуть розповісти про зміст передачі, яку подивилися. Молодшому школяреві нерідко важко самотійно осмислити отриману інформацію, визначити і висловити своє ставлення до тих фактів і подій, явищ, про які він дізнався із передачі. Перед батьками тепер стоїть особливе завдання по формуванню у дитини уміння користуватися засобами масової інформації, звички звертатися до тих відомостей, які вона отримує із цих джерел. Тому систематичне обговорення із дітьми побаченого по телевізору необхідне, інакше переглянуті передачі не матимуть суттєвого впливу на дитину, а в деяких випадках будуть просто шкідливі.

Батькам важливо знати, що дитина запам'ятала та зрозуміла, що справило на неї особливе враження. Добре, якщо батьки дозволять дитині для перегляду дитячих передач запросити своїх товаришів. Діти зможуть обмінятися враженнями, разом брати участь в якій-небудь корисній справі, кожний з них виявить свої уміння, знання.

Необхідно пам'ятати про те, що вплив телебачення на дітей різко відрізняється від впливу на психіку дорослих. Першокласники не можуть чітко визначити, де — правда, а де — брехня. Вони сліпо довіряють всьому тому, що представлено на екрані. Їхніми емоціями і відчуттями легко маніпулювати. Лише з 11 років діти починають менш довірливо ставитися до того, що відбувається на екрані.

Підсумки зборів.

Як зробити так, щоб діти якомога менше чули від батьків: «Знову уроки увечері робиш? Чим ти займався, знову біля телевізора сидів»? Скористайтесь наступними порадами. (*Батькам вручаються пам'ятки «Правила боротьби з дитячою телеманією». Після підбиття підсумків батькам задається домашнє завдання.*)

1. Зверніть увагу, скільки часу проводить ваша дитина біля телевізора? Яким передачам віддає перевагу?
2. Чи ставить дитина запитання після перегляду передач, чи хоче обговорити із вами передачу?

Пам'ятайте: телебачення має бути не метою, а засобом розвитку вашої дитини.

(*Збори закінчуються читанням висловлювань дітей на тему: «Телевізор для мене — це...»*)

Тема. Як виховати у дитини любов до читання.

Мета: розповісти батькам про роль книги в розвитку інтелектуальних умінь дитини; довести батькам значення уміння читати для успішного навчання дитини по всіх предметах; дати рекомендації батькам по вдосконаленню техніки читання та розвитку читацького інтересу у дітей.

Коментар: класний керівник готує анкети для учнів та батьків, пам'ятки для учнів, рекомендації та поради для батьків.

Анкета для учнів

1. Як ти вважаєш чи може людина жити без книги?
2. Чи подобається тобі читати книги?
3. Які книги ти читаєш із задоволенням?
4. Чи подобається тобі отримувати книги в подарунок?
5. Яку книгу ти тепер читаєш?
6. Тобі її подарували чи ти узяв її в бібліотеці?
7. У вас дома багато книг?
8. Які дитячі книги є у вашій домашній бібліотеці?

Анкета для батьків

1. Чи подобається вашій дитині читати книги?
2. Скільки часу вона проводить за книгою?
3. Ви переконуєте свою дитину читати чи вона робить це без примусу?
4. Перевагу яким книгам вона віддає?
5. Як ви заохочуєте її читацькі прагнення?
6. Чи даруєте ви своїй дитині книги?
7. Чи є у вас із цього приводу якісь переконання?
8. Чи обговорюєте ви зі своєю дитиною прочитане?
9. Чи вважаєте ви себе активним читачем?
10. Чи являєтесь ви прикладом для своєї дитини в читанні книг?

Пам'ятка для учнів «Правила читання»

1. Якщо хочеш навчитися читати добре, читай не менше 10—15 хвилин на день.
2. Не читай лежачи, вибери зручну позу для читання.
3. Під час читання прибери відволікаючі предмети, вимкни телевізор.
4. Якщо книга виявилась захопливою, і тобі хочеться почитати довше, зроби перерву, використай її для фізкультурної паузи.
5. Звертай увагу на вчинки героїв; аналізуй їх, роби для себе висновки.
6. Вчися у героїв прочитаних книг хорошим манерам і хорошим вчинкам.
7. Якщо ти вирішив перервати читання до наступного разу, поклади в книгу закладку. Ця книга, можливо, буде цікава не лише тобі, але й іншим людям. Вони повинні взяти її в руки чисту і охайну.
8. Ділися із друзями інформацією про цікаву і захоплюючу книгу.

Пам'ятка для учнів «Як готувати домашнє завдання по читанню»

1. Уважно прочитай назву твору.
2. Подивися, хто автор твору.
3. Уважно прочитай весь текст.
4. Відзнач олівцем ті слова, зміст яких тобі незрозумілий.
5. Знайди пояснення незрозумілих слів у словнику або спитай у дорослих.
6. Подумай над тим, яка основна думка даного тексту.
7. Уважно прочитай запитання наприкінці тексту і постарайся на них відповісти за допомогою тексту.
8. Склади план переказу тексту.
9. Підготуй переказ тексту вголос (від іншої особи).
10. Не дивлячись в текст, пригадай дійових осіб тексту.
11. Дай героям характеристики, враховуй і власну думку.
12. Вислови свою думку щодо прочитаного тексту, поділися цією думкою зі своїми рідними. Їм це буде цікаво.

Рекомендації батькам щодо розвитку читацького інтересу у дітей

1. Прищеплюйте дитині інтерес до читання з раннього дитинства.
2. Купуючи книги, вибирайте яскраві по оформленню і цікаві за змістом.
3. Систематично читайте дитині. Це сформує у неї звичку щоденного спілкування із книгою.
4. Обговорюйте в родині прочитану дитячу книгу.
5. Розповідайте дитині про автора прочитаної книги.
6. Якщо ви читаєте дитині книгу, прагніть перервати читання на самому захоплюючому епізоді.
7. Пригадуючи із дитиною зміст прочитаного, навмисно його спотворюйте, щоб перевірити, як вона запам'ятала текст.
8. Радьте своїй дитині книги свого дитинства, діліться своїми дитячими враженнями від читання тієї або іншої книги, співставляйте ваші та її враження.
9. Влаштовуйте вдома дискусії щодо прочитаних книг.
10. Купуйте по можливості, книги авторів, що подобаються дитині, оформляйте її особисту бібліотеку.
11. Виховуйте дбайливе ставлення до книги, демонструючи книжні реліквії своєї сім'ї.
12. Даруйте дитині книги із дарчим надписом, теплими побажаннями. Через роки це стане їй щасливим нагадуванням про рідний дім, і близьких людей.

Хід зборів

Бесіда.

Шановні батьки! Загальновідомо, що для успішного навчання дитини по всіх предметах необхідно уміти добре читати, мати інтерес до книги. Інколи дитині важко розв'язати задачу тільки тому, що не уміє його правильно прочитати. Грамотне письмо також пов'язане з навичками читання.

У початковій школі учні починають читати самостійно, їм дозволяють брати книги зі шкільної бібліотеки. У багатьох дітей з'являється власна домашня бібліотека. Діти розказують одне одному про прочитані книги. Їм хочеться бути схожими на улюблених літературних героїв.

Всі батьки знають про користь читання, тому цілком природна і законна їх тривога, якщо дитина не любить книги. «Що треба зробити, щоб дитина полюбила читання? — часто запитують вони. — Ми купуємо багато книг, а син і не дивиться на них».

Звичайно, помиляються ті батьки, які вважають, що варто лише купити книгу, як вона відразу ж сподобається дитині. З боку батьків потрібна велика увага до читання молодшого школяра, допомога і керівництво його читанням. Треба навчити дітей любити книгу.

Більшість молодших школярів люблять читати. Але самі вибрати книгу вони не можуть. Тому дуже важливо, щоб дорослі стежили за підбором книг для дитячого читання. Деякі батьки помилково думають, що будь-яке читання корисно, а інші вважають, що за читанням дітей повинні стежити вчитель і бібліотекар, а роль батьків у цій справі невелика. Дійсно, і вчитель, і бібліотекар стежать за читанням дітей, та не завжди вони можуть захистити учнів від літератури, не призначеної не для цієї вікової групи. Лише спільні зусилля бібліотекарів, вчителів і батьків можуть вплинути на правильний розвиток дитячого читання.

Для кожного дитячого віку існують рекомендаційні списки літератури «Що читати дітям». Вони є в кожній шкільній і районній бібліотеці. До цих списків, складених з урахуванням віку дітей, включені твори художньої і науково-популярної літератури, книги класиків і сучасних письменників, українська і зарубіжна література, поезія і проза.

Батьки повинні стежити, щоб до рук дітей потрапляли книги, призначені для їх віку. Тому доцільно в основному дотримуватися тих рекомендацій, які дані в списках для читання. Марно деякі батьки гордяться тим, що їх діти із задоволенням читають книги для дорослих. Це часто буває

шкідливим, тому що молодші школярі не можуть повністю зрозуміти і усвідомити всю глибину твору. Вони ще не сприймають його належним чином, стежать тільки за розвитком сюжету і уловлюють лише основний зміст книги. Таке читання виробляє шкідливу звичку читати поверхнево, пропускаючи опис природи, характеристики героїв, міркування автора.

Наглядаючи за читанням дітей, треба обов'язково прагнути до того, щоб книги були різноманітної тематики: казки, оповідання про тварин і рослини, пригоди, оповідання про героїв, працю дорослих і дітей, про школу, музику, мистецтво.

Добираючи книги, треба враховувати індивідуальні інтереси дітей. Діти, особливо хлопчики, часто захоплюються лише пригодницькою літературою. Ця тяга до пригод, гострим, захоплюючим сюжетам цілком природна, та треба спрямувати її в потрібне русло. Треба прослідкувати, щоб книги пригодницького жанру не були єдиними в читанні дітей, щоб до їх рук не потрапляли книги, призначені для дорослих. Якщо дитину особливо цікавить життя рослин або тварин, нові машини, мандрівки, слід добирати книги, із яких вона могла б отримати нові і цікаві для неї відомості.

Особливо треба звернути увагу на розвиток у дітей інтересу до науково-популярної літератури. Учні четвертого класу повинні читати доступні для них книги по географії, природознавству, техніці. Треба привчити дитину брати їх із бібліотеки.

Якщо дитина росла і розвивалася в обстановці, де літературні бесіди, слухання, читання є нормою повсякденного життя, вона і в школі цікавитиметься змістовною і різносторонньою інформацією, яку можна почерпнути головним чином із книг. Із неї виросте зосереджений читач.

Часто буває так, що дитина знає всі букви, може читати, та не хоче. Батьки обурюються: «Адже ти вже умієш читати. Невже тобі не хочеться самому прочитати книжку?» І тоді в хід йде примус: «Прочитай ще хоч рядок», «Доки не дочитаєш сторінку, не підеш гуляти» та ін.

Педагогічний практикум для батьків.

Аналіз ситуацій.

Ситуація 1.

Не можна сказати, щоб Володя не любив книги. Він може подовгу тримати книгу в руках, роздивляється малюнки, перегортати сторінки. Та сам читати не любить. «Тато, у мене цікава книга. Почитай, будь ласка», — часто звертається він до батька. Тато бере книгу, читає. Прочитавши главу, відкладає убік: «Читай далі сам».

Володі цікаво, що буде в наступному розділі. Він береться за книгу, та самому читати важко: слова не складаються в речення так швидко, як у тата. Володя перескакує через декілька рядків, тому не все зрозуміло. Деякі слова він читає неправильно, через це спотворюється зміст написаного. Трошки помучившись, Володя йде до бабусі, мами або старшої сестри: «Почитай книжку».

Іноді хто-небудь пожаліє, прочитає Володі. І так повторюється майже щодня. Володя не любить читати самостійно тому, що сам процес читання для нього важкий. Книги серйозні і цікаві для його віку він читає через силу, а книги більш легкі для самостійного читання вже не так цікаві для нього за змістом.

Як же зробити так, щоб процес читання став для дітей особистою необхідністю? *(Батьки обмінюються досвідом з цього питання.)*

У цій справі дуже корисні ігри, в процесі яких навчання читанню йде невимушено і весело. Величезну роль відіграють і вечори сімейних читань, наповнені живим, розумним словом. Під час сімейного читання батько і мати зближуються із дітьми, відкриваються для них з іншого боку.

Батьки повинні допомогти дитині розвинути техніку читання. Робота над технікою читання — процес досить тривалий і не завжди привабливий для дітей. Однак без нормальної техніки читання навчання в старших класах буде значно утруднено.

Ситуація 2.

Мати розповідає, що, укладаючи десятирічну дівчинку спати, завжди читає їй декілька сторіночок із книжки. Так заведено, і дівчинка цілий день чекає цієї хвилини. Чи згодні ви із тим, що такій великій дівчинці треба читати вголос? Чим керується мама, читаючи дитині вголос? Що дає така традиція?

Ситуація 3.

Ви Машу не викликайте по читанню, — хором заявили мені малознайомі другокласники. — Вона у нас не уміє читати. — Так, не умію, — переконано підтвердила Маша. — Зі мною і мама удома займається, і бабуся, а я все одно ніяк не навчуся. У чому причина Машиного «невміння» читати? Як боротися з цим невмінням? Які прийоми допоможуть дитині повірити в себе?

Ситуація 4.

У нашій сім'ї ми часто даруємо дітям книги. Обов'язково підписуємо їх: «Сергійкові — в перший день навчання. Нехай воно буде для тебе радісним і бажаним», «Наталочці — в день народження від бабусі і дідуся». Такі книги-подарунки передаються із покоління в покоління. Що дає така традиція? Чи вважаєте ви, що дітям треба обов'язково дарувати книги?

Бесіда.

Існують різні точки зору на необхідну швидкість читання в кінці початкового навчання. У програмі початкових класів вона складає 90—100 слів за хвилину. Деякі автори вважають, що до кінця навчання в початковій школі бажано, щоб учні читали 120 слів за хвилину.

Василь Сухомлинський у своїй книзі «Розмова з молодим директором школи» писав, що нормальне читання — це читання в темпі 150—300 слів за хвилину. Щоб з'ясувати обґрунтованість тих або інших рекомендацій, В. Зайцев, що займається проблемою техніки читання, зіставив успіш-

ність 6—8 класів (відмінників, хорошистів, трієчників), із швидкістю читання цих же учнів у третьому класі. Що ж з'ясувалося? Ті, хто став відмінником, читали до кінця третього класу читали в середньому 150 слів за хвилину, хорошисти — 120 слів за хвилину, трієчники — 80—90 слів за хвилину. Отже, якщо ми хочемо, щоб наші діти займалися переважно на відмінно, ми повинні виконувати рекомендації В. О. Сухомлинського.

Як показує досвід, більшості учнів цілком, доступна швидкість читання 120 слів за хвилину. Як цього добитися? Володимир Зайцев дає наступні рекомендації:

1. Якщо дитина перебуває ще лише на перших сходинках оволодіння технікою читання, не треба примушувати її подовгу читати. Краще читати трохи менше, та частіше. Почитати 5—7 хвилин і переказати зміст абзацу. Через годину-дві ще 1—2 абзаца. Перед сном ще одна порція. Ефективність такого тренування набагато вища, ніж читання протягом години-півтори за один прийом.

2. Добрі результати дає читання перед сном. Справа в тому, що останні події дня фіксуються емоційною пам'яттю, і в ті години, коли людина спить, вона перебуває під їх враженням.

3. Якщо дитина не любить читати, то необхідний особливий режим читання. Дійсно, якщо дитина не любить читати, то це означає, що у неї при читанні виникають труднощі. У режимі спеціального читання дитина читає 1—2 рядки і після цього отримує короткий відпочинок. Такий режим автоматично виходить, якщо дитина проглядає діафільми: два рядки під кадром прочитала, подивилася картинку — відпочила. Наступний кадр — знову два рядки прочитала, потім подивилася картинку. Цей прийом цілком підходить тим дітям, які читають неохоче.

4. Для того, щоб привчити дітей самостійно читати, можна використовувати такий прийом. Хто-небудь із дорослих починає читати дитині, та на найцікавішому місці припиняє читання вголос. Захоплена подіями в книзі і бажанням узнати, що відбудеться далі із героями, дитина

в більшості випадків продовжує читати самотійно. Дорослі потім повинні спитати її, про що вона прочитала, похвалити її за самотійність, висловити надію, що тепер вона завжди сама читатиме.

Наступну книгу можна розпочати читати так само. Поступово дитина набуває смаку до самотійного читання. Можна розповісти дитині хоча б один, але найцікавіший епізод із якої-небудь книги. Молодший школяр обов'язково спитає: «А що далі? Розкажи, що потім було?»

У відповідь треба дати книгу: «От прочитай. Ти тут дізнаєшся про багато чого дуже цікавого».

5. Для того, щоб дитина наочно бачила своє зростання в оволодінні технікою читання, треба частіше вимірювати швидкість читання і робити це найурочистішим чином. Слід озброїтися годинниками із секундною стрілкою, книжкою з крупним шрифтом і легким текстом. Нехай дитина читає рівно одну хвилину. Підрахуйте, скільки слів вона встигає прочитати за хвилину. Важливо оцінювати лише техніку читання, а не інші достоїнства маленького читача. Для цього недостатньо загальних слів «добре», «молодець», «вже швидше». Дитині будуть зрозуміліші конкретніші оцінки («Цілих 20 слів за хвилину! Чудово!», «У березні було 40, а зараз 45 слів за хвилину!» і т. п.). Необхідно відзначати зростання, порівнювати сьогоднішні результати із вчорашніми, радіти кожному кроку вперед, кожному успіху. Педагоги дійшли висновку: якщо дитина на першому році навчання не навчилася нормально читати, то її інтерес до навчання значно падає.

Навчившись читати, дитина відкриває для себе світ великої літератури. Особливе місце в ньому посідає казки. Казка — перша сходинка входження в країну знань, у світ культури. Як говорив Корней Чуковський, «казка є найздоровіша їжа — не ласощі, а насущний і дуже живильний хліб».

Інколи діти не люблять читати тому, що їх перші самотійні книжки були нудними, вони не зачепили ані думки, ні почуття дитини, пройшли повз її свідомість. Тому батькам треба бути особливо уважними до підбору перших книг

для самотійного читання. Книги повинні бути із яскравими малюнками, цікавою фабулою і невеликі за змістом, щоб дитина змогла швидко прочитати їх.

Щоб дитина полюбила читання, дуже важливо створити її власну домашню бібліотеку. Своя бібліотека, поличка для книг, можливість обмінюватися книгами із товаришами — все це викликає у дітей інтерес до книги.

У створенні власної домашньої бібліотеки можуть бути два підходи.

Перший підхід — це робоча бібліотека, що допомагає в повсякденній учбовій і позаурочній праці: словники, енциклопедії, науково-популярна література.

Другий підхід — придбання улюблених книг, що прочитані і стали улюбленими (книги-друзі, книги-помічники, книги-співрозмовники).

Дитину слід записати в бібліотеку, де із великої кількості книг можна вибрати те, що потрібне саме їй. Під час першого відвідування бібліотеки батьки можуть розказати, хто в ній працює, як розташовані книги, де знаходиться періодика, як займатися в читальному залі та ін.

У деяких сім'ях стало доброю традицією зберігати улюблені дитячі книги. Життя у цих книг може бути довге: їх читали бабуся, дідусь, мама, тато, а зараз вони стали друзями дитини. Така сімейна традиція не лише виховує дбайливе ставлення до книги; це ставлення до книги доповнюється почуттями до найдорожчих людей.

Зближують батьків і дітей сумісна покупка книг, їх ремонт, наведення ладу в домашній бібліотеці і, звичайно, сумісне читання і обговорення прочитаного.

Дитина що навіть швидко читає, ще довго потребуватиме того, щоб їй читали вголос, щоб, читаючи, відповідали на її запитання, ділилися із нею своїми переживаннями і думками про прочитане.

Вчитель розповідає батькам, як дитина повинна читати книгу. Треба привчити дітей починати читання з обкладинки і титульного аркуша книги, на яких наводиться прізвище автора, художника, що зробив малюнки до книги,

видавництво і рік видання. Діти, як правило, не звертають уваги і не прагнуть запам'ятати ці дані про книгу. «Я забув, хто написав книгу», «А навіщо запам'ятовувати, хто написав книгу, адже про що написано, я пам'ятаю», «Я всіх письменників плутаю і ніяк не можу запам'ятати, хто написав які книги», — нерідко можна чути від дітей.

Батьки повинні дуже терпляче, але неухильно вимагати від дітей щоб вони запам'ятовували прізвища автора, художника і назву книги. Корисно буває перед початком читання спитати дитину, які книги цього письменника вона вже читала і що вона знає про нього, чи зустрічалися їй вже де-небудь малюнки художника-ілюстратора книги.

Треба, щоб дитина читала книгу уважно, не поспішаючи. Часто молодші школярі, прочитавши п'ять-шість сторінок, заглядають на останню сторінку — чим кінчилося? Прочитавши закінчення книги і дізнавшись про долю героїв, діти, природно, продовжують читати менш уважно, пропускають цілі сторінки або розділи книги, а інколи просто залишають її. Батьки уважно повинні стежити за тим, щоб у дітей не з'явилася така шкідлива звичка. Не слід розказувати дітям заздалегідь, як розвиваються події в книзі, чим вона закінчиться.

Для дітей молодшого шкільного віку велике виховне значення має розгляд ілюстрацій в книзі. Вони допомагають дитині зрозуміти і запам'ятати прочитане. Багато картинок дають можливість уявити собі ті явища і предмети, які дитина не може побачити безпосередньо. Дивлячись на картинки, можна побувати на півночі і в тропічних країнах; живучи далеко від моря, побачити пароплави і бурхливий океан, взнати, як живуть діти в інших державах.

Важливо навчити дітей розглядати малюнки в книзі, помічати цікаві деталі. Часто діти хоч і дивляться на картинки, але не всі бачать в них. Тому велике значення мають питання батьків, спрямовані на те, щоб дитина уважно розглянула те, що зображається. Що намальоване на цій картинці? Як звуть зображених на ній дійових осіб? Що вони роблять? Чи добре поступають?

Дуже добре, коли діти розповідають про прочитане. Розповідаючи, дитина розвиває свою мову, у неї виробляється вміння виділити головне в книзі. В процесі розповіді чіткіше формується ставлення до вчинків героїв, до описуваних подій.

Якщо дитині важко на перших порах розповісти про прочитане, треба допомогти їй за допомогою питань: що ти дізнався із книжки? Коли і де це було? Що тобі сподобалося найбільше?

Питання про прочитане важливе і тому, що батьки можуть проконтролювати читання дитини чи всю книжку вона прочитала, чи все зрозуміла в ній, чи правильна її думка про поведінку героїв. Звичайно в бібліотеках дітям ставлять такі питання. Це дуже дисциплінує їх, примушує уважніше читати і запам'ятовувати прочитане. Дитині 7—8 років ще важко написати відгук про книгу, тому треба заохочувати прагнення дітей намалювати самому картинку до прочитаного.

Учням четвертого класу дуже корисно порадити і допомогти написати відгук про прочитану книгу. Відгук молодшого школяра про книгу не повинен бути складним за формою і змістом. У більшості випадків дитина відповідає на запитання: про кого або про що написана книга? Що сподобалося в книзі і чому? Хто з героїв особливо сподобався? У відгуку обов'язково указуються автор і назва книги. Дуже добре, якщо в сім'ї практикуються систематичні сумісні читання книг вголос. Це зближує батьків і дітей, допомагає батькам краще взнати дітей, зрозуміти їх інтереси і захоплення.

Як разом читати? Передусім вибирається цікава і захоплююча книга, щоб діти із задоволенням чекали вечори, коли всі сядуть разом і читатимуть. Читати вголос слід по черзі: сьогодні читає батько, завтра — син і т. п. Читання вголос — корисне тренування для дітей: вони звикають читати виразно, голосно і чітко.

Треба визначити тривалість читання — не більше 45 хвилин, із тим щоб читання не втомило дітей, не притупило інтересу до книги.

Добре, коли батьки і діти діляться враженнями про книгу. Якщо виникає суперечка, якщо діти висловлюватимуть неправильні думки, треба в тактовній формі допомогти їм розібратися в прочитаному.

У сім'ї виховується культура поводження з книгою. По-перше, треба привчити дітей берегти книгу. Діти повинні знати, що книгу не можна кидати, рвати, малювати на ній, загинати кути сторінок, вирізати із неї картинки і сторінки. Особливо дбайливо треба відноситися до бібліотечної книги. Її треба обернути в чистий папір і, прочитавши, здати точно в строк.

Необхідно також привчити дітей дотримувати основні правила гігієни читання. Діти повинні знати, що очі треба берегти. Не можна читати при слабому освітленні. Лампа повинна бути з боку лівої руки дитини, світло від неї не повинне попадати в очі, а падати лише на поверхню столу, де лежить книга. При читанні слід давати короткий відпочинок очам через кожні 45—50 хвилин.

Підсумки зборів.

Підсумовуючи сказане, треба зазначити: досвід свідчить, що учні, які погано читають, приречені на неуспішність у середніх і старших класах, де учбовий матеріал збільшується у багато разів. Крім того, в процесі читання удосконалюються оперативна пам'ять і стійкість уваги, від яких залежить розумова працездатність.

(Класний керівник роздає роздруковані поради батькам.)

Поради батькам

1. Якщо до школи є бажання і можливість займатися із дитиною, нехай вона прийде в школу, уміючи читати. У 4—5 років вчитися читати легше, ніж в 7—8 років.
2. Терпляче допомагайте дитині, якщо у неї недостатня швидкість читання.
3. Навчаючи дітей читанню, спирайтеся на їхні інтереси. Дитина, яку вчили читати примусово, неохоче користується цим своїм умінням.

4. Більше грайте із дітьми, влаштовуйте з ними літературні вікторини.
5. Розповідайте дітям казки. Навіть «зовсім великі» діти (ми часто говоримо семи-восьмирічній дитині: «Ти вже великий») дуже люблять послухати казку перед сном. Це заспокоює їх, допомагає зняти напруження.
6. Частіше влаштовуйте сімейні читання. Дітям, що виросли, читати вголос ще цікавіше, ніж маленьким.
7. Читайте самі, нехай дитина бачить, що вільний час мама і тато проводять не лише біля телевізора.
8. Є речі, які дітям краще не чути і не знати: наприклад, суперечки батьків на побутові теми і т. п. Та суперечки батька і матері з приводу прочитаної книги діти повинні чути обов'язково.
9. Візьміть до уваги, що вік від 7 до 16 років — це проміжок життєвого шляху, коли людина або набуває потреби в читанні і реалізує її протягом всього життя, або упускає цю можливість.
10. Не завжди поспішайте відразу відповідати на дитячі питання, краще порадьте дитині пошукати відповіді в книгах самостійно.
11. Збирайте дома різні словники: тлумачний, орфографічний, енциклопедичний, іноземних слів і т. д.; виховуйте в дитині звичку звертатися до словників і працювати із ними.
12. Старайтеся купувати і дарувати дітям хороші книги, обов'язково із надписом. Звертайте увагу на те, що син або дочка читає.
13. Разом із дитиною створіть для неї таку бібліотеку, щоб у ній були різні книги, а не лише, наприклад, фантастика і пригоди.
14. Разом купуйте, читайте, ремонтуйте книги, обговорюйте прочитане. В цьому випадку набагато легше впливати на читацькі смаки дитини.
15. Обов'язково запишіть дитину в бібліотеку. Час від часу ходіть туди разом з нею.

Тема. Трудове виховання дітей у родині.

Мета: розповісти про роль праці у формуванні особистості дитини, про значення прикладу сім'ї у вихованні трудових навичок дитини; обговорити із батьками проблему формування трудових умінь дитини в сім'ї; довести батькам необхідність формування у дитини потреби виконання трудових обов'язків в сім'ї.

Коментар: класний керівник готує анкети для учнів та батьків, пам'ятки для учнів та батьків, поради для батьків.

Анкета для учнів «Мої домашні справи»

Вдома я:	Завжди	Часто	Іноді	Ніколи
Прибираю своє ліжко				
Прибираю свою кімнату				
Мию посуд				
Ходжу в магазин				
Перу дрібні речі				
Допомагаю в прибиранні квартири				
Доглядаю за молодшими				
Умію дещо готувати				
Допомагаю батькам на їх прохання у всіх справах				
Допомагаю батькам на дачі				

Анкета для учнів «Моє ставлення до домашніх справ»

1. Чи із задоволенням ти виконуєш домашню роботу?
2. Що тобі подобається найбільше із домашніх справ?
3. Що тобі не подобається робити по дому?

4. Чи хвалять тебе за виконану роботу?
5. Якщо ти зробиш щось не так, тебе за це лають?
6. Чи буває так, що ти хочеш допомогти, а дорослі не дозволяють тобі це робити?
7. Чи виконуєш ти якусь роботу разом з батьками?
8. Чи допомагаєш ти дідусю і бабусі?
9. Як ти думаєш, домашні справи це важка робота?
10. Яке із останніх домашніх доручень було для тебе новим і незвичним?

Пам'ятка для учнів «Як розвинути в собі бажання виконувати домашні справи»

1. Скажи собі, що твоя допомога порадує близьких і дорогих тобі людей.
2. Приступаючи до справи, візьми собі в помічники пісню. Якщо у тебе є така можливість, включи свої улюблені мелодії. З ними робота йде веселіше. Можеш навіть муркотати собі під ніс.
3. Виконавши якусь частку роботи, оціни її і похвали самого себе, помилуйся плодами своїх трудових зусиль.
4. Якщо трохи втомився, потанцюй і трохи передихни.
5. Закінчивши роботу, ще раз подивися, як у тебе все вийшло, виправи огріхи, похвали себе за зроблену справу.
6. Напиши батькам жартівливу записку. Нехай тобі напишуть, упізнали вони свою квартиру чи ні.
7. Ніколи не злися унаслідок того, що довелося попрацювати. Головне — ти зумів здолати себе, свою лінь, своє небажання працювати. Значить, ти сильніший за неї, значить, і в будь-якій справі у тебе все завжди вийде!

Анкета для батьків «Чи працююча ваша дитина?»

1. Чи любить ваша дитина трудитися?
2. Що вона любить робити по дому?
3. Чи може вона виконувати роботу по дому самостійно або лише із вашою допомогою?
4. Як довго може трудитися ваша дитина?

5. Робота виконується захоплено чи неохоче?
6. Чи контролюєте ви виконання дитиною домашньої роботи?
7. Чи заохочуєте ви дитину за виконану домашню роботу?
8. Чи караєте ви дитину, якщо вона виконала роботу погано?
9. Чи цікавитесь ви трудовою участю дитини в житті класу?
10. Чи вважаєте ви за необхідне трудову участь вашої дитини в житті класу і школи?

Пам'ятка для батьків

1. Якщо ви постійно говорите удома про те, що робота для вас покарання і каторга, то саме так про неї судитиме ваша дитина.
2. Якщо ви самі не станете для неї прикладом у виконанні домашніх справ акуратно і постійно, то де вона зможе цьому вчасно навчитися?
3. Якщо ви не проявляєте терпіння в навчанні дитини домашній роботі і віддаєте перевагу всьому робити самі, чи думаєте ви про те, що чекає її в майбутньому?
4. Якщо ви ніяк не реагуєте на виконання домашньої роботи вашою дитиною, то звідки у неї з'явиться бажання робити звичні справи ще краще?
5. Якщо вас цікавлять лише учбові успіхи вашої дитини, чи не боїтеся ви виростити черству і егоїстичну людину?

Хід зборів

Бесіда.

Шановні батьки! Ви добре розумієте, що умовою, яка визначає щастя кожної людини, є включення її в суспільно корисну діяльність.

Дуже часто ми стикаємося в реальному житті з такими ситуаціями, коли розумні талановиті люди, які відбулися

в своїй професії, не можуть відбутися в своєму головному умінні — умінні мати сім'ю і бути щасливим.

Людина, яка не уміє трудитися по дому, монотонно виконувати одні і ті ж обов'язки, не спати по ночах, колихаючи дитину — така людина дуже часто стає самотньою. Чи не прирікаємо ми власних дітей в дорослому житті на страждання і самотність, не привчаючи їх у дитинстві постійно трудитися?

Домашня праця, домашні повсякденні обов'язки зазвичай нудні і обтяжливі. За статистикою соціологів, що займаються проблемами сім'ї, жінка витрачає в тиждень на приготування їжі 12—14 годин, на прання 6—8 годин, на закупівлю продуктів 6—8 годин, на прибирання квартири 4—8 годин. Погодьтеся, для того, щоб добровільно витримувати такі навантаження, необхідне уміння жертвувати своїми бажаннями заради інших людей і уміння виконувати всі перераховані справи швидко і якісно.

Чи навчаємо ми цього своїх хлопчиків і дівчаток, вимагаємо від них неухильного виконання домашніх обов'язків чи нас хвилюють лише їх учбові успіхи?

Давайте звернемося до аналізу відповідей батьків і дітей на запитання анкет.

Багато що змінилося в нашому житті та в житті наших дітей. Ускладнилася шкільна програма, вчитися стало важче. От батьки і йдуть на «жертву»: всю домашню роботу беруть на себе. І зростає споживач, який вимагатиме такого ж до себе відношення в майбутній сім'ї.

Є батьки, які вважають, що домашня праця — це суто жіноча справа, і тому привчають до неї лише дівчаток. У результаті хлопчики починають соромитися «дівчачих справ», відмовлятися від їх виконання. Батьки повинні бути переконані в тому, що хлопчиків і дівчаток треба нарівні привчати до всіх видів домашньої праці, до самообслуговування. При цьому, звичайно, слід враховувати їх вік і можливості. Велику роль у привчанні хлопчиків до домашньої праці відіграє приклад батька. Якщо батько ніколи не допомагає матері, вголос висловлюється про те, що

домашня робота негідна чоловіка, то сини, природно, почнуть соромитися домашньої роботи, відмовлятися від неї.

Ті батьки, які бережуть дітей від праці, суворо з них не питають за виконання необхідних обов'язків по дому, нехай не дуже цікавих, часом утомливих і одноманітних, роблять дітей нещасними. Звільнені від домашньої праці, діти виростають, з одного боку, просто невмілими, а з іншого — нешанобливо ставляться до праці. Таким батькам треба нагадати слова Макаренка, який писав: «Ми добре знаємо, наскільки веселіше і щасливіше живуть люди, які багато що уміють робити, у яких все вдається і йде на лад, які не розгубляться ні за яких обставин, які уміють володіти речами і командувати ними. І навпаки, завжди викликають нашу жалість ті люди, які... не уміють обслуговувати самі себе, а завжди потребують то няньок, то дружню послугу, то допомогу, а якщо їм ніхто не допоможе, живуть в незручній обстановці, неохайно, брудно, розгублено».

З іншого боку, батьки, які дозволяють своїй дитині стати споживачем, самі — ледачі люди. Адже прищепити своїй дитині трудові навички — тяжка праця. Треба спочатку показати, потім допомогти, а потім проконтролювати. Для цього потрібно робити зусилля над собою, своєю волею, своїм мозком; стримувати себе, виявляючи по відношенню до дитини такт і терпіння. А це не так просто. Проте, винагородою за ці зусилля батьків буде добробут і впевненість дитини, коли вона виросте і зможе трудитися в робочому колективі, своєму домі не відчуваючи психологічного та душевного дискомфорту.

Привчати дітей до домашньої праці треба поступово. Мати скаржиться вчительці, що, коли вона захворіла і не могла встати з ліжка, їй довелося дуже важко ще і від того, що нікому було прибрати в кімнаті, сходити за продуктами, нікому розігріти і подати їжу. «Але ж у вас вже дорослий син?» — говорить вчителька. «Та то хіба він що може, адже маленький зовсім, у другому класі вчиться», — відповідає жінка.

Ця мати не лише недооцінює свого сина як помічника, але і виховує із нього білоручку і безпорадну людину.

Згодом під впливом вчителя, бажаючи виправити помилку, допущену у вихованні сина, мати спробувала включити дитину в спільні сімейні турботи і для початку залучити його до прибирання кімнати. Йдучи з дому, вона розпорядилася: «Прибери в кімнаті, витри скрізь пил і протри мокрою ганчіркою поли». Щиро бажаючи все робити якнайкраще, хлопчик все ж таки не зміг виконати доручення. По-перше, він не знав, що означає «скрізь» витерти пил. А по-друге, він не умів користуватися ганчіркою і водою, і розвів такий бруд у кімнаті, що матері довелося витратити немало часу і зусиль, щоб відновити порядок. «Ну то хіба він зможе бути помічником? Я ж говорила, що рано йому ще», — хвилювалася мати при зустрічі з учителем.

У чому ж помилка цієї жінки? Вона не врахувала, що її син ніколи не брав участі в прибиранні кімнати і не мав ніякого досвіду в цій роботі. Адже його треба було поступово привчати до домашніх справ, тоді багато доручень не були б для нього непосильними. Така дитина і в школі відчуває себе незатишно: вона не може виконати обов'язків чергового.

Поступово привчати дитину до виконання того або іншого виду роботи можна за допомогою організації сумісної праці батьків і дітей. Спочатку в праці основну роль відіграють батьки, а діти виконують окремі операції, окремі доручення. Деякий час, наприклад, роботу по прибиранню кімнати можна організувати так: один стілець бере дівчинка, інший — мати. «Дивися, як я протираю стілець, — пояснює матір, — от в цих місцях накоплюється найбільше пилу. Тут треба ретельніше протирати». Дівчинка старанно наслідує матері.

Коли дитина освоїть ту або іншу роботу і почне вільно із нею справлятися, їй слід давати самостійні завдання. Наприклад, йде прибирання кімнати. Мати пилює, а дівчинка в цей час протирає стільці так, як її навчила мама.

Спочатку дитині треба давати невеликі завдання і переключати на іншу роботу у міру виконання попереднього доручення. Якщо дитина втомиться, слід швидше переключити її на іншу, легшу роботу. Поступове залучення дітей до домашньої роботи допомагає виробити у них потрібні уміння

і навички. Домашня праця стає для дитини справою необхідною, у неї виробляється необхідне трудове зусилля.

Одна з головних умов виховання працьовитості — серйозний інтерес батьків до праці дітей — учбової, домашньої, суспільно корисної. Батьки постійно повинні виявляти яскраво виражену зацікавленість у трудовій діяльності своїх сина або дочки, в її результатах.

Що вдається в праці? Що не вдається? Де причина невдач? Просто лінь, небажання допомогти дорослим, стати самостійним? Чи невміння, відсутність необхідних навичок? Як допомогти дитині — зробити за неї чи показати, як треба зробити, і зажадати, щоб було зроблено на совість? Захищати дитину від будь-яких труднощів, чи дитині, навіть молодшому школяреві, потрібні ці труднощі, щоб навчитися переборювати їх? Всі ці питання можуть стати предметом серйозних роздумів і на чергових батьківських зборах, в індивідуальній бесіді із батьком або матір'ю.

Участь дитини в домашній праці привчає виконувати свій перший обов'язок сина, дочки, члена сім'ї перед батьками і близькими, звідси виростає потім природна потреба виконання громадського обов'язку дорослого, громадянина.

За допомогою праці можна сформувати у дітей як позитивні, так і негативні якості особистості. Річ не стільки у праці як такій, скільки в її поєднанні з іншими видами діяльності.

У праці виявляються особливості поведінки дитини — активність, прагнення до самостійності, затвердження своєї позиції та ін. У процесі трудової діяльності відбувається фізичний і психічний розвиток дітей, оволодіння вміннями і навичками.

Основна мета домашньої праці дитини — виховний ефект. Необхідно допомогти їй відчувати користь своїх трудових зусиль, навчити переживати радість від того, що її діяльність корисна тим, хто її оточує.

Виховне значення праці обумовлене значною мірою віковими особливостями молодших школярів. Наслідування, властиве дитині, є одним з найважливіших мотивів, які спонукають її до активної діяльності. Властиві дітям молодшо-

го шкільного віку рухливість, готовність до дії, пізнавальна активність також сприяють залученню дітей до праці.

Педагогічний практикум для батьків.

Обговорення ситуацій.

Ситуація 1.

Третьокласниця Надя узялася підмітати вдома підлогу. Та у неї немає вправності: мете повільно, залишає місцями сміття. Мати починає нервувати, робить дочці нескінченні зауваження підвищеним тоном. Нервозність передається Наді. Вона починає мести ще гірше. Мати відбирає у дочки віник і закінчує прибирання, бурчачи: «Краще самій зробити, ніж від тебе чекати допомоги».

У чому полягав педагогічний прорахунок матері? Як ви поведетеся в подібних ситуаціях?

Ситуація 2.

Син часто допомагав мамі на кухні: мив посуд, нарізав хліб. Одного дня батько побачив, як син мие посуд, і сказав: «Що це ти займаєшся жіночою роботою?» Відтоді син перестав допомагати мамі.

Як ви оцінюєте дії батька? Чи слід хлопчиків залучати до «жіночої» праці?

Ситуація 3.

Восьмирічний Ігор приїхав погостювати до бабусі. Першого ж ранку, вставши з ліжка, він одягнувся, акуратно склав простирадло й ковдру, швидко прибрав свою постіль. До цього він звик удома й легко впорався з роботою. Якось бабуся сама прибрала його постіль. А ще раз, запізнюючись на річку, Ігор сам попросив бабусю зробити це за нього. Незабаром стало звичним: хлопчик встає, одягається, снідає і йде гуляти, а прибирання залишається бабусі. Коли мати навідалася до сина, вона помітила, що Ігор не прибирає постіль, і нагадала йому про це, той ласкаво попросив: «Мамусю, прибери ти, а то мені важко. Мені тепер бабуся прибирає постіль».

Яку помилку допустила бабуся Ігоря? Що б ви порадили матері Ігоря? Як ви домагаєтесь вироблення стійких навичок щодо самообслуговування і праці дітей вдома?

Ситуація 4.

Третьюкласницю Катрусю мама залишила вдома наглядати за молодшою сестрою. Катруся весь час бавила немовля, коли помітила, що мати запізнюється. Дівчинка вирішила сама нагодувати сестричку обідом, хоча раніше ніколи цього не робила. Пригадавши, як це робила мама, Катруся зварила кашу, посадила сестричку за стіл, пов'язала малій серветку, поставила на стіл тарілку з кашею і нагодувала молодшу сестру.

Катруся добре засвоїла, що після обіду завжди потрібно мити посуд, і вирішила не відступати від правила. Дівчинка сподівалась, що мама зрадіє, коли побачить, яка вона помічниця. Ось тільки, не маючи досвіду, Катруся забула підібрати рукава і замочила їх. До того ж, розхлюпала трохи води на підлогу.

Тільки Катруся взяла ганчірку, щоб витерти калюжу, як до хати увійшла мама. Не розібравшись у чому справа, засмучена, втомлена жінка сказала: «Так я і знала! Варто було мені на півгодини затриматись, як вдома все пішло шкереберть! Поглянь на свою сукню. Що ти розлила на підлогу? Та коли вже скінчаться мої страждання! Скільки раз було тобі говорено: не роби того, чого не вмієш!»

Ситуація 5.

Батько саджає на дачі яблуні. Син стоїть поряд з маленькою лопаткою в руках, він теж намагається копати.

— Не заважай! Займися чим-небудь, — каже батько.

— А чим, тату?

— Ну, копай теж. Копай поряд таку ж ямку...

Невдовзі батько, захоплений своєю роботою, забуває про те, що сказав синові, тим більше, що той йому вже не заважає.

Але син через кілька хвилин знову нагадує про себе:

— Я викопав, тату.

— Викопав... — машинально повторює батько. — Добре... Ну, а тепер закопай...

Проаналізуйте наведений приклад. Яких помилок допустився батько? Як би ви повели себе на місці батька?

Ситуація 6.

Ось першокласниця Галинка. Вона уже дещо вміє: за власною ініціативою пилює підлогу, накриває на стіл, витирає пил і з особливим задоволенням мие посуд. Водночас вона плюскається у воді, переливає її з однієї чашки в іншу, пускає плавати блюдечко.

Звичайно, далеко не усім матерям це подобається, особливо коли у них обмаль часу і вони поспішають якнайшвидше упоратися з домашніми справами. Але мама і тато Галинки дуже радіють з того, що вона вже чимало вміє робити. Адже граючись, непомітно Галинка звикає працювати. Не викликає сумніву правильна реакція батьків цієї дівчинки, які усіма засобами підтримують бажання дочки допомагати мамі. Мати майже завжди, коли дівчинка добре помие посуд, витре акуратно, поставить на місце, похвалить її: «Молодець! Велике тобі спасибі, ти мені дуже допомогла! Тепер я швидше закінчу свої справи, і у нас буде більше часу для того, щоб погуляти надворі!»

Поясніть, у чому полягає успіх виховання Галинки в цій сім'ї. Як заведено у вашій сім'ї?

Підсумки зборів.

Діти молодшого шкільного віку із задоволенням беруться за будь-які справи, виконують доручення дорослих, допомагають у домашній роботі, та при цьому їх більше приваблює процесуальна сторона справи, а не результат; їх трудова активність нерідко залежить від уваги тих, хто їх оточує і їх позитивної реакції. У зв'язку з цим необхідно пропонувати дітям різноманітні види праці, оновлювати їх зміст, підтримувати прагнення до роботи і віру в успіх, стимулювати емоційне ставлення до результатів діяльності.

Ось чому батьки повинні прагнути не просто прищепити дітям трудові навички, але й допомогти їм побачити результат своєї праці, користь від неї. Дитині необхідно відчувати себе у світі, де кожна справа не саме собою здійснюється, а спеціально організовується, вимагає праці. Цей аспект виховання починається з обговорення із дитиною домашніх (пізніше і робочих справ, з читання книг про різні види роботи та ін.).

Добре, коли у дітей з раннього віку накопичується власний досвід організації діяльності. Передусім це уміння виконати вимоги дорослого, просте його доручення. При цьому важливо поєднати в житті дитини свободу її активності (поважаючи дитяче вимогливе «Я сам»), значущість правил, що обмежують цю активність, і обов'язковість виконання доручень дорослого.

Батьки інколи сумніваються, в якому віці дитина повинна мити посуд, виносити сміття, прибирати іграшки. Однозначної відповіді немає. Все залежить від здібностей, інтересів дитини, складу сім'ї. Запорукою успіху у вихованні працьовитості являється вироблення у дітей звички виконувати певні обов'язки без нагадування дорослих. Розуміння того, що обов'язкові, важливі для всієї сім'ї справи ніхто, окрім неї, не зробить, сприяє усвідомленню дитиною власної значущості. Звичайно, ця робота повинна бути сильна, діти повинні бачити результати своєї праці. Завдання батьків — допомагати, навчати їх праці, враховуючи особисті схильності.

(Класний керівник роздає батькам роздруковані поради.)

Поради батькам

1. Якомога раніше залучати дітей до праці, самостійної діяльності, самостійного мислення.
2. Реалізовувати виховну функцію праці, прагнути зробити працю дітей осмисленою і натхненною турботою про людей, наповнювати її економічним змістом.

3. Використовувати гру-працю як засіб розвитку активності дітей, стимулювання їх вільної ініціативної діяльності.
4. Враховувати можливості і бажання дітей.
5. Навчати дитину виконанню трудового завдання (визначити, що повинно бути зроблено; ознайомити із завданням, позначити, яким повинен бути результат; пояснити, чому дитині необхідно цьому навчитися; спільно із нею обговорити, якими будуть результати у разі невиконання завдання.)
6. Практикувати в сім'ї сумісну працю дітей і дорослих.
7. Посилювати змістовний аспект праці. Для цього слід відбирати зміст, що відбиває нові, перспективні виховні задачі; реалізовувати пізнавальний і творчий потенціал праці, розкривати практичну значущість праці; обґрунтовувати творчі і досить складні завдання, що вимагають етично-вольових зусиль дітей і що розвивають в них допитливість, бажання долати труднощі, досягати успіху.
8. При організації праці дітей враховувати три рівні допомоги, відповідні трьом рівням відповідальності. Перший рівень — дитині потрібно допомагати у виконанні роботи або робити її разом з нею; другий — є необхідність у контролі або нагадуванні; третій — дитина виконує роботу без сторонньої допомоги.

Тема. Етичне виховання дитини в сім'ї.

Мета: обговорити із батьками проблему виховання етичних навичок у дітей; формувати в батьків уміння виховувати в дітях моральні якості; розказати про способи захисту дитини від аморальності.

Коментар: класний керівник готує анкети для учнів та батьків, пам'ятку для батьків.

Анкета для учнів «Чи вихована ти людина?»

Чи вважаєш ти себе культурною людиною? Якщо так, то відзнач у цьому списку ті дії, які ти вважаєш гарними, знаком «+», ті дії, які ти вважаєш неприпустимими, знаком «-».

Голосно кричати _____

Битися _____

Перебивати в розмові іншу людину _____

Списувати із чужого зошита під час контрольної _____

Свистіти _____

Сваритися _____

Скупитися _____

Розпускати плітки _____

Ябедничати _____

Брехати _____

Нав'язуватися в друзі _____

Не звертати уваги, якщо когось кривдять _____

Мовчати, якщо хтось зробив поганий вчинок _____

Заздрити комусь _____

Скаржитися на кого б то не було _____

Бути байдужим до чужої біди _____

Анкета для учнів «Продовжте речення»

1. Добра людина — це та, яка _____.
2. Зла людина — це та, яка _____.
3. Чесна людина — це та, яка _____.

4. Правдива людина — це та, яка _____.

5. Жорстока людина — це та, яка _____.

6. Груба людина — це та, яка _____.

Анкета для учнів «Моя особистість»

Із наведених нижче прикметників випиши в окремий стовпчик ті слова, які, на твою думку, ніяк до тебе не відносяться.

Розумний, злий, добрий, гарний, доброзичливий, хитрий, жадібний, зарозумілий, правдивий, брехун, чуйний, грубий, ласкавий, ябеда, насмішник, скаржник, непосида.

Анкета для батьків «Особистість моєї дитини»

Із наведених нижче слів виберіть ті слова, які найкраще характеризують вашу дитину.

Добрий, гарний, розумний, симпатичний, відкритий, добросердий, м'який, піддатливий, грубий, урівноважений, непосидючий, тихий, галасливий, невгамонний, жадібний, скритний, ласкавий, допитливий, відвертий, правдивий, вимогливий.

Пам'ятка для батьків

1. Не демонструйте своїй дитині показну ввічливість і чуйність. Дуже швидко вона почне вас наслідувати і чинити так насамперед по відношенню до вас самих.
2. Не грубіть і не лихословте самі. Ваша звичка стане звичкою вашої дитини.
3. Не говоріть про чужих людей погано і нешанобливо. Якщо ви покажете в цьому приклад своїй дитині, чекайте, що дуже швидко вона скаже те ж саме про вас.
4. Будьте тактовні по відношенню до інших людей. Це урок добра і людяності вашій дитині.
5. Не бійтеся вибачитися перед кимсь у присутності своєї дитини. У цей момент ви нічого не втрачаєте, лише набуваєте поваги своєї дитини.

6. Виявляйте благородство навіть тоді, коли вам дуже не хочеться його виявляти, вчіть цій якості свою дитину.
7. Пам'ятайте, що поведінка — це дзеркало, в якому відбивається дійсна зовнішність кожного!

Хід зборів

На класній дошці написано вислови:

«Людина подібна дробу, чисельник є те, чим вона є насправді, а знаменник — те, що вона про себе думає. Чим більший знаменник, тим менший дріб». (Л. М. Толстой.)

«Ввічливість породжує і викликає ввічливість». (Е. Роттердамський.)

«Нещастя буває пробним каменем характерів». (Оноре де Бальзак.)

«Доброта краща за вроду». (Генріх Гейне.)

«Важко привести до добра моральми, легко прикладом». (Сенека.)

«Праця душі, діяльність духу — це могутня сила, що творить сильну, непохитну людину. Ця праця повинна розпочинатися в ранньому дитинстві, як тільки людина встала на ноги». (В. О. Сухомлинський.)

Бесіда.

Шановні батьки! Ви добре розумієте, що основи моральності, безумовно, формуються в сім'ї. Перші уроки «не можна» і «можна», перші прояви тепла і участі, жорстокості і байдужості, безумовно, формуються в сім'ї.

Які ж етичні поняття повинні формувати батьки в своїх дітях з дитинства?

Серед багатьох цінних людських якостей доброта — головний показник розвиненості людського в людині...

Поняття «добра людина» — дуже складне. Воно включає найрізноманітніші якості, що здавна цінуються людьми.

Дім для дитини — школа підготовки до життя. У домі повинні панувати любов, справедливість, терпимість не

лише до дітей, але і до всієї решти членів сім'ї. Виховання почуттів дитини включає виховання співчуття. Розвиток цього вимагає підтримку з боку батьків — і не лише словом, але і прикладом. Дитина повинна бачити, як ми на практиці виявляємо свою любов до ближнього.

Прикладом цьому може служити хороша і повчальна притча, в якій розказується про те, як молоді батьки, маючи старенького батька, не дозволяли йому їсти за загальним столом. А щоб він, не дай бог, не розбив тарілку із фарфору, купили йому дерев'яну тарілку і ложку, із якої він практично не міг їсти. Через деякий час вони застали свого чотирирічного сина за тим, що він пробував щось майструвати із дерев'яної цурки. На питання батьків про те, що дитина майструє, малюк відповів, що він робить посуд для них, щоб вони могли із нього їсти, коли постаріють. Чи це не ілюстрація емоцій, що переживає дитина у власному домі?

Батькам важливо пам'ятати про те, що їх щирі почуття по відношенню до дітей можуть зробити диво і змінити те, що не можна змінити наказом, покаранням, нотаціями, лайкою. Доброзичливість у ставленні одне до одного, спокійний тон у спілкуванні — хороший і обов'язковий фон для формування в дитині етичних потреб. Тоді як крик, грубі інтонації — приведуть до протилежних результатів.

Добру людину звичайно називають чуйною. Чуйність — це цілий спектр почуттів, співчуття, співпереживання. Інколи батьки говорять про те, що у маленьких дітей досить складно виховувати чуйність. Із цим не можна погодитися. Простий приклад. Дитині дають цукерку, вона бере її і пробує пригостити нею маму, тата, бабусю, та дорослі відмовляються, кажучи дитині, що вона повинна їсти сама, оскільки їй потрібно зростати. Провівши такий «експеримент» кілька разів, можна бути упевненим, що дитина незабаром перестане що-небудь будь-кому пропонувати. Таким чином, вона отримала урок чуйності, доброти та ін.

Ще однією етичною потребою, що формується в сім'ї, є поняття совісті (сумлінності).

Розпочинати формувати совість потрібно з виховання у дитини відчуття сорому.

Наступний етап формування совісті повинен збігтися із розвитком таких понять, як моральний обов'язок і відповідальність.

Моральний обов'язок, відповідальність і совість ріднить одну якість людини — відчуття вини у разі невиконання яких-небудь зобов'язань.

Усвідомлення дитиною сутності поняття «совість» готується всім вмістом етичного виховання в сім'ї. І важливу роль тут грають етичні потреби, оскільки особливо гостро розкаяння совісті виявляються при несправедливості по відношенню до людини, при усвідомленні того, що ти когось спричинив зло, шкоду.

Моральність будь-якої дитини розпочинається в сім'ї, за порогом рідного дому. Якщо батьки знають, чим живе їх дитина, кого любить і кого ненавидить, кому підкоряється і кого боїться, хто для неї авторитетний і хто не має на неї впливу — все це ляже в основу виховної системи сім'ї і дозволить батькам ненав'язливо і упевнено виводити свою дитину на дорогу етичного дозрівання.

Моральність дитини можлива там, де немає брехні, де існує віра одне в одного, тепло і добро удома, де в нещасті, що трапилося із тобою, тебе не звинувачують, а підтримують, і підтримка ця правдива, чесна, справедлива і оптимістична.

Основа етичного виховання — правдивість і об'єктивність сім'ї, це відсутність у дитини боязні за те, що вона зробила щось не так. Дитина повинна не боятися, але вона повинна соромитися за свій вчинок, переживати із-за нього, мучитися і страждати, щоб більше ніколи нічого подібного із нею не відбулося. Для того, щоб відчути — необхідний час. Сьогодні дуже часто можна зіткнутися із такою ситуацією: дитина вчинила недобре. Мама стоїть поряд і говорить: «Скажи, що ти так більше не будеш». Дитина, маленька або підліток, повторює сказане матір'ю, мати ще сама при цьому вибачається й із почуттям виконаного обов'язку сім'я відправляється геть. Минає зовсім небага-

то часу, ситуація повторюється знову. Чому таке відбувається? Бо саме прохання про пробачення було аморальне, оскільки воно йшло не від душі і серця дитини, воно було нею не відчуте, тому дозволило їй ще раз увійти до однієї і тієї ж води.

А якщо так буде усе життя?

Саме в цьому віці у дітей починають активно виявлятися ті якості характеру, якими вони як би провокують дорослих. «Поглянь, що я роблю! Тобі подобається або не подобається? Що ти на це скажеш?» Це пов'язано з їх входженням в учбову діяльність. Їм стала зрозуміла школа, стало ясно, що в ній необхідно робити і діти починають пристосовуватися до шкільного життя, до дитячого колективу, до умов життя шкільного співіснування. Саме в цей період часу батькам варто замислитися про те, наскільки дитина може уживатися в дитячому колективі, як їй в ньому, яке значення вона має для колективу і чи може колектив обходитися без неї. Дуже важливо також придивитися і прислухатися до своєї дитини: що вона говорить про школу, своїх однолітків; чи переживає вона, якщо зробила непристойний вчинок; чи радіє, коли надає допомогу іншій людині.

Сім'я повинна вчити дитину не лише законам людського співіснування, але і законам сумісного мешкання.

Дитина повинна знати, коли можна включати і виключати музику в домі, як поводитися в громадських місцях, як вести розмову із незнайомою людиною, як поводитися в транспорті.

А до проблем культури людини нам увесь час доводиться повертатися, бо на них будується саме життя.

Педагогічний практикум для батьків.

Обговорення ситуацій.

Ситуація 1.

На контрольній роботі хлопчик сумлінно заглядав в зошит через плече своєму сусіду. Учитель це бачив, та не обсмикував учня, який списував. Результатом контрольної

роботи стала двійка. Учень же, у якого хлопчик списував, отримав десять. Дитина, яка списувала, порівняла свою роботу із роботою однокласника і заявила, що їй вчитель несправедливо ставить оцінки.

Ситуація 2.

На зупинці стоїть сім'я. Під'їжджає автобус, батьки поспішають підійти ближче до транспорту. В цей час підходить старенька і запитує, як їй потрапити на якусь вулицю. Хлопчик розпочинає пояснювати. Батьки нетерпляче його кличуть, він продовжує пояснювати. В цей час автобус вирушає і батьки починають вдвох лаяти свого сина.

Ситуація 3.

Дитина помічена в багатьох непристойних вчинках. Про це батькам говорять і дорослі, і діти. Батьки відкидають всі обвинувачення на адресу своєї дитини. Коли вдається довести правдивість всіх фактів, батьки починають звинувачувати школу, учителів, друзів дитини.

Підсумки зборів.

Щонайперше завдання батьків — виховати в своїх дітях глибоке, надійне розуміння совісті як відчуття, що являється невід'ємною часткою духовного світу. Знання етичних потреб допоможе батькам виховати дітей добрими і щасливими людьми, що приносять благо суспільству.

ЗБОРИ № 10

- Тема.** Заохочення і покарання дитини в сім'ї.
Мета: обговорити із батьками проблему заохочення і покарання дитини в сім'ї; розказати про види покарань і заохочень у сімейному вихованні, про значення покарання і заохочення дітей в сім'ї; сприяти розумінню батьками

розумного ставлення до методів і прийомів виховання дітей в сім'ї; формувати у батьків культуру заохочення і покарання дитини в сім'ї.

Коментар: класний керівник готує анкети для учнів та батьків, пам'ятки для батьків.

Анкета для учнів

1. Як часто тебе карають?
2. Хто найчастіше тебе карає?
3. Що може послужити приводом для покарання?
4. Чи боїшся ти покарань?
5. Що ти робиш, щоб уникнути покарання?
6. Як часто тебе заохочують?
7. Як тебе заохочують?
8. Що може послужити приводом для заохочення?
9. Хто з батьків тебе заохочує частіше?
10. Чи чекаєш ти заохочення?

Анкета для батьків

1. Чи вважаєте ви проблему покарання і заохочення дітей в сім'ї важливою і актуальною.
 - а) Так.
 - б) Ні.
 - в) Не думав над цією проблемою.
2. Як ви ставитеся до заохочень дитини в сім'ї?
 - а) Як до необхідного і значущого атрибуту сімейного виховання.
 - б) Як до батьківського обов'язку.
 - в) Не замислювався над цим.
3. Як ви ставитеся до покарань дитини в сім'ї?
 - а) Як до обов'язкового атрибуту сімейного виховання.
 - б) Як до одного з важливих елементів сімейної культури.
 - в) Як до необхідного атрибуту сімейного виховання.
4. Чи карали вас у вашій сім'ї?
 - а) Так, регулярно.
 - б) Інколи, якщо цього заслуговував.

- в) Майже ніколи.
- 5. Як ви заохочуєте свою дитину?
 - а) Матеріально.
 - б) Морально.
 - в) Чергую різні форми заохочення.
- 6. Які форми заохочення із приведених нижче ви вважаєте найбільш значними?
 - а) Покупка речей.
 - б) Покупка іграшок.
 - в) Покупка речей і предметів, пов'язаних з інтересами і захопленнями дитини.
 - г) Поцілунок, обійми, подяка.
- 7. Які форми покарання дитини ви вважаєте найбільш допустимими?
 - а) Фізичне покарання.
 - б) Не спілкуватися із дитиною.
 - в) Позбавлення дитини чогось.
- 8. Як ви вважаєте, чим може загрожувати батькам часте використання фізичного покарання по відношенню до дитини?
 - а) Втратою контакту із дитиною.
 - б) Уходом із дому.
 - в) Агресією і жорстокістю по відношенню до рідних і чужих людей.
 - г) Зміною етичної сфери особистості дитини.

Пам'ятка для батьків «Ваша дитина і ви»

1. Постарайтеся зберегти в своїй сім'ї атмосферу відвертості і довір'я.
2. Не давайте своїй дитині нездійснених обіцянок, не вселяйте в її душу нездійснених надій.
3. Не ставте своїй дитині яких би то не було умов.
4. Будьте тактовні в вияві заходів впливу на дитину.
5. Не карайте свою дитину за те, що дозволяєте робити собі.
6. Не зраджуйте своїм вимогам по відношенню до дитини на угоду чому-небудь.

7. Не шантажуйте дитину своїми відносинами один із одним.
8. Не бійтеся поділитися зі своєю дитиною своїми почуттями і слабкостями.
9. Не ставте свої відносини із власною дитиною залежно від її учбових успіхів.

Пам'ятка для батьків «Як заохочувати дитину в сім'ї»

1. Якомога частіше схвально усміхайтеся своїй дитині: і коли вона миє посуд, і коли робить уроки, і коли грає із своїми іграшками.
2. Заохочуйте свою дитину жестами: їй буде завжди тепло і затишно, якщо мама торкнеться її голови під час приготування уроків, а тато схвально обніме і потисне руку.
3. Словесно висловлюйте схвалення нехай найменшим успіхам своєї дитини, її поведінкою.
4. Використовуйте частіше вираз: «ти прав», «ми згодні із твоєю думкою» — це формує в дитині самоповагу, розвиває самоаналіз і критичність мислення.
5. Даруйте своїй дитині подарунки та при цьому учіть її приймати подарунки.
6. Формуйте в своїй сім'ї традиції і ритуали заохочення дитини: день народження, Новий рік, кінець навчального року, 1 вересня, успішний виступ, сюрпризи, поздоровлення і т. д.
7. Вчіть свою дитину бути вдячною за будь-які знаки уваги, виявлені до неї, незалежно від суми грошей, витрачених на подарунок.
8. Даруйте подарунки своїй дитині не лише з урахуванням її бажань, але і з урахуванням можливостей своєї сім'ї.
9. Для заохочення своєї дитини використовуйте не лише подарунки матеріального плану, але і моральні заохочення, вигадані вами, які згодом стануть реліквією в архіві сім'ї вашої дитини грамоти власного виготовлення, вірші, газети і дружні шаржі тощо.

10. Якщо ви хочете використовувати як заохочення гроші, використовуйте цю можливість для того, щоб дитина вчилася ними розпоряджатися розумно.
11. Якщо дитина заохочується грошима, ви повинні знати, яким чином вона ними розпорядилася і обговорити це із нею.
12. Дозволяйте своїй дитині мати кишенькові гроші, та не залишайте їх витрачання без аналізу самою дитиною і вами.
13. Якщо вашій дитині дарують подарунки, ніколи не аналізуйте із нею їх вартість і цінність. Це може привести до серйозних етичних проблем.
14. Вчіть свою дитину розуміти і цінувати заохочення своїх батьків. Пам'ятайте! Ваша увага, любов і ласка, дружня участь і розташування можуть зробити для вашої дитини більше, ніж найдорожчий подарунок! Рани приниження і знуцання не заживають роками, шрами байдужості й ігнорування залишаються на все життя!

Пам'ятка для батьків «Закони родинного виховання».

Шановні мами і тата! Уважно прочитайте цю пам'ятку і замисліться про те, наскільки правильно ви поступаєте, виховуючи свою дитину, і визначаючи міру заохочення і покарання дітей в сім'ї.

1. Ваша дитина повинна відчувати вашу послідовність і відповідальність, об'єктивність і розсудливість в оцінці її вчинків, поведінки.
2. Ніколи не карайте свою дитину, не розібравшись в ситуації, з чужих слів.
3. Не ухвалюйте формальне рішення про покарання своєї дитини.
4. Поважайте в своїй дитині людину, не ображайте і не принижуйте її.
5. Не бійтеся розповідати своїй дитині про свою провину в її віці. Це лише допоможе дитині зрозуміти вас і себе.

6. Вимагайте від дитини говорити тільки правду, якою б гіркою вона для вас не була.
7. Захищайте свою дитину, якщо ви упевнені в тому, що вона не скоювала поганого вчинку.
8. Карайте дитину, не принижуючи її людську гідність.
9. Караючи дитину, дотримуйтеся єдиної лінії покарання, не таїте від одного з батьків провину дитини. Це може привести до втрати вашого авторитету.
10. Будьте терплячі в покаранні, будь-який промах дитини не залишайте без уваги.
11. У промахах і провині своєї дитини не намагайтеся робити винуватими інших людей.
12. «Хто старе поминає, той щастя не має». Пригадуйте це прислів'я тоді, коли вам хочеться дорікнути дитину поганим вчинком, колись нею зробленим.

Пам'ятка для батьків «Золоті правила виховання»

1. Вчіться слухати і чути свою дитину.
2. Постарайтеся зробити так, щоб тільки ви знімали її емоційне напруження.
3. Не забороняйте дітям виражати негативні емоції.
4. Умійте прийняти і любити її такою, якою вона є.
5. Покора, слухняність і старанність будуть там, де вони пред'являються розумно.
6. До агресивних виявів у поведінці дитини приводить агресивність сім'ї.

Хід зборів

Бесіда.

Шановні батьки! Розмова про заохочення і покарання дитини в сім'ї не випадкова. На адресу дітей дуже часто можна почути: «Я тобі що сказав?», «Роби, що тобі говорять» та ін. Це не просто слова. Це — метод виховання. Батьки вважають, що їх справа наказувати, а дитина повинна підкорятися.

Та вони забувають або зовсім не думають про те, що вільна особистість не може сформуватися в сімейному рабстві.

Виявляючи свою батьківську владу, вони не думають про те, що в їх силі їх слабкість: переконати свою дитину, бути авторитетом набагато важче, ніж нав'язати їй свою волю і примусити підкорятися батькам.

Насильство і примус у вихованні лише шкодять. Зовні підкоряючись наказу, дитина залишається при своїй думці, а до вказівок батьків ставитися ще більш вороже.

Так у стосунки дітей і батьків приходять відчуженість.

Насильство і примус у вихованні позначаються і на характері дитини. Вона стає нещирою, брехливою, звикає кривити душею. Це призводить до того, що вона перестає бути жвавою і життєрадісною, ховає від усіх таємницю свого існування в рідному домі, стає похмурою і скритною, уминає спілкування з однолітками, сторониться спілкування із учителем, боїться сказати що-небудь не так.

Головний метод виховання — це переконання. А для цього говоріть із своєю дитиною, спілкуйтеся із нею, шукайте приклади позитивного підтвердження ваших думок, будьте тактовні, переконуючи її. Тоді ваші думки стануть її думками, ваші прагнення стануть її прагненнями.

У тих сім'ях, де батьки вмільо користуються у вихованні дитини покаранням і заохоченням, рівень тривожності її набагато нижче, а результати учбової діяльності набагато вищі.

Педагогічний практикум для батьків.

Обговорення ситуацій.

Ситуація 1.

Батьки довго думали, що подарувати дочці-першокласниці до закінчення навчального року як заохочення за хороше навчання. Купили книгу і альбом для літніх фотографій. Отримавши подарунок, дівчинка була обурена: «Я думала, що ви мені що-небудь інше купите! От Олені батьки велосипед купили!».

Ситуація 2.

Одна мама розказує іншій: «Ми свого і б'ємо, і караємо, а він уроки за п'ять хвилин зробить і — на вулицю. Увечері прийде — починаємо перевіряти, а він вже спить на ходу. Наступного дня приходять — знову погана оцінка».

Ситуація 3.

Батьки постійно ставили хлопчика за всі провини в куток. Одного разу будучи ще лише в 4 класі, він сказав своєму батькові: «Ще раз поставиш у куток, втечу до бабусі. Із вами більше жити не буду».

Ситуація 4.

У сім'ї народилася маленька дитина. Старший син — учень третього класу різко змінився: став плаксивим, все частіше і частіше почав виявляти агресію по відношенню до батьків, маля також стало предметом агресії. А одного разу, коли мама попросила посидіти із малюком, третьокласник відповів: «Я в няньки не наймався!» Батьки були страшно обурені, прослїдувало покарання за провину.

Ситуація 5.

У цій сім'ї у кінці тижня діти звітували за результатами навчання за тиждень. Якщо результати були, на думку батьків хорошими, то діти отримували заохочення у вигляді кишенькових грошей. Якщо батьків учбові результати дітей не улаштували, вони повинні були виконувати трудову повинність по дому і дачі: робити повне прибирання, поливати город і т. д. Роботу можна було знайти завжди, і діти прагнули вчитися так, щоб уникнути будь-яким способом покарання працею.

Підсумки зборів.

Шановні батьки пам'ятайте: покарання — це спричинення шкоди тому, хто спричиняє шкоду. Похвала — педагогічний домкрат. (В. Кротов.)

А на закінчення нашої сьогоднішньої зустрічі, пропонуємо вам ознайомитись із «Законами батьківської істини».

Пам'ятка для батьків
«Закони батьківської істини»

Закон 1. Цініть любов своєї дитини. Пам'ятайте, від любові до ненависті лише один крок, не робіть необдуманих кроків!

Закон 2. Не принижуйте свою дитину. Принижуючи її саму, ви формуєте у неї уміння і навичку приниження, яке вона зможе використовувати по відношенню до інших людей. Не виключено, що ними будете ви.

Закон 3. Не погрожуйте своїй дитині. Погрози дорослого породжують брехню дитини, призводять до боязні і ненависті.

Закон 4. Не накладайте заборон. У природі дитини — дух бунтарства. Те, що категорично заборонено, дуже хочеться спробувати, не забувайте про це.

Закон 5. Не опікайте своєї дитини там, де можна обійтися без опіки; дайте можливість маленькій людині самостійно стати великою.

Закон 6. Не йдіть на повіді у своєї дитини, умійте дотримувати міру своєї любові і міру своєї батьківської відповідальності.

Закон 7. Розвивайте в собі відчуття гумору. Вчіться сміятися над своїми слабкостями, дозволяйте своїй дитині сміятися разом з вами. **УЧІТЬ СВОЮ ДИТИНУ СМІЯТИСЯ НАД СОБОЮ!** Це краще, ніж якщо над нею сміятимуться інші.

Закон 8. Не читайте своїй дитині безконечні нотації, вона їх просто не чує!

Закон 9. Будьте завжди послідовні в своїх вимогах. Добре орієнтуйтеся в своїх «так і ні».

Закон 10. Не позбавляйте свою дитину права бути дитиною. Дайте їй можливість побути пустуном і непосидою, бунтарем і шибеником. Період дитинства швидкоплинний, а так багато потрібно устигнути спробувати, перш ніж станеш дорослим. Дайте можливість своїй дитині бути нею під

час дитинства, інакше період дитинства триватиме і в його дорослому житті. Це може обернутися серйозними наслідками і для вашої дитини і для вас, батьки!

Закон 11. Пам'ятайте, що найбільше батьківське щастя — бачити дітей, розумних і вдячних! Ми бажаємо вам успіхів!

ЗБОРИ № 11

Тема. Естетичне виховання дитини в сім'ї.

Мета: обговорити батькам проблему виховання естетичних навичок у дітей; розкрити значення естетичного виховання для розвитку особистості; намітити основні шляхи естетичного виховання дитини в сім'ї.

Коментар: класний керівник готує анкету для батьків і учнів.

Анкета для учнів

1. Чим ти любиш займатися у вільний час?
2. Перевагу яких ігор віддаєш?
3. Які види спортивних розваг більше любиш?
4. Яка твоя улюблена казка?
5. Який твій улюблений фільм?
6. Яка твоя улюблена телепередача?
7. Яка твоя улюблена книга?
8. У якому гуртку чи секції ти займаєшся?
9. Чим захоплюються члени твоєї сім'ї?

Анкета для батьків

1. Улюблена казка вашої дитини.
2. Улюблений фільм вашої дитини.
3. Улюблена телепередача вашої дитини.

4. Улюблений герой вашої дитини.
5. Улюблена книга вашої дитини.
6. Улюблена комп'ютерна гра вашої дитини.
7. Що ви вважаєте головним в естетичному вихованні дитини?
8. Хто з членів сім'ї займається художньою діяльністю? Якою?
9. Хто з членів сім'ї приділяє увагу художньому вихованню дитини?
10. Чи є в сім'ї дитяча бібліотека?
11. Хто в основному керує дитячим читанням?
12. Чи розмовляєте ви із дитиною про прочитану книгу, переглянутий спектакль, прослухану музику?

Хід зборів

Бесіда.

Шановні батьки! Нашому суспільству потрібні не лише технічний і науковий прогрес, але й краса. Потрібна людина, що відгукується на красу життя всіма своїми почуттями. Прекрасне підносить людину, робить її кращою, чистішою. Тому естетичне виховання в розвитку особистості посідає велике місце.

Мета формування естетично розвиненої особистості дитини полягає у вихованні здатності сприймати прекрасне, піднесене насправді і мистецтві, в поведінці тих, хто її оточує, прагнення брати активну участь у створенні прекрасного, потреби берегти створене руками людини і природою, уміння жити і спілкуватися із оточуючими по законах краси.

Щасливі хвилини збагнення прекрасного бувають у кожної дитини. У ці хвилини вона зростає і дорослішає, формується її душа. Оточуючі дорослі повинні з повагою і найбільшою ошадливістю ставитися до цього великого і важливого процесу, який відбувається в дитячій душі. І тут першорядна роль належить сім'ї.

Приклад батьків, чисті, здорові людські відносини, що складаються в сім'ї, естетика і доцільність їх вчинків, ставлення до навколишніх людей, своєї роботи, мистецтва є вирішальними в естетичному вихованні дітей.

Батько, мати, старші брати і сестри — всі старші члени сім'ї — покликані створити таку сімейну атмосферу, яка була б наповнена делікатністю, щирістю, правдивістю, любов'ю і дружбою, без яких неможлива краса людських взаємостосунків.

У дитини молодшого шкільного віку поняття «красиве», «добре», «правильне» майже завжди співпадають, — все це вона називає словом «гарне». Адже єдність краси, добра, істини закладені в свідомості дитини від народження.

Естетичне ставлення людини до світу формується і розвивається упродовж всього її життя. Велике місце у формуванні здатності сприймати, відчувати прекрасне належить молодшому шкільному віку. Особливості дітей цього віку найбільш сприяють формуванню у них естетичної культури. І вже в цей час дуже важливо підказати дитині: поглянь навкруги, як прекрасна рідна земля, як багато зроблено на ній людськими руками і як багато ще потрібно зробити!

Перші відчуття краси, що виникли у дитини, дуже глибокі і живучі: вони довгі роки, а інколи і усе життя визначають для людини її прагнення, почуття і вчинки. Та для того, щоб навчити дитину милуватися тим, що її оточує, бачити прекрасне в буденному, недостатньо лише прикладу батьків. У розвитку естетичного смаку, естетичної сприйнятливості дитини велике значення мають поради, пояснення старших. Вони допомагають їй розібратися у тому, що заслуговує позитивної оцінки, а що осуд. У таких сценках батьки повинні бути дуже обережні, оскільки навіть швидкоплинні зауваження стають вирішальними в становленні смаків і схильностей дітей.

Велике значення для виховання естетичних почуттів, художніх схильностей дитини має організація побуту сім'ї. Дуже важливо із смаком, естетично доцільно обставити і прикрасити квартиру, уникаючи при цьому химерності

обстановки, великої кількості некорисних речей. Потрібно прагнути, щоб мішура міщанського побуту, нескромне прагнення в чомусь перевершити сусідів, споживче ставлення до речей і мистецтва не торкнулися юної і чутливої душі дитини, яка завжди тягнеться до прекрасного. Краса в усьому, що оточує дітей вдома, викликає в них почуття радості, упевненості, зміцнює прихильність і повагу до батьків, сприяє створенню позитивних стосунків в родині.

Естетичний смак розвивається в процесі залучення уваги дитини до явищ повсякденного життя, до предметів навколишнього побуту. Дитина буде дбайливо ставитись до скатертини, якщо побачить на ній красиву вишивку, до тарілки, із якої вона їсть, якщо дізнається, що її розмалював художник. Враховуючи це, батьки повинні по можливості виключати із дитячого ужитку речі, позбавлені смаку по формі і забарвленню.

Учні велику частину дня перебувають в школі. Для школярів початкових класів, коли до їх життя ще не увійшла кабінетна система занять, клас стає другою домівкою. Нехай батьки разом з дітьми візьмуть участь у її вбранні, наведенні повсякденного ладу.

Із особливою радістю учні прикрашають клас разом із батьками в передсвяткові дні.

Невичерпним джерелом естетичного виховання є природа. Ввести дитину у світ природи, навчити бачити її красу, виховувати дбайливе ставлення до всього живого — необхідна умова естетичного виховання.

Експедиція із дітьми на природу, поїздка за місто, прогулянка в міському парку, по бульвару або просто вулицею міста, села можуть стати для них джерелом залучення до прекрасного. Правильно роблять ті батьки, які під час прогулянки із сином або дочкою говорять: «Ти помітив, який сьогодні білий пухнастий сніг?»; «Дивися, як красиво! Стовбури осики зовсім зелені, а влітку вони здаються сірими»; «Як тобі здається, на що схожа хмара?»; «Поглянь, які у горобини красиві ягоди, наче горить вогнище» та ін. Дитина, що уміє милуватися кольорами і тваринами, їх за-

барвленням і звичками, буде дбайливіше ставитися до них, а якщо потрібно, то й захищати.

Так естетичні уявлення поступово пов'язуються із етичними поняттями.

Батьки можуть організувати ігри та заняття, які збагачують естетичні уявлення дітей про природу, поглиблюють їх знання про неї: відгадати назви рослин за їх ознаками, намалювати побачене, змайструвати щось із шишок, моху, сучків і т. д.

Естетичне виховання нерозривно пов'язане з мистецтвом. Література, музика, живопис, народна творчість повинні бути постійними супутниками дітей в сім'ї.

Діти будь-якого віку, а особливо молодшого, люблять роздивлятися разом з батьками картини, фотографії, репродукції. Враховуючи це, можна зібрати в сім'ї художні альбоми, книги про мистецтво, листівки.

Перегляд телепередач, кінофільмів, прослуховування музики, якщо цим не зловживати, відкривають широкі можливості залучення дітей до прекрасного.

Для світовідчуття здорової дитини характерне радісне сприйняття навколишньої дійсності. Вона завжди шукає і знаходить, чим зайнятися. Та не кожна діяльність корисна. Тому вирішальна роль в організації дозвілля дітей, їх забав і розваг належить дорослому. Перегляд дитячих кінофільмів, розігрування казок, читання по ролях оповідань і віршів — все це цікаво і корисно дітям. У вільний час батьки можуть зробити разом з дітьми декорації, фігурки для екрану тіньового театру, костюми до дитячих свят.

У школі учні початкової школи займаються в різноманітних гуртках, де вчаться грати на музичних інструментах, беруть участь у художній самодіяльності.

Добре, якщо дитина і в сім'ї має можливість розвивати свої художньо-мистецькі здібності: співати, танцювати, малювати, декламувати, майструвати і т. д.

У сім'ї батьки, засліплені любов'ю, інколи приймають звичайні здібності дитини за талант. І часто не виправдано завантажують дітей посиленними заняттями в одному напрямі,

музикою, художньою гімнастикою, танцями, насаджуючи їм думку про обдарованість. Це призводить до амбіційності дітей, а в майбутньому — до тяжких переживань через нездійснені надії, розчарувань.

У той же час увага з боку батьків до будь-якого захоплення дитини обов'язкова, особливо якщо це захоплення носить стійку форму. У такому випадку дітей потрібно захочувати, стимулювати розвиток їхніх схильностей.

Високий рівень розвитку естетичних поглядів і почуттів дітей допоможе їм в майбутньому зрозуміти й оцінити красу праці, відчуття потребу в творчій діяльності.

Тільки завдяки різноманітним формам діяльності у дитини розвиваються музичний слух, відчуття прекрасного, здатність сприймати витонченість форми — тобто відчуття, здатні принести людині духовну насолоду. Внутрішні, морально-етичні почуття людини: її любов, ненависть, відданість, дружба тощо, є свідченням певного рівня її культури, тобто, наслідком комплексного розвитку особистості. Отже, естетичне виховання — це формування певного ставлення дитини до дійсності. У процесі естетичного виховання виробляється орієнтація особистості в світі духовних цінностей згідно з уявленнями, що склалися в суспільстві. Естетичному чуттю людини належить особливе місце, адже спираючись на нього вона орієнтується у світі прекрасного і потворного.

Задача естетичного виховання полягає в постійному розвитку інтелектуальних та духовних потреб у дитини, формуванні естетичних та моральних ідеалів.

Педагогічний практикум для батьків.

Обговорення ситуацій.

Ситуація 1.

У родині син Валерій. Йому дев'ять років, і він навчається в третьому класі. Вчиться він не особливо добре, але і непогано... У нього прагнення малювати. Прийшовши зі школи, він каже: «Сьогодні з малювання одержав двана-

дцять». А батько каже: «Нас це не цікавить. А от що ти отримав з математики та з української мови?» Але син може цілодобово сидіти за малюванням...

До яких наслідків може призвести така поведінка батька? Чи можна стверджувати, що у Валерія є здібності до малювання? Як визначити наявність здібностей у дітей? Що повинні робити батьки, щоб любов до малювання допомагала хлопцеві вчитися?

Ситуація 2.

Будинок, у якому ми мешкаємо, мабуть, можна вважати будинком музично обдарованих. Майже кожна дитина займається музикою. Але ми з чоловіком вирішили не піддаватися моді — не будемо вчити дочку музики, бо в неї немає особливих даних.

Чи правильну позицію зайняли батьки дівчинки? Що ви думаєте з цього приводу? Яку роль відіграє музична освіта у вихованні і навчанні дітей? Наведіть приклади з власного досвіду, які свідчать про позитивний вплив мистецтва на розвиток дітей.

Ситуація 3.

У нашому будинку живе Дем'яно. Хлопчиків скоро сім, і у нього хороші музичні дані. Він правильно співає, швидко добирає знайому мелодію на фортепіано і з задоволенням слухає музику. Але в уяві батьків хороші здібності малюка розрослись ледве не в геніальні. «Хлопчик винятково обдарований», — постійно говорять домашні. До садочка Дем'яно не ходить: «Там сірі діти. Йому з ними нецікаво». На вулиці хлопчиків старанно добирають відповідну компанію. Варто йому що-небудь заспівати, зіграти або просто прислухатися до музики, як батьки починають захоплено переглядатися.

Чи правильно ставляться батьки до музичних здібностей хлопчика? До яких наслідків це може призвести? У чому полягає справжнє естетичне виховання? Поділіться власним досвідом на прикладі вашої сім'ї.

ніхто їй не допомагає, не примушує, вона сама складає. Мені до дня народження, мамі до Восьмого березня... Або вчителька попросить іноді — вона відразу відгукується... І читає як виразно! Така талановита!

Чи треба заохочувати дитяче вигадкування, розвивати дитячу творчість? Як у вашій сім'ї, і ставляться до творчості дітей? Чи на користь це їм? Проаналізуйте літературні, художні смаки своїх дітей. Як і ким вони формуються? Чи маєте ви до цього відношення?

Підсумки зборів.

Василь Сухомлинський писав: «Дитину 6—10 років, що насолоджується красою природи або навколишнього оточення, дуже легко залучити в активну працю... Діти люблять працю, в процесі якої створюється щось красиве, незвичне. Це природне прагнення дитини треба всіляко розвивати. Ми організуємо виховну роботу так, щоб у молодшому шкільному віці трудова діяльність вихованців була в той же час діяльністю естетичною... Праця, пройнята естетичними спонуканнями і відчуттями, поступово розвиває і зміцнює відчуття краси трудової діяльності, прагнення не лише до високопродуктивної, але і до красивої роботи». (В. О. Сухомлинський.)

Нехай ці мудрі слова стануть для вас, шановні батьки, доброю порадою.

Тема. Увага вимагає уваги.

Мета: показати батькам важливість і значущість проблеми розвитку дитячої уваги; ознайомити батьків із методами і прийомами розвитку уваги молодших школярів.

Коментар: класний керівник готує пам'ятку для батьків.

Пам'ятка для батьків

Шановні тата і мами! Пам'ятайте, що увага — один з найважливіших психічних процесів. Увага є важливою складовою частиною результативності учбової діяльності вашої дитини. Для того, щоб ваша дитина була уважною, прагніть допомогти їй тренувати увагу.

1. У основі уваги лежить інтерес. Чим цікавіше і різноманітніше будуть ігри і забави, які ви пропонуєте дитині, тим більше шансів розвинути довільну увагу дитини.
2. Розвиваючи увагу своєї дитини, враховуйте коло її захоплень. Відштовхуючись від її захоплень, привертайте її увагу до інших процесів і явищ, пов'язаних з її захопленнями.
3. Постійно тренуйте увагу своєї дитини. Використовуйте для цього прогулянки на свіжому повітрі, походи, будь-яку можливість.
4. Розвиваючи увагу дитини, не нагадуйте і не фіксуйте її невдачі. Більше уваги звертайте на досягнуті нею успіхи.
5. Стимулюйте інтерес до розвитку уваги власним прикладом і прикладами із життя інших людей.
6. У сімейному колі демонструйте досягнення дитини по розвитку власної уваги.
7. Наберіться терпіння і не чекайте негайних, успішних результатів.

Хід зборів

Бесіда.

Шановні батьки! Багато в чому результати навчання безпосередньо пов'язані з пізнавальними процесами, які формують здатність до інтелектуальної діяльності молодших школярів.

Увага як пізнавальний процес входить обов'язковим компонентом до структури будь-якого психічного процесу.

У молодшому шкільному віці відбуваються значні зміни в розвитку уваги. Якщо в перші місяці шкільного життя дітей цікавлять не стільки власне учбові заняття, скільки все, що із ними пов'язано і що оточує їх, то поступово інтереси починають «прив'язуватися» до того, що вивчають у школі, причому до одного більшою мірою, а до іншого — в меншій. У зв'язку з цим дитина стає уважнішою до одних видів роботи і відрізняється неухважністю до інших. Зрозуміло, що така мимовільна увага, залежна головним чином від безпосередніх інтересів дитини і значною мірою пов'язана з наочністю та конкретністю матеріалу, його яскравістю, з тим, наскільки він зачіпає емоційну сферу.

Однак з перших же днів шкільного життя дитина змушена займатися тим, що не викликає безпосереднього інтересу і що вимагає довільної уваги. Для того, щоб така увага склалася, необхідна організація дій дитини і зокрема її домашніх занять. Впорядкованість часу занять, суворе дотримання певного порядку дій, особисте робоче місце — все це організовує увагу дітей, допомагає їм зосередитися.

Сконцентрованість або інтенсивність уваги у молодших школярів може бути досить великою. Занурена в яку-небудь роботу, дитина може «не чути» вказівок або виклику учителя. Проте триває така зосередженість, звичайно, недовго. Стійкість уваги молодшого школяра ще невелика. Ось чому так важливо урізноманітнити учбову роботу — одноманітна робота стомлює увагу дитини, інтерес до неї падає. Слабо розвинений у дітей, що приходять в школу, розподіл уваги. Першокласники, варто лише заговорити вчителю,

або припиняють свою роботу, щоб його вислухати, або продовжують роботу, та при цьому не розуміють жодного слова із того, що сказав учитель, тому що їх увага цілком спрямована на те, що роблять вони самі. Але подивіться на третьокласників: вони вже можуть стежити і за змістом того, що вони пишуть, і за орфографією, і за чистотою письма, і за своєю позою при роботі, і за словами вчителя, зверненими до класу. Але навчилися діти розподіляти свою увагу не самі по собі: перед ними в навчанні постійно виникало таке завдання, їм приходилось вчитися вести одночасний контроль за декількома діями.

Важливо зазначити, що коли увага добре розвивається, то відповідно розвиваються і її такі важливі властивості, як концентрація, стійкість, розподіл, перемикування, збільшення обсягу засвоєної інформації, а також виникає звичка бути уважним, навіть якщо при цьому складаються несприятливі умови.

Уміння концентрувати свою увагу допомагає дитині зосереджено і, не відволікаючись, на сторонні справи працювати на уроці, протягом тривалого часу виконувати одноманітну і рутинну роботу.

Уміння переключати увагу допомагає переключатися на різні види діяльності, пропоновані учителем на уроці.

Однією з головних проблем початкової школи є недостатній розвиток у школярів процесів довільної уваги. У сім'ях цьому також приділяється недостатньо уваги. Адже довільна увага — це звичка, виховання якої розпочинається в сім'ї.

Дитина не уміє тривалий час займатися однією і тією ж справою, не уміє грати із іграшками, не має інтересів і захоплень — все це може привести до несформованості довільної уваги і згодом до проблем в учбовій діяльності.

Педагогічний практикум для батьків.

Обговорення типових помилок учнів, пов'язаних з неуважністю:

1. У дітей недостатньо розвинена довільна увага, то вони замінюють у письмових роботах приголосні або голосні

букви близькі за акустичними ознаками («зуки» — «жуки»).

2. У дітей недостатньо розвинена стійкість уваги, то вони пропускають букви і цифри в словах, реченнях і прикладах («трва» — «трава»).
3. Дитина добавляє в слова голосні букви, це пов'язано з нестійкістю довільної уваги («тарава» — «трава»).
4. Дитина переставляє склади в словах, це пов'язано з нестійкістю уваги.

Підсумки зборів.

Скарги на недоліки уваги у молодшого школяра нерідкі; часто саме в них бачать причину не цілком успішного його навчання. Що ж можуть зробити батьки, щоб краще впоратися із труднощами, які виникають при цьому? Гадаю, ці поради допоможуть вирішити ці проблеми.

(Класний керівник роздає батькам роздруковані пам'ятки.)

ЗБОРИ № 13

Тема. Взаємовідносини в сім'ї.

Мета: обговорити з батьками проблему взаємовідносин у сім'ї, значення в житті людини розвитку емоційної сфери, позитивних емоцій; сприяти придбанню практичних навичок спілкування у сім'ї.

Коментар: класний керівник готує пам'ятку для батьків.

Пам'ятка для батьків «Рекомендації що до розвитку позитивних емоцій у дитини»

Тата і мами! Пам'ятайте!

Від знаків вітання, схвалення, любові у дитини складається відчуття: «зі мною все гаразд», «я — хороший». Від сигналів засудження, незадоволеності, критики з'являється відчуття «зі мною щось не так», «я — поганий».

Душевна скарбничка дитини працює день і ніч. Її цінність залежить від того, що ми туди кидаємо.

Навіть вимоги, які ви пред'являєте, повинні бути наповнені любов'ю і надією.

Навчіться слухати своєї дитини в радості і в жалі.

Караючи свою дитину, залишайтеся поряд із нею, не уникайте спілкування із нею.

Станьте для своєї дитини прикладом для наслідування в вияві позитивних емоцій по відношенню до членів своєї сім'ї й інших людей.

Заводьте свої красиві, добрі і світлі ритуали спілкування, які зроблять ваше життя і життя вашої дитини тепліше і радісніше.

Ритуали, які подобаються дітям:

а) перед виходом у школу отримати обійми батьків і напутливе слово або жест;

б) прийшовши зі школи, розказати про свої успіхи і проблеми і отримати слова підтримки і участі за чашкою чаю;

в) у вихідний день обговорити прожитий тиждень і його значення для дітей і батьків;

г) посидіти у сутінках при свічках поряд із мамою і татом;

д) на ніч послухати казку і бути дбайливо укритим;

е) у свій день народження отримувати сюрпризи і улаштовувати їх для інших членів сім'ї;

є) разом із мамою готуватися до свята і пекти красивий торт;

ж) посидіти із мамою і татом, узявшись за руки, під час своєї хвороби попросити у них улюблену їжу або щось таке, чого дуже давно хотілося.

Хід зборів

Бесіда.

Шановні батьки! Будь-якій людині потрібно, щоб її розуміли і визнавали; щоб вона відчувала себе необхідною; щоб її успіх був оцінений оточуючими людьми; щоб вона могла розвиватися і реалізовувати свої можливості, щоб, завдяки всьому перерахованому, вона навчилася поважати себе.

Завдяки чому людина, особливо маленька, може бути щасливою? Передусім вона щаслива від того психологічного середовища в якому вона живе і зростає. Яке воно, це середовище?

З раннього дитинства малюка виховує все, що його оточує: люди, речі, природа, суспільні явища. Але у всі періоди дитинства і юності, незважаючи на різноманітні впливи, найвідповідальнішою є роль батьків.

Сімейні взаємовідносини... Від цих слів віє теплотою і сердечністю, турботою про дітей, доброзичливістю і чуйністю. Психологи стверджують, що правильно організоване спілкування — запорука доброго настрою, душевного спокою. З іншого боку, встановлено, що ніде люди не ранять один одного так боляче, як вдома, в сімейних конфліктах.

Правильно роблять ті дорослі, які велику увагу приділяють повсякденному спілкуванню з дитиною. Вони розповідають багато цікавого, читають книжки, складають казки, обговорюють події дня.

Виявляється, що вмінням говорити з дитиною, правильно будувати спілкування володіють не всі батьки. Розмовляючи з колегою по роботі, ми відповідним чином підбираємо слова, намагаємося передбачити реакцію співбесідника, а спілкуючись із власними дітьми, керуємось, як правило, принципом: кажу все, що хочу.

Слово — могутній засіб виховання, тому і користуватися ним слід дуже обережно, особливо в конфліктних ситуаціях.

Василь Сухомлинський підкреслював, що від того, яким буде слово матері — лагідним, добрим, уважним, розумним,

сердечним чи дратівливим, сварливим, злим — залежить і виховання у дітей почуття відповідальності.

Відомий педагог неодноразово вказував на емоційність мовлення. «Як важливо, — підкреслював він, — щоб у кожному слові вихователя трепетала, хвилювалась, раділа і обурювалась жива людська пристрасть! Бо хоч який високий буде зміст слів, що їх чує дитина, вони залишаться для неї мертвими, поки в них не займеться вогник почуття, не запальсує кров. Цю душевну повноту і насиченість слова не можна почерпнути ні з яких книжок, посібників, вказівок. Вона дається тільки життям...»

Стежте за власним мовленням. Пам'ятайте, що воно — відображення вашої особистості. Намагайтеся говорити спокійно, доброзичливо. Не зловживайте словами «повинен», «треба». Зверніть увагу на те, чи говорите дітям «дякую», «вибач», чи вистачає вам терпіння шукати все нові і нові слова для роз'яснення і переконання.

Звичайно, спілкування не виключає вимогливості, але вона не повинна домінувати у відносинах дітей і батьків. Не помічати «дрібниць» означає зовсім не проти «дрібниць». Їх слід виправляти, реагувати на них, але інколи вміти і не бачити.

Пам'ятайте, що діти люблять не тільки слухати, але й думати, висловлювати власні судження, тобто вони хочуть брати участь у спілкуванні. Будьте уважними до мовлення дитини, адже мова, як відомо, — знаряддя культури спілкування. Ненав'язливо поправте малюка, який неправильно промовив слово чи побудував фразу, причому краще робити це по ходу розмови, так, щоб не переривати спілкування.

Важливо формувати у дітей навички ввічливого спілкування: вміти вислухати співбесідника, з повагою ставитися до його думки; вживати слова ввічливості відповідно до ситуацій, звертання: «пробачте, чи не скажете...»; «перепрошую, скажіть, будь ласка, ...»; «вибачте...»; «спасибі...»; «дякую...»; «щиро дякую...»; «велике спасибі...» тощо.

Обговорення ситуацій.

Ситуація 1.

Ваша дитина знову отримала погану оцінку по предмету. Напередодні вона довго вчила, а результат плачевний.

Ситуація 2.

Ви багато разів повторюєте своїй дитині: «Роби уроки!» Дитина не реагує.

Ситуація 3.

Ваша дитина нічого вам не розказує, і лише від сторонніх людей ви дізнаєтеся, що вона поводить в школі погано.

Ситуація 4.

Ваша дитина б'ється з іншими дітьми, в школі на неї постійно скаржаться.

Ситуація 5.

Одного разу вчителька запитала першокласницю, тиху, задуману дівчинку:

— Чого тобі найбільше хочеться?

— Я хочу захворіти.

— Чому? — здивувалася вчителька.

— Коли я хворіла, мама сиділа біля мене, розмовляла, розказувала мені казки, читала книжки. Мені було так добре.

— Про що свідчать слова дівчинки? Чому так часто нашим дітям не вистачає уваги батьків?

Підсумки зборів.

Сім'я — особлива атмосфера, куди дитина несе свою радість і горе, роздуми і сумніви. Якщо учень не ділиться з батьками своїми помислами, не розказує про свої справи, батькам варто задуматися над тим, чи справна їхня «машина сімейного виховання».

Тема.

Вплив емоційного стану на здоров'я і навчання дитини.

Мета:

ознайомити батьків із деякими причинами хвороб дітей, пов'язаних з емоційними станами і перевантаженням; формувати у батьків розуміння необхідності усунення у дитини негативних емоційних станів для успішної учбової діяльності.

Коментар:

класний керівник готує анкети для учнів батьків, поради для батьків.

Анкета для батьків

1. Чи емоційна ваша дитина?
2. Чи уміє ваша дитина радіти?
3. В яких випадках ваша дитина виявляє радість, захоплення?
4. Чи вважаєте ви за необхідне для дитини підтримувати її стан радості, задоволення?
5. Яким чином ви це робите?
6. Чи виявляє ваша дитина негативні емоції?
7. У яких випадках вона це робить?
8. Як ви допомагаєте своїй дитині переборювати негативні емоції?
9. Як часто негативні емоції вашої дитини пов'язані з школою і учбовою діяльністю?
10. Чи боїться ваша дитина говорити вам про свої учбові неспіхи?
11. Чи вважаєте ви проблему емоційного стану школярів значущою для обговорення в ході батьківських зборів?

Анкета для учнів

1. Ти умієш радіти?
2. Якщо у тебе є можливість порадіти, що може стати тому причиною?

3. Ти можеш порадіти успіхам свого друга або просто чужої людини?
4. Як часто ти сумуєш?
5. Що може стати причиною смутку?
6. Якщо тобі сумно, ти можеш абикому про це розказати?
7. Тобі страшно, якщо ти отримуєш погану оцінку?
8. Чого ти боїшся, якщо у тебе трапляються невдачі в школі?
9. Тобі буває страшно на уроках?
10. У яких випадках із тобою таке буває?
11. Ти боїшся говорити своїм батькам, що ти отримав (ла) погану оцінку?
12. Тебе карають за погані результати в школі?

Поради для батьків

Спробуйте наступні вправи для розвитку уміння розуміти себе.

Скажіть дитині: «Прислухайся до себе. Якби твій настрій можна було пофарбувати, то якого б кольору він став? На яку тварину або рослину схожий твій настрій? А якого кольору радість, сум, тривога, страх?» Можна завести «Щоденник настроїв». У ньому дитина щодня (можна і кілька разів на день) малюватиме свій настрій. Це можуть бути пейзажі, чоловічки або те, що їй більше сподобається.

Намалюйте контур чоловічка. Тепер нехай дитина уявить, що чоловічок радіє. Нехай дитина заштрихує олівцем те місце на тілі чоловічка, де, на її думку, перебуває це відчуття. Потім також позначить місця образи, гніву, страху, щастя, тривоги та ін. Для кожної емоції дитина повинна обрати окремий колір. Замальовувати можна і одного чоловічка, і різних (наприклад, якщо щастя і радість малюк схоче розташувати в одному місці).

Обговоріть із дитиною причини виникнення гніву. Нехай вона спробує відповісти на питання:

1. Що тебе може розсердити?
2. Як ти поводишся, коли злишся?
3. Що відчуваєш у стані гніву?

4. Що ти зробиш, щоб уникнути прикрощів у ці хвилини?
5. Назви слова, які говорять люди, коли зляться.
6. А якщо ти чуєш образливі для себе слова, що відчуваєш, що робиш?
7. Які слова для тебе найобразливіші?

Бажано записувати відповіді, щоб потім обговорити їх із дитиною. Наприклад, які слова можна вживати, розсердившись, а яких не слід, оскільки вони занадто різкі, неприємні.

Хід зборів

Бесіда.

Шановні батьки! Кожному з вас хочеться, щоб ваші діти вирости здоровими і щасливими, щоб вони уміли радіти сонцю і успішно прожитому дню, щоб вони були упевнені в своїх силах і уміли боротися із труднощами, стійко переносили удари долі, зберігали душевний спокій в найнепередбачуваніших ситуаціях.

Медики б'ють тривогу: великий відсоток школярів страждає на захворювання, пов'язані з емоційним станом. Отже, чим раніше ми звернемо на це увагу, тим швидше зможемо допомогти дітям впоратися із своїми емоціями і розвивати їх у потрібному напрямі.

Розберемо такий випадок. «Цілком незрозуміло, — скаржилася мама другокласниці Оленки, — росла вона здоровою дитиною, у неї навіть нежиті ніколи не було! Вередувала — вона у нас, чесно кажучи, капризна, — та ніколи не хворіла. А от пішла в школу і хворіє увесь час, ми половину першого класу пропустили. На канікулах були в селі, так вона за все літо жодного разу не чхнула. А зараз пішло навчання — і все спочатку!»

Маленька Оленка часто хворіє. Хворіє тяжко, з високою температурою. Хвороба кожного разу починається раптово. Уранці дівчинка прокидається із червоним горлом, із болями в животі, блювотою, з утрудненим диханням. Викликають лікаря, той призначає ліки, і вже до вечора дитина

практично здорова. Дбайлива мама витримує її вдома ще три-чотири дні перш, ніж відправити до школи. Але що цікаво: Олена усякий раз захворює напередодні важливих шкільних подій: контрольної, самостійної роботи або того дня, коли її напевно повинні викликати до дошки.

Ці дивні збіги змусили маму звернутися до лікаря-імунолога. Обстеження не виявило суттєвого пониження опірності організму хворобам. Не було значущих змін і в аналізах крові і сечі. А захворювання продовжувалися.

Подібні ситуації із більшою або меншою мірою вираженості можна спостерігати не так вже рідко. Багато дорослих знають, наприклад, про «хворобу», коли раптове сильне хвилювання супроводжується розладом кишечника. Втім, варіантів багато. Тут і сильні головні болі, і блювота, і носові кровотечі, і багато інших явних ознак нездоров'я.

Не потрібно думати, що дитина симулює. Блідість шкірних покривів, прискорення серцебиття, підвищення температури тіла — ознаки, які підробляти важко, якщо взагалі можливо. Проте в подібних випадках хвороба пов'язана з тривогою, страхами.

Захворювання, викликані стресовим станом, не така вже рідкість. Механізм виникнення хвороби далеко не завжди однаковий. Розберемо лише деякі з видів цього страждання.

Дитина йде вперше в школу — це для неї свято. І спочатку їй здається що свято буде завжди. Однак вже через декілька тижнів необхідність відправлятися на заняття починає заважати їй більше поспати уранці. А замість того, щоб пограти з друзями, доводиться робити уроки та ще переписувати їх, якщо зробив щось недбало або неправильно.

І раптом дитина захворює. Вона залишається вдома. Виклик лікаря і таблетки, які їй доводиться пити, не дуже сильно затьмарюють ситуацію. Температура швидко спадає, але ще декілька днів залишається вдома, і можна вже не лежати в ліжку, тобі дозволяють дивитися телевізор або грати в комп'ютерні ігри. Всі домашні до тебе особливо уважні, піклуються про тебе, прагнуть пригостити чимось смачним. І головне — не заставляють робити уроки.

Гнучкий дитячий розум відразу уловлює різницю. Навіть коли дитина знову йде в школу, її декілька днів не викликають до дошки — вона ж хворіла. Так можливість виявитися хворим стає дуже привабливою.

Щоб не відбувалося подібного, краще заздалегідь готувати дитину до учбового режиму.

Поступово входить в діловий ритм і слідувати йому постійно, а не лише в дні навчання, — кращий спосіб попередити стреси, які можуть виникнути при зміні режиму. Якщо дитина захворює, постарайтеся, як тільки температура знизилася і самопочуття нормалізувалося, завантажити її (в міру, зрозуміло) роботою: нехай виконує домашні завдання, доганяє клас. Не забувайте хвалити її за те, що вона трудиться навіть під час хвороби. А коли вона знову піде в школу, попередьте вчителя що дитина готова до занять, не відстала.

Буває, що причиною зривів хвороби стають докори батьків і педагога. Погано написана контрольна — мама насварила, вчителька сказала, що потрібно бути уважнішим і зібраним. Але ж дитина і сама турбувалася, навіть плакала. І тут, звичайно, треба було не «добивати» її, а, навпаки, підтримати, сказати, що невдача зовсім не повинна стати причиною, що все у неї виходитиме, ви в ній не сумніваєтеся.

Словом, важлива установка на успішність. Особливо це стосується дітей із нестійкою психікою, схильних до плаксивості, нервозності. Та не переборщіть із співчуттям. Дитина повинна бути упевнена в своїх силах, а не виїжджати на співчутті. В будь-якому разі поява описаних ознак — підстава порадитися із психологом та з лікарем-психоневрологом. У порівняно легких, неускладнених випадках вам підкажуть, як краще збудувати відносини із дитиною. У важчих — допоможуть знайти відповідну терапію.

Часто причиною раптових нездужань можуть стати недоліковані раніше або вчасно не розпізнані хвороби. Так, компенсоване підвищення внутрішньочерепного тиску в звичайних ситуаціях може і не супроводжуватися хворобливими виявами. У разі ж сильного хвилювання (а в школі дитина

інколи дуже хвилюється) внутрішньочерепна гіпертензія може підсилюватися, і тоді виникають головні болі, може відкритися блювота, у тяжких випадках — підвищиться температура. Тому часті головні болі у дитини при стомленні, при хвилюванні, в інших стресових ситуаціях не повинні залишитися без уваги. Дитину обов'язково треба проконсультувати у лікаря-невролога і ретельно обстежувати.

Дитина у сім-вісім років — істота зі ще не сформованою психікою. Її легко зломити, примусивши підкорятися волі дорослого, примусивши бути «як всі». Та чи цього ми хочемо для своєї дитини? Наше із вами завдання — допомогти їй стати вільною і сильною, а не виховувати раба, який ніколи не посміє мати власну думку, а вже тим більше її відстоювати!

Іще один типовий випадок. Шестирічна Іра відвідує школу із розширеною програмою навчання дуже нерегулярно. Два-три тижні занять, і вона стає сумною, у неї пропадає апетит, дівчинка часто говорить уві сні і здригається при щонайменшому шумі. Після школи, а інколи і в школі, їй хочеться полежати. Вона пропускає тренування з плавання, не ходить на уроки музики і додаткові заняття з англійської мови. Провівши тиждень вдома, Іра знову стає веселою, не скаржиться на здоров'я й із задоволенням ходить на всі заняття. А через два-три тижні знову занедужає. Світлі періоди стають все більш короткими.

Дівчинка спокійна, інтелектуальний розвиток вищий за вікову норму, фізично не слабка. Бажання батьків дати дівчинці хорошу всебічну освіту зрозуміле, та вони явно не врахували, що при такому навантаженні маленька дитина дуже швидко стомлюється. У такому стані швидко приготувати уроки, підготуватися до додаткових занять стає все більш важким, і часу на це потрібно все більше, а на відпочинок його зовсім не залишається. До того ж в Іри «синдром відмінниці», вона просто патологічно відповідальна: все, що вона робить, повинно бути зроблено тільки дуже добре. Цього ж вимагають від неї батьки, що постійно нагадують дівчинці: «Ти повинна бути краще за всіх!». От Іра й старається.

Як наслідок — сильне перенапруження дівчинки привело до нервового і фізичного зриву. Батькам у цій ситуації потрібно стримати амбіції, відмовитися (нехай на якийсь час, на рік-два) від занять, що вимагають занадто важких навантажень, дати дитині відпочити і знову піти в школу наступного року.

Підсумки зборів.

Ми розібрали лише декілька випадків «дивних», не відразу з'ясовних захворювань дітей в ситуаціях, пов'язаних зі школою. Кожна з подібних ситуацій потребує уважного аналізу, в якому необхідна участь лікаря психолога, педагога і обов'язково батьків. У більшості випадків все можна розумно пояснити і самій дитині. Так буде легше допомогти їй.

ЗБОРИ № 15

Тема.	Про дружбу і колективізм.
Мета:	формувати у батьків розуміння значення дружби і почуття колективізму в житті дитини; сприяти формуванню у батьків інтересу до справ класу і взаємостосунків у дитячому колективі.
Коментар:	класний керівник готує анкети для учнів та батьків, поради для батьків і учнів.

Анкета для учнів 1

1. Чи є у тебе друзі?
2. Кого ти вважаєш своїм кращим другом?
3. Чому ти вважаєш цю людину своїм кращим другом?
4. Чи знають твої батьки, хто твій кращий друг?
5. Чи знайомі вони із ним?
6. Чи буває твій друг у тебе вдома?

7. Як часто ви із ним бачитеся?
8. Як відносяться твої батьки до ваших зустрічей?
9. Чи є хороші друзі у твоїх батьків?
10. Чи знайомий ти із ними?
11. Яка думка у тебе про них?

Анкета для учнів 2

Продовж речення:

1. Друг — це той, хто _____.
2. Кращий друг — це той, хто _____.
3. Я переживаю, коли мій друг _____.
4. Я радію, коли мій друг _____.
5. Мені приємно, коли мій друг _____.
6. Мені неприємно, коли мій друг _____.
7. Мені хотілося б, щоб мій друг _____.
8. Мені не хотілося б, щоб мій друг _____.
9. Коли я виросту, я хочу, щоб мій друг _____.
10. Коли я виросту, я не хочу, щоб мій друг _____.

Анкета для батьків 1

1. Чи знаєте ви друзів свого сина або дочки?
2. Як давно вони дружать?
3. Чи задоволені ви цією дружбою?
4. Чи вважаєте ви цю дружбу рівноправною?
5. Чи буває друг вашої дитини у вас дома?
6. Як ви до цього ставитеся?
7. Чи знайома ваша дитина із вашими друзями?
8. Як вона до них відноситься?
9. Що б ви хотіли поміняти в спілкуванні вашої дитини із її друзями?

Анкета для батьків 2

Продовжте речення:

1. Ми знаємо, що друзі нашої дитини — це _____.
2. Якщо друзі нашої дитини приходять до нас у дім, то _____.
3. Якщо наша дитина відпрошується на зустріч із друзями, то ми _____.

4. Якщо наша дитина запрошує свого друга із нами про- вести час, то ми _____.
5. Якщо нам не подобається друг нашої дитини, то ми _____.

Поради для батьків

1. Вчіть свою дитину дружити із іншими дітьми, не при- рікайте її на самотність.
2. Будь-яка дитина — відмінник або двієчник, жвавий або повільний, атлет або рояля — може бути другом вашій дитині і тому заслуговує повагу з вашої сторони.
3. Цінують друзів своєї дитини не з позиції можливостей їх батьків, а з позиції їх ставлення до вашої дитини. Усяка людина в ньому самому.
4. Власним ставленням до друзів вчіть свою дитину ціну- вати друзів.
5. Прагніть показати своїй дитині достоїнства її друзів, а не недолік.
6. Хваліть свою дитину за вияв її достоїнств у дружбі.
7. Запрошуйте друзів своєї дитини в дім, спілкуйтеся із ними.
8. Пам'ятайте, що дружба дитинства, яка буде підтрима- на вами, можливо, стане опорою вашої дитини в дорос- лому житті.
9. Вчіть свою дитину бути чесною із друзями і не шукати вигоди від дружби.
10. Вчіться бути своїй дитині другом.
11. Якщо ваша дитина довіряє вам свої таємниці, як дру- зям, не шантажуйте її ними.
12. Критикуйте, не принижуючи, а підтримуючи.
13. Підтримуйте в своїй дитині бажання робити друзям приємне.
14. Не допускайте зради дитини по відношенню до друзів. Маленька підлість народжує велику.

Поради для дітей

1. Довіряйте своїм батькам — вони найближчі вам люди, вони можуть допомогти вам, дати хорошу пораду.
2. Розкажіть їм про свої проблеми, невдачі, жаль.
3. Знайте їх із своїми друзями, розповідайте про них.
4. Розпитуйте своїх батьків про їх дитинство, про друзів дитинства.
5. Демонструйте батькам достоїнства своїх друзів.
6. Радійте разом з батьками успіхам своїх друзів.

Хід зборів

Бесіда.

Шановні батьки! Великі можливості представляє молодший шкільний вік для виховання відносин, заснованих на принципі колективізму і дружби. За декілька років молодший школяр накопичує при правильному вихованні, важливий для свого подальшого розвитку досвід діяльності в колективі і для колективу. Формування таких якостей — процес поступовий. Спільна робота в класі сама по собі ще не робить групу дітей колективом. Першокласники ще не відчувають себе часткою єдиного колективу, вони в якомусь сенсі відособлені і незалежні один від одного. Вони ще не всі доброзичливі один до одного, нерідко у них можна помітити вияви відчуженості, заздрісності, наївних хвастощів. Першокласники прагнуть добре виконувати свої особисті шкільні обов'язки і не стільки думають про взаємодопомогу, скільки про те, щоб їм не заважали сусіди по парті. Якщо першокласники допомагають один одному, то звичайно це відбувається не за власною ініціативою, а по прямій вказівці учителя. Більше того, це відбувається через учителя (учень, у відповідь на прохання вчителя позичає зайвий олівець товаришу, передає олівець вчителю, а той вже — учню). Колектив починає складатися тоді, коли під впливом спеціальної роботи вчителя діти уперше починають виявляти доброзичливу цікавість до успіхів і невдач, досягнень і помилок однокласників, починають відноситися до учбової діяльності як справи всього класу, коли діти уперше починають приймати близько до серця

думку про клас в цілому, коли слова «наш клас» поють бути для них вираженням лише самого факту його перебування в класному приміщенні, коли, у своїй особистій успішності вони розглядатимуть як частку своїх успіхів. Велике значення в створенні колективу участь у посильних громадських колективних справах. Саме тут дитина набуває основного досвіду колективної громадської діяльності. Якщо учбова діяльність молодшого школяра ще може мислитися як індивідуальна діяльність, то суспільна діяльність по самій своїй суті колективна. Цим і визначається її величезне виховне значення.

Неабияке значення в цьому плані мають і колективні ігри дитини. Гра виховує не лише волю, організованість, відповідальність, ініціативність (що і самі по собі важливі), та грає роль у формуванні колективу, виховує почуття товариства, відчуття відповідальності, вміння керуватися в своїй поведінці інтересами колективу.

Педагогічний практикум для батьків.

Обговорення ситуацій.

Ситуація 1.

Всім класом діти виїхали на природу. Вони грали, співали пісні, обговорювали справи класу, будували плани на майбутній рік. Нарешті настав час обіду. Всі діти розселилися на поляні, розклали свою їжу. Дві дівчинки не вийшли і відійшли від класу, сховалися в тіні дерев і стали їсти вдвох. На запрошення учителя взяти участь у спільній обідній їдальні вони відповіли відмовою.

Ситуація 2.

Дитина приводить у дім своїх друзів, але батьки церемонно виставляють їх за двері. Коли дитина починає з'ясовувати, чому вони це зробили, батьки заявляють, що в дім потрібно приводити лише тих дітей, яких вони люблять їй рівнею для дружби.

Підсумки зборів.

Класний керівник коментує результати анкетування батьків, дає рекомендації.

Тема. Про ліворукість дитини.

Мета: обговорити із батьками проблему навчання дітей-лівшів; показати можливості в учбовій діяльності дітей-лівшів; довести батькам важливість розуміння труднощів, пов'язаних з навчанням дітей-лівшів; переконати в забороні переучення дитини і розкрити проблеми, пов'язані з цим.

Коментар: класний керівник готує тести для учнів, пам'ятки для батьків.

Тест для учнів «Лівша, правша чи амбідекстр»

Тестується одна дитина.

1. Переплети пальці рук в «замок». Якщо зверху опинився палець правої руки — ознака правші.
2. Прийми позу Наполеона (руки схрещені на грудях). Рука, яка опинилася зверху — ведуча.
3. Аплодування. Правші ляскають правою рукою по нерухомій лівій долоні, лівші — навпаки. Діти звичайно аплодують обома долоньками, поставленими паралельно одна одній — ознака амбідекстра також відноситься і до дорослих, що аплодують обома руками.
4. Людина звичайно жестикулює провідною рукою.
5. Випробовуваному дають 2 олівці, зав'язують очі і просять намалювати два кола або квадрати. Малюнок, виконаний провідною рукою, виходить акуратніше, при цьому рухи провідної руки повільніші, зате точніші, менше тремтіння, лінії чіткіші, кути не згладжені. Малюк може також спробувати виконати це завдання із відкритими та із закритими очима.
6. Якщо дитина вже уміє писати, попросіть її написати своє ім'я одночасно обома руками із відкритими або із закритими очима. Як правило, лівші ставлять обидві руки в центр аркуша і починають писати правою рукою зліва направо, а лівої — справа наліво. Із закритими

очима лівші пишуть своє прізвище в дзеркальному, а із відкритими як завжди.

7. Дитині пропонується декілька коробок. Завдання: «знайди сірник в одній з коробочок». Ведуча та рука, яка здійснює активні дії (відкриває, закриває, дістає і т. д.)
8. Вирізування ножицями. Акуратніше виходить провідною рукою.
9. Щоб виявити провідну ногу, постежте, як сидить людина, якщо при закиданні нога на ногу зверху опиняється права — вона ведуча. При ходьбі провідна нога робить ширший крок.
10. Щоб визначити провідне око, запропонуйте дитині подивитися в маленьку дірочку (у фотоапараті, в аркуші паперу, т. д.) Насамперед до отвору прикладається провідне око.

Амбідекстри, виконуючи тести, дають різнобіж. Такі люди можуть писати правою рукою, слухати лівим вухом, їсти лівою рукою і т. д.

Пам'ятка для батьків

Шановні тата і мами!

Ваша дитина потребує уваги, підтримки і терпіння. Це і є головна умова її перемоги в учбовій діяльності, пам'ятайте про це!

— Ніколи не виявляйте негативного ставлення до того, що ваша дитина лівша.

— Не демонструйте ліворукість своєї дитини з негативної позиції стороннім і незнайомим людям.

— Не драматизуйте шкільні невдачі своєї дитини, пов'язані з тим, що вона — лівша.

— Долайте шкільні невдачі за допомогою додаткових, цікавих занять, які допоможуть дитині справитися із учбовими проблемами.

— Відкрийте для своєї дитини світ ліплення і малювання, в'язання і плетіння макраме.

- Писати лівою рукою непросто — тому допоможіть дитині уникати перевантаження і перевтоми.
- Не гарячіться, якщо дитина зробила щось не так, краще підтримайте її і відзначте успіхи.
- Демонструйте позитивні досягнення ліворуких людей.
- Не намагайтеся щось робити за дитину в такому разі ви лише посилюєте її проблеми.
- Закріплюйте досягнуті дитиною уміння, постійно їх тренуючи.

ПАМ'ЯТАЙТЕ!

- Ліворукість дитини — не патологія, а один з варіантів норми!
- У ліворукої дитини є свої особливості в засвоєнні учбового матеріалу, які необхідно знати дорослим для того, щоб допомогти їй досягти успіху.
- Серед ліворуких людей достатньо талантів і геніїв. Можливо, ваша дитина — одна з них?!

Пам'ятка для батьків 2

1. Дитина повинна вчитися писати прямо, не загороджуючи собі лінію рядка.
2. Не можна вимагати від ліворукої дитини безвідривного письма.
3. При письмі і малюванні ліворукої дитини світло повинно падати справа.
4. При виконанні домашнього завдання по письму необхідно визначити разом з дитиною траєкторію руху руки. Це допоможе дитині визначити, де починати написання елемента букви, куди вести і де закінчити. Цю інструкцію дитина повинна ще самостійно повторити і тільки потім приступати до письма.
5. Корисно зробити для дитини картки із елементами написання кожної букви та із самими буквами. Це дозволить перетворити навчання письму на захоплюючу гру.
6. Важливо пам'ятати, що ліворукі діти переживають адаптацію до школи набагато важче, ніж їх праворукі

однолітки. Вони бояться кепкувань однокласників, та ще більше — негативної оцінки дорослими їх діяльності.

7. Батьки повинні терпляче відноситися до брудних зошитів, помилок і карлючок своєї дитини, пам'ятаючи про те, що письмо дається їй набагато важче, ніж іншим дітям.
8. Ліворукій дитині треба пропонувати більше завдань на розвиток рухової активності руки, для розвитку групи дрібних м'язів. Дуже хороша вправа — вирізування букв великого формату із газет. Дитина швидше запам'ятовує букви, бачить їх у дзеркальному зображенні, запам'ятовує їх контури.
9. Ще одна вправа — ліплення букв і цифр. Це також допомагає дитині швидше засвоїти техніку письма.

Хід зборів

Бесіда.

Шановні батьки! Тема навчання дитини-лівші в першому класі являється значущою і важливою.

Людський організм — велика загадка для самої ж людини.

Хто такий лівша? Це людина, в якій домінує права половина головного мозку.

Учені, що проводили дослідження по виявленню явних і прихованих лівшів, з'ясували, що таких людей — 62 відсотки! Тобто більше половини здорових людей! Хоч у різних дослідників процентне співвідношення левшів-правшів децю відрізняється, все одно виходить, що лівші складають близько половини загального населення.

У маленьких дітей прихована ліворукість, явні ознаки провідної правої півкулі спостерігаються набагато частіше, ніж у дорослих. Також часто діти однаково добре володіють і лівою, і правою руками, тобто являються амбідекстрами. Вважається, що до року закладається основа

розвитку мозку, а провідна півкуля формується до 6—7 років, та вже в 4 роки можна упевнено сказати, яка рука у малюка ведуча.

Учені виділили декілька причин виникнення ліворукості у дітей (хоча вони повністю не доведені і спірні):

- Родовий стрес (наявність не менше 2-х несприятливих факторів, серед яких мала вага новонародженого, занадто швидкі або тривалі роди, застосування інструментів допомоги під час родів, асфіксія у новонародженого і т. д.).
- Особливості виховання (коли дорослі перекладають ложку в «правильну» руку, карають за прояви ліворукості).
- Передається генетично по спадку, причому це може відбутися через покоління.

За що «відповідають» півкулі?

Ліва півкуля відповідає за логічне, аналітичне, абстрактне мислення. Відповідає за мову (приблизно 50 % по останніх дослідженнях).

Права півкуля обробляє інформацію одномоментно (тобто лівші і амбідекстри при тестуванні справляються із завданнями швидше). Бере участь в адаптаційних процесах. Відповідає за емоції, інтуїтивні здібності, «допомагає» розуміти гумор, відповідає за просторово-зорові функції (орієнтація на місцевості). Дуже музично, чутливо реагує на інтонацію. Відповідає за образне мислення, уяву, творчі здібності.

Будь-яка діяльність «ділиться між півкулями мозку так, що одні етапи виконуються правою, а інші — лівою, тобто півкулі головного мозку працюють в тісній взаємодії, доповнюють одна одну.

Батьки повинні бути дуже уважні у визначенні провідної руки дитини. Спостерігаючи за іграми своєї дитини, необхідно визначити, яка рука виконує провідну функцію, і яка рука — допоміжну функцію.

Які проблеми виникають у дітей-лівшів і амбідекстрів (обидві півкулі працюють однаково). Навчання письму, грамоті розраховано на праворуких дітей, жорсткі вимоги (класти зошит горизонтально із невеликим нахилом, тримати ручку певним чином, т. д.) заважають дітям неправшам повноцінно розвиватися, порушується засвоєння інформації, відбувається порушення почерку, виникають граматичні помилки. Часто діти на початку освоєння навичок письма зображають букви, цифри дзеркально («Е» і «З», «6» і «9», т. д.) Це говорить про те, що у дитини ще не сформувався остаточно розподіл функцій півкуль, згодом помилки зникнуть, боятися їх і боротися за «правильність» не варто. Звичайно такі діти добре малюють, обдаровані музично, а от із письмом і читанням приблизно років до 9-и (у кожного індивідуально) виникають проблеми. Часто у лівшів відбувається затримка мовного розвитку, неправильна вимова звуків, але і це проходить у міру дорослішання. Лівші часто не люблять точні науки, але не через те, що їм нецікаво або складно. Просто навчання в школі будується з урахуванням особливостей сприйняття правшів, а ліворукі діти по-іншому засвоюють учбовий матеріал. У таких дітей добре розвинена інтуїція, образне мислення, а от логіка «шкутить».

Не переучуйте дитину-лівшу! І не дозволяйте цього робити іншим дорослим (учителям, вихователям, родичам)!

У дітей-лівшів, яких наполегливо переучували, розвивається невроз, от деякі його прояви:

- Порушення сну.
- Порушення апетиту.
- Головні болі.
- Болі в животі.
- Страхи.
- Денний і нічний енурез.
- Заїкання.
- Тики, нав'язливі рухи.
- Підвищена збудливість, дратівливість.
- Заколювання в транспорті.

- Підвищена чутливість до жару, духоти, запахів.
- Тривале занепокоєння, непосидючість.
- Млявість, загальмованість.
- Погіршення зору.
- Бронхіальна астма, алергічні реакції.

Найчастіше у дітей-лівшів шкільного віку спостерігається астенічний невроз. Його ознаки: підвищена стомлюваність, різке зниження працездатності, дитина може продуктивно і активно працювати лише на перших двох уроках, потім підсилюється рухова розторможеність. Діти постійно скаржаться на втому, вони мляві. Приготування уроків затягується, повторне переписування лише погіршує якість роботи. Невроз не проходить сам собою, тут необхідна допомога фахівця.

Підсумки зборів.

Що робити, якщо дитину вже пробували переучувати або переучили і тепер лівша змушений писати правою рукою?

Не поспішайте змінити руку, особливо якщо переучування розпочалося задовго до школи і дитина вже вчиться в школі, користуючись в основному правою рукою. У такому випадку доведеться змиритися із деяким відставанням загального розвитку, як правило, після 1-го класу все налагоджується (за відсутності тиску із сторони дорослих).

Та за ситуації, коли дитина наполегливо працює лівою рукою, незважаючи на переучування, дозвіл її використувати може зняти багато проблем. Якщо дитину переучували, вона користується правою рукою, але ще не вчиться в школі або лише розпочала навчання, зміна руки також приведе до розв'язання і запобігання багатьох проблем.

Тема. Виховуємо дітей у праці.

Мета: отримати інформацію про організацію праці в родинах учнів; сформувати у батьків уявлення про роль, можливості та способи трудового виховання.

Коментар: готуючись до зборів, класний керівник проводить анкетування учнів класу.

Анкета для учнів

1. Чи є у тебе вдома постійні трудові доручення?
 2. Ти їх виконуєш сам чи тебе потрібно прохати?
 3. Які з домашніх справ ти хотів би вважати своїми обов'язками?
 4. Що ти знаєш про роботу своїх батьків?
 5. Яку професію ти мрієш обрати в майбутньому?
- Класний керівник має заздалегідь підготувати анкети та бланки із запитаннями для батьків.

Хід зборів

Бесіда.

Правильне виховання неможливо уявити як виховання нетрудове. Праця завжди була основою для життя людського, для створення його благополуччя.

Перше, що повинні розуміти батьки, — це наскільки підготовлена їхня дитина до участі в трудовому житті. Саме від цього буде залежати її добробут і матеріальний рівень життя. Отже, трудова підготовка, виховання трудових якостей людини — це підготовка і виховання майбутнього громадянина.

Навчити творчій праці — особливе завдання вихователя. Творча праця є можливою лише тоді, коли людина ставиться до роботи з любов'ю, коли вона свідомо бачить у ній радість, розуміє користь і необхідність труда, коли праця стає для неї основною формою прояву особистості й таланту. Творча праця цілком неможлива

у тих людей, які до роботи підходять з острахом, які бояться зусиль, бояться, так би мовити, трудового поту, які на кожному кроці тільки те й роблять, що розмірковують, як би найскоріше відкараскатися від роботи.

У праці виховуються моральні якості — відповідальність, готовність до взаємодопомоги. Людина, що намагається на кожному кроці ухилитися від роботи, яка спокійно спостерігає, як інші працюють, користується результатами чужого труда, — людина аморальна. І, навпаки, спільні трудові зусилля, робота у колективі, взаємодопомога формують людські взаємини. Ці взаємини полягають не тільки в тому, що людина віддає свої зусилля суспільству, але і в тому, що вона від інших хоче того ж.

Було б неправильним вважати, що в трудовому колективі розвиваються лише м'язи та інші фізичні якості. Головна користь праці полягає у психічному, духовному розвитку людини.

Необхідно вказати ще на одну обставину. Праця має не лише суспільно-виробниче значення, але й відіграє важливу роль в особистому житті людини.

У трудовому вихованні важливим є наступне: перед дитиною повинні ставитися посильні завдання, не обов'язково на короткий термін. Вони можуть мати тривалий характер, навіть продовжуватися місяцями та роками. Важливим є те, що дитині має бути надана певна свобода у виборі засобів, і вона повинна нести певну відповідальність за результат та якість виконаної роботи. Менше буде користі, якщо ви скажете дитині: «Ось тобі віник, підмети цю кімнату, зроби це так чи отак». Краще буде, якщо ви на тривалий час доручите дитині підтримувати чистоту у її кімнаті або кутку, а яким чином буде вона це робити, нехай вирішує сама. У першому випадку ви поставили перед дитиною лише фізичне завдання, у другому — поставили перед нею завдання організаційне: останнє суттєво вище та корисніше.

Отже, чим складнішою, цікавішою та відповідальнішою буде трудова задача, тим більш ефективною вона буде у педагогічному відношенні. Багато батьків, на жаль, не врахо-

вують цієї обставини і доручають дітям виконання того чи іншого завдання, поділивши його на багато дрібних трудових задач. З віком дитини трудові доручення повинні більш ускладнюватися та відрізнятися від ігор.

Приблизний перелік домашніх обов'язків

Кожна родина може скорегувати цей список у залежності від умов і у відповідності з віком дітей.

1. Поливати кімнаті квіти.
2. Витирати пил.
3. Накривати на стіл перед обідом, вечерею.
4. Наглядати за порядком на своєму письмовому столі.
5. Відповідати за порядок на книжковій полиці чи у книжковій шафі.
6. Складати газети та журнали у певному місці.
7. Доглядати за свійськими тваринами.
8. Періодично виконувати повне прибирання у своїй кімнаті чи кутку.
9. Слідкувати за своїм одягом, пришивати гудзики, вішалки тощо.
10. Відповідати за порядок у кухонній шафі.
11. Допомогати старшим по господарству.

Розподіляючи обов'язки, необхідно завжди враховувати, що діти навчаються у школі, отже, значну частину їхнього часу займає виконання шкільних домашніх завдань. Батьки повинні обережно підказувати, як краще виконати ту чи іншу роботу.

Дитина повинна вміти виконувати і такі роботи, які не викликають у неї особливого інтересу або здаються зайвими та нудними. Взагалі вона має усвідомити, що вирішальним моментом у трудовому зусиллі є не цікавість, а його користь, необхідність. Батьки повинні виховувати в дитини уміння терпляче, без вередування виконувати неприємні їй роботи. Потім, по мірі розвитку дитини, навіть неприємна праця буде приносити їй радість та задоволення.

У тому випадку, коли інтерес недостатній, щоб викликати у дитини бажання попрацювати, можна використати

метод прохання. Прохання тим відрізняється від інших видів звернення, що воно надає дитині повну свободу вибору. Його так необхідно подати, щоб дитині здалося, що він виконає прохання за власним добрим бажанням, без спонукань та примусу. Потрібно говорити: «У мене до тебе прохання. Хоч це і важко, адже в тебе різні інші справи...»

Прохання — найкращий спосіб звернення, але не слід зловживати ним. Форму прохання краще обирати у тих випадках, коли ви добре знаєте, що дитина із задоволенням його виконає. Якщо ж у вас є який-небудь сумнів у цьому, використовуйте форму зазвичайго доручення, спокійного, впевненого, ділового. Якщо і в цьому випадку не буде результату, тоді необхідно вдаватися до примусу. Примус може бути різноманітним — від простого повторення до повторення різкого та вимогливого. Але у будь-якому випадку, ніколи не треба вдаватися до фізичного примусу, бо він викликає у дитини відразу до трудового завдання та менше за все приносить користь.

Досить важлива проблема для батьків — це так звані ледачі діти. Тут слід зазначити, що лінощі, тобто неприйняття трудових зусиль, лише у деяких випадках пояснюються поганим станом здоров'я, фізичною квалістю, млявістю духу. У більшості випадків лінощі в дитини розвиваються завдяки неправильному вихованню, коли із самого раннього віку батьки не виховують у дитини силу волі, не привчають її долати перешкоди, не формують у неї цікавості до сімейного господарства, не виховують у неї звичку працювати.

Спосіб боротьби з лінощами єдиний — поступове залучення дитини до праці. Але лінощі, як часто буває, не єдиний недолік. Є діти, які охоче виконують будь-яку роботу, але роблять це без захоплення, без інтересу, не турбуючись про кінцевий результат. Вони працюють лише тому, що хочуть уникнути неприємностей, докорів тощо. Така праця дуже нагадує працю «робочого коня», коли не потрібно задумуватися, навіщо вона виконується і який результат потрібний. Зрештою, діти звикають ставитися до праці не критично, не турбуючись про якість виконання роботи. А високу якість

необхідно вимагати завжди, якщо вона для дитини посильна та доступна її розумінню. Не варто при цьому лаяти дитину за погано виконану роботу, соромити її, дорікати. Треба просто і спокійно сказати, що робота виконана незадовільно, що вона повинна бути перероблена або виправлена.

При цьому ніколи не потрібно виконувати роботу за дитину, лише у деяких випадках, коли частина завдання очевидно їй не по силах. Рішуче не рекомендується застосовувати у вирішенні поставлених трудових завдань будь-які заохочення чи покарання. Сам процес діяльності повинен надавати дитині таке задоволення, щоб вона отримувала радість. Визнання добре виконаної роботи має бути найкращою нагородою за працю дитини. Такою ж нагородою буде для неї ваше схвалення її винахідливості, кмітливості, сумлінності. Не варто хвалити дитину у присутності ваших знайомих чи друзів. Тим більше не слід дитину картати за погану чи невиконану роботу. Найважливіше у цьому випадку — добитися того, щоб робота була все-таки виконана. Домашнє господарство являє собою зручне поле для виховання багатьох дуже важливих особливостей характеру майбутнього громадянина-господаря.

Ще один вкрай важливий аспект трудового виховання — бюджет сім'ї. Часто батьки піклуються лише про те, щоб дитина була забезпечена усім необхідним, щоб була добре нагодована, одягнена, мала вдосталь іграшок та задоволень. Все це вони роблять через безмежну доброту та любов, відмовляючи собі багато в чому, подекуди навіть у найнеобхіднішому. А дитина навіть не знає про це і поступово звикає вважати, що вона краща за всіх, що її бажання — закон для батьків.

У такій родині діти часто нічого не знають про працю батька чи матері, не знають, наскільки важка вона. Тим більше вони нічого не знають про працю інших людей. Вони пам'ятають лише про власні бажання та їх задоволення. Це дуже хибний та шкідливий шлях виховання, від якого, насамперед, страждають близькі. У такому випадку можна скористатися наступними порадами.

Пам'ятка для батьків

1. Дитина має якомога раніше дізнатися, де працюють її батьки, в чому полягає їх робота, наскільки вона важка й відповідальна. Дитина повинна розуміти, що добробут родини цілком досягається працею батьків, їхніми зусиллями та старанням.
2. Дитина повинна знати, з чого складається сімейний бюджет, чого потребує сім'я у першу чергу, навчитися заощаджувати сімейні гроші.
3. Якщо родина не відчуває матеріальних труднощів, не можна допускати, щоб дитина хизувалася цим перед однолітками. Якщо ж родина незаможна, батьки мають піклуватися про те, щоб у сина чи доньки не виникав комплекс неповноцінності, щоб вони не заздрили іншим дітям.
4. Важливе значення має виховання чесності. Чесність — не уроджена, а набута якість особистості, насамперед, у родині. Нечесність — це таємне, сховане. Якщо дитина хоче яблуко і відкрито заявляє про це, це буде чесно. Батьки повинні уважно слідкувати за вихованням чесності у дитини. Якщо ви дали будь-яке доручення, обов'язково перевірте делікатно, щоб не образити дитину.
Турбота, дбайливість, відповідальність — ось основні якості, які формуються у сполученні з трудовим вихованням. Батьки повинні пам'ятати, що, виховуючи гарного та чесного господаря, вони тим самим виховують і хорошого громадянина. Важливо, щоб відношення у родині будувалися у спокійному і, водночас, дисциплінованому порядку, щоб не було зайвої нервозності, скиглення, а більше було бадьорості та дружнього прагнення покращити всім разом життя родини.

Педагогічний практикум для батьків.

1. Батькам пропонується відповісти на запитання (бланки з питаннями заздалегідь готуються та роздаються батькам).

Запитання батькам:

На кому у вашій родині лежить основна турбота про виховання дітей?

- а) На батькові;
- б) матері;
- в) батькові та матері в рівних ступенях;
- г) дідусеві чи бабусі;
- д) дорослих дітях;
- е) інших членах родини.

Які трудові доручення виконувала ваша дитина за останні два тижні?

Чи відрізняються нинішні обов'язки дитини від тих, які вона виконувала минулого року?

Чи спрямована праця дитини на допомогу всій родині, на піклування про старших?

2. Запропонувати батькам відповісти на запитання анкети. Питання аналогічні тим, на які відповідали учні.

Чи є у дитини вдома постійні трудові доручення?

Вона виконує їх сама чи їй потрібно прохати?

Які з домашніх справ дитина хотіла б вважати своїми обов'язками?

Що дитина знає про роботу своїх батьків?

Яку професію дитина мріє обрати в майбутньому?

Надати можливість батькам порівняти власні відповіді та відповіді своїх дітей.

3. Запропонувати батькам висловити свою точку зору з приводу виховання у дітей працелюбності, відповідального ставлення до батьківських доручень.

4. Запропонувати батькам по групах сформулювати висновки щодо поставленої проблеми трудового виховання.

Орієнтовні висновки:

- 1) Покладати на дітей постійні обов'язки, які їм будуть по силах.
- 2) Не заохочувати дітей матеріально.
- 3) Висловлювати дітям подяку, якщо доручення виконане добре.
- 4) Не карати дітей за невиконане завдання.

Підсумки зборів.

Василь Сухомлинський так висловився щодо трудового виховання дітей: «Працелюбність — це насамперед сфера емоційного життя дітей. Дитина прагне працювати тоді, коли праця приносить їй радість. Чим глибше радість праці, тим більше діти дорожать власною честю, тим наочніше бачать у діяльності самих себе — свої зусилля, своє ім'я. Радість праці — могутня виховальна сила, завдяки якій дитина усвідомлює себе як особистість, як член колективу. Це не значить, що праця перетворюється на розвагу. Вона вимагає напруги та зусиль. Але ми не повинні забувати, що маємо справу з дітьми, перед якими тільки відкривається світ...

....Кого з нас, дорогі батьки, не тривожить те, що в окремих дітях ми бачимо байдужість до праці... Як запобігти такій байдужості? Як зробити працю для дитини радісною і жаданою? Треба наповнити працю дитини красою...

...Нехай наші діти зрозуміють, відчують, на власному досвіді переконаються, що прекрасне створюється працею, що праця винагороджує людину красою. У створенні прекрасного — перше джерело працьовитості...»

ЗБОРИ № 18

- Тема.** Тепло рідної домівки.
Мета: показати батькам роль родинного мікроклімату та взаємостосунків у розвитку особистості дитини, звернути їх увагу на невикористані можливості пізнавальних сил та здібностей дитини; проаналізувати відомості про стосунки між дітьми та батьками у сім'ях учнів; вия-

вити, яким заходам покарання та заохочення у вихованні дітей надають перевагу батьки. Коментар: перед зборами слід провести з дітьми анонімну анкету «Я і мої батьки».

Запитання анкети:

1. Чи вважаєте ви своїх батьків друзями?
2. Що б ви обрали (пропозиція на один день):
 - а) фірменну обновку;
 - б) свято (вечірку) з друзями;
 - в) спільну розважальну поїздку з батьками?

Заздалегідь класний керівник має заготовити бланки тестів із запитаннями для батьків.

Хід зборів

Бесіда.

Сім'я — колиска духовного народження людини. Багатогранність стосунків між її членами, відкритість та безпосередність почуттів, які вони мають один до одного, численність різноманітних форм прояву цих почуттів, жива реакція на найдрібніші деталі поведінки дитини — все це створює максимально сприятливе середовище для емоційного та морального формування, для накопичення фактів та спостережень, що кристалізуються згодом у нову неповторну особистість.

Звичайно, атмосфера родини більшою мірою визначається її моральними ідеалами, далекими та близькими цілями. Але окрім загальної емоційної та ідейної «платформи» існує ще і повсякденне (домашній побут), те, що ми називаємо сімейним духом.

Як розподілені ролі в родині? За якими ознаками? Якою є «ієрархія» ролей? Чи відповідає вона справедливості (тобто дійсній вазі та значенню діяльності людини для всієї сім'ї у цілому), чи будується за іншими принципами? У кожній родині існують сили взаємного притягнення та

взаємного відштовхування, і в цьому сплетінні інтересів та обов'язків міститься остання (але найважливіша для нас нині) постать — дитина.

Постараймося ж усвідомити, як впливає на формування її почуттів та уявлень повсякденне життя сім'ї.

Емоційний склад сім'ї відчувається сам по собі — як міра душевного здоров'я родини, як легка та добра атмосфера. При бажанні можна провести для контролю такий експеримент.

Прослідкуйте за поведінкою своїх членів родини та запам'ятайте чи навіть запишіть, з якого приводу кожен із них протягом тижня проявив найсильніші емоції чи дві-три емоції, як завгодно. Що це було: роздратування з приводу пересоленої страви, радість від добре виконаної роботи, сварка на матеріальному ґрунті, порив гострого співчуття до когось, хто потрапив у біду? Потім складіть свої спостереження за місяць і «підведіть підсумки». Яких емоцій — позитивних чи негативних — отримала дитина більше? Подумайте! Це дуже важливо.

Лише перевага позитивних емоцій над негативними (бадьорості, оптимізму, взаємної ніжності та дружби над сварками, смутком, нудьгою) створює те, що можна назвати родинним вогнищем. Воно збирає та згуртовує навколо себе людей, пов'язаних родинними узами, воно зігріває, живить почуття, дає душі жаданий відпочинок. Сім'я при всіх властивих їй турботах, клопотах, можливих прикрятах і навіть нещастях повинна зрештою приносити людині радість. Недарма Макаренко писав: «Хочете, щоб діти були хорошими, — будьте щасливими. Розірвіть на шматки, використовуйте всі свої таланти, ваші здібності, залучіть ваших друзів, знайомих, але будьте щасливі справжнім людським щастям».

Для емоційного здоров'я родини важлива істинність та щирість почуттів, важливо, щоб учинок знаходився у гармонії з душевним станом. Показники цієї гармонії — ступінь напруженості почуттів, пропорційність реакції сутно-

сті справи, розумна стриманість та тактовність, відсутність фальшивих зовнішніх ефектів.

Дитину (а перед усім, зазвичай, самих себе) слід привчати до економного, стриманого проявлення почуттів. Якщо ви при дитині несамовито тискаєте та цілуєте її молодшого брата, якщо, вітаючи літню людину, фамільярно плескаєте її по спині, ви тим самим надаєте своєму синові чи дочці великий та вражаючий урок вульгарного оформлення добрих почуттів.

Що ж гірше — нестача чи надлишок емоцій? Взагалі, погано і те, й інше. Але якщо обирати, то друге, певно, небезпечніше.

Здорова емоційна атмосфера сім'ї народжує у дитини відчуття міцності буття, віру в майбутнє, очікування радісного, сонячного, захоплююче-цікавого життя.

Батьки — інстинктивно чи свідомо — підтримують зазвичай оптимістичний настрій дитини, зміцнюють її впевненість, що коли зараз їй добре, то згодом, у дорослому житті, стане ще краще. Правда, іноді доводиться чути: «Кому ти, окрім нас, потрібен?» або «Ось виростеш, дізнаєшся, почім фунт лиха!» Це недопустимо. Можна жорстоко ранив дитячу душу.

Дитині властиві порив у майбутнє, віра у власний успіх. Не можна нищити цю віру. Тому в родині має жити чуття світлої перспективи, яке не затьмарює страх наступного дня. Лише в атмосфері позитивних емоцій може народитися оптимістичне устремління дитини.

Як же долати розвиток негативних емоцій, які все ж таки виникають? Тут може бути два шляхи. Перший — уміння володіти собою, стримувати роздратованість, образ, непокору тощо. Це важлива наука — вчасно опанувати себе, не дати волі поганому настрою.

Другий шлях більш глибокий та досконалий. У перспективі він відкриває дорогу до істинної духовної шляхетності та мудрості. Негативну емоцію не просто зупиняє власне або чуже «ні» — її змиває інша, більш сильна позитивна емоція. Процес цей передбачає наявність великої

самосвідомості, самокритичності, широти погляду, вміння зрозуміти іншу людину та визнати за нею право на власну думку та на самостійність вчинків. Цей шлях неодмінно має допомогти вам порозумітися з дитиною, яка вже досягла підліткового віку і формує свої погляди, смаки, відчуття. Вони не завжди співпадають із вашими. Навчіться чути свою дитину, вміти її вислухати, осягнути, зрозуміти.

Справжня культура почуттів досягається при «перемиканні» внутрішньому. Якщо ти комусь заздриш — переверди заздрість у бажання добитися того ж. Із тобою чинять несправедливо — частина причини лежить у тобі самому, знайди її та знищ. Людина вчинила не так — не засуджуй згарячу, перевір об'єктивність своєї оцінки, зрозумій, чим вона керувалася, якщо потрібно, допоможи. Ти розсердився через дрібницю — соромся мізерності свого роздратування.

До речі, про мізерність. Це відразлива та тяжка властивість дуже живуча завдяки тому, що має звичний у побуті синонім — «принциповість». Сучасний міщанин під будь-які свої претензії, під будь-яку сварку прагне підвести принципову основу. Ніколи не подавайте дітям навіть найменшого прикладу подібної «принциповості». Навчайте їх дивитися на речі ширше, бути великодушними. Одне із правил мізерної принциповості: «Як ти зі мною, так і я з тобою». Мабуть, вам не раз доводилося чути фрази, на кшталт: «Раз він так вчинив, то тепер можу і я вчинити так само...» або «Я б ніколи собі не дозволив, але після того, що він зробив...». Але якщо ти з хорошими — хороший, а з поганими — поганий, то який ти сам? Ніякий? Відображення чужих вчинків? Навчайте дитину бути вірним своєму «я», своїм власним уявленням про добро і зло. Вона має твердо засвоїти, що чиясь чужа нечесність, підлість, грубість не дає людині ніякого морального права бути такою ж у відповідь.

Якщо ваш син чи дочка навчаться зневажати мізерність, вони не стануть потім дратуватися попусту, розтрачувати себе на дрібниці. Вони завжди зможуть співвіднести той чи інший досадний, докучливий факт із чимось більшим, тим, що має істинну цінність у їх житті, і дадуть йому тверезу оцін-

ку. Якщо вони засвоять закони великодушності, негативні реакції на чийсь поведінку, значно легше будуть переходити у більш сильні та загальні переживання. А це початок шляху, що приводить людину до усвідомленої моральної висоти.

Педагогічний практикум для батьків.

1. Батькам пропонується провести тематичні дискусії. *Дискусія 1.*

Запитання для обговорення:

Чи завжди ви знаходите час поговорити з дітьми про шкільні проблеми, їх справи? Якщо ні, назвіть вагомні причини.

Які питання ви задаєте частіше дітям:

- а) Як ти поведився?
- б) Чи немає у тебе поганих оцінок?
- в) Що нового, цікавого було в класі?

Поясніть свій вибір.

Дискусія 2.

Діти — наша радість і наші надії, ми завжди відкриваємо в них щось нове, раніш невідоме нам. Інколи ці «відкриття» нас радують, інколи — засмучують.

Що ж у характері вашої дитини вас радує?

Що вас засмучує в особистості дитини?

Як подолати емоційний та психологічний бар'єр між батьками і дитиною?

2. Проводиться тестування батьків.

Тест «Ви і ваша дитина»

Батькам пропонується відповісти на ряд запитань. Відповідь «так» оцінюється в 2 бали, «інколи» — 1 бал, «ні» — 0 балів.

- 1) Чи вважаєте ви, що у вашій родині є взаєморозуміння з дитиною (дітьми)?
- 2) Чи говорить з вами дитина по щирості, чи радиться з «особистих питань»?
- 3) Чи цікавиться дитина вашою роботою?

- 4) Чи знаєте ви друзів своєї дитини?
- 5) Чи бувають вони у вас вдома?
- 6) Чи бере участь дитина разом із вами у господарчих справах?
- 7) Чи перевіряєте ви, як вона вчить уроки?
- 8) Чи є у вас спільні з дитиною заняття та захоплення?
- 9) Чи бере участь дитина у підготовці до родинних свят?
- 10) Чи подобається вашій дитині відзначати власний день народження у родинному колі?
- 11) Чи обговорюєте ви з дітьми прочитані книги?
- 12) Чи говорите ви з дитиною про телевізійні передачі, фільми?
- 13) Ви часто буваєте разом з дітьми на природі, у місті?
- 14) Чи буваєте ви разом з дітьми у театрах, цирку, на концертах, виставках, у музеях?
- 15) Ви любите проводити відпустку разом з дітьми чи ні?

Результати тестування:

Більше 20 балів. Ваші відносини з дитиною можна вважати щирими і доброзичливими;

20—10 балів. Ваші відносини з дитиною можна оцінити як задовільні, але недостатньо багатогранні та глибокі.

Менше 10 балів. Ваші відносини з дитиною ґрунтуються на формальному піклуванні про неї. Необхідно шукати взаєморозуміння, інакше ризикуєте втратити духовний зв'язок із дитиною.

3. Батькам пропонується обговорити ситуацію.

Ситуація для обговорення:

— Олю, мий руки, і до столу.

Оля промовляє: «Угу», — і продовжує дивитися телевізор.

— Я кому кажу! — підвищує голос бабуся, заздальгидь роздратовуючись, тому що «Олю ніколи зразу не докликешся».

— Ну, зараз, зараз... — мимрить дівчинка, не поспішаючи відірвати погляд від телеекрану.

— Я кажу, до столу! Чуєш чи ні?

— Дійсно, що за неподобство! Чому тебе треба чекати? — додає мама.

— Ніколи по-доброму не слухається, ніколи! — торочить своє бабуся.

— Та йду, ну чого причепилися! — Оля також зривається на роздратований тон, і одразу втручається тато:

— Ти як з матір'ю розмовляєш! Ти в мене дивись! Зовсім від рук відбилася! Безсоромна!

Чи можна сказати, що в цій родині існує єдність вимог?

4. Класний керівник пропонує батькам ознайомитися із результатами анкетування дітей на тему «Я і мої батьки» та обговорити його результати.

Підраховуються позитивні та негативні відповіді.

Підсумки зборів.

Погодьтеся, відповіді дітей примушують задуматися. Не називаючи імен та прізвищ, просто уявіть на хвилину, що ваша дитина відмовляється бути вашим другом, що ви для неї — батьки, по відношенню до яких є лише не завжди приємні обов'язки, а мине ще небагато часу, і вона «стомиться» від цих обов'язків і буде просто ігнорувати не тільки ваші прохання та вказівки, але, можливо, і відмовить у допомозі.

А, можливо, вина у цьому не дітей, а нас, дорослих, батьків, які не приділили вчасно уваги своїй дитині, не вислухали її, не спробували зрозуміти, вибачити, допомогти.

Не забувайте про те, що діти відчують себе по-справжньому щасливими, коли відчують щирю турботу та увагу з боку тих, кому довірене їх виховання, коли їх навчають достойній похвали поведінці та застерігають від нерозумних вчинків, коли вони отримують знання, вдосконалюються і, подібно деревам доглянутого саду, приносять радість, дають плоди — стають гідним поколінням, високоморальними людьми, справжніми громадянами суспільства.

Тема. Моральне виховання в родині.

Мета: розкрити основні напрямки та завдання морального виховання дітей молодшого шкільного віку в родині; ознайомити батьків з ефективними формами та методами виховання загальнолюдських цінностей у школярів.

Коментар: на дошці — плакат або напис з епіграфом до заходу:

«...Добрі почуття мають іти своїм корінням у дитинство, а людяність, доброта, ласка, доброзичливість народжуються у праці, турботах, хвилюваннях про красу навколишнього світу.

Добрі почуття, емоційна культура — це зосередження людяності. Якщо добрі почуття не виховані в дитинстві, їх ніколи не виховаєш, тому що це, істинно людське, утверджується у душі одночасно з пізнанням найперших та найважливіших істин, одночасно з переживанням і відчуттям найтонших відтінків рідного слова. У дитинстві людина повинна пройти емоційну школу — школу виховання добрих почуттів.» (В. О. Сухомлинський.)

Хід зборів

Бесіда.

Людська особистість — це органічне, нерозривне ціле, в якому переплітаються та взаємодіють часом найрізноманітніші, але найтіснішим чином пов'язані якості — і гарні, й погані.

Кожна мати, кожен батько прагнуть виростити свою дитину, своє майбутнє, такою людиною, яка була б наділена лише позитивними якостями — доброю, щирою, сердечною,

здатною на співчуття, розуміння ближнього, — всіма тими чинниками, які ми називаємо людяністю, моральністю, загальнолюдськими цінностями. І це не дивно: адже тільки на таку людину, близьку їм не лише фізично, а, насамперед, духовно, — зможуть розраховувати батьки в літньому віці: лише така особистість зможе принести користь суспільству, державі, стати її гідним громадянином.

Кожна дитина — особливий, неповторний індивідуум. Є батьки, які впевнені: бувають діти самі по собі хороші й самі по собі погані. Але це помилкова думка. «Самих по собі» дітей не буває. Визначальну роль відіграє батьківський вплив. І всі враження дитини, його світосприймання, світовідчуження залежать майже цілком від сім'ї. Якщо взяти такі риси характеру, як доброта, чуйність, щедрість, жадібність, байдужість, егоїзм, гуманність, замкненість, товариськість та ще багато важливих рис особистості, неважко побачити, що всі вони лежать на межі «я» і «не я», на лінії зіткнення та взаємодії особистості з навколишнім світом.

Здавалося б, уявлення про те, що інша людина для себе таке ж «я», як твоє для тебе, природне. Але між знанням та відчуттям цього існує певна дистанція. І, можливо, у максимальному скороченні її і полягає найголовніша задача виховання. Звідси народжується інтерес, повага до ближнього, визнання за ним права на власну думку, увага до його потреб. А поруч із цим стоять вимоги чесності, товариського ставлення, добросовісного виконання своїх батьківських обов'язків — цілий комплекс різноманітних почуттів: естетичних, етичних, вольові якості характеру тощо. З одного боку, дитина дуже чуйна, довірлива, товариська, наївна, відкрита, щедра. З іншого боку, їй властиві егоїзм та егоцентризм. І не лише властиві, але і в певній мірі необхідні. Тому що дитині в безмежному світі потрібно скоріше вичленити себе із навколишньої дійсності, створити своє індивідуальне «я». Це відбувається інтенсивно, і хоча слабшає з часом, але все ж триває багато років та періодично дає перехід кількості в якість у вигляді відомих вікових криз.

Без уваги до самого себе, без жаги самоутвердження людська особистість не почне складатися.

Немає таких батьків, які свідомо добивалися, щоб їх дитина росла черствою, грубою, злою. Ні, її щиро хочуть бачити лагідною, чуйною, доброю і по мірі сил, вільного часу, педагогічної інтуїції займаються плеканням позитивних якостей. Але в одних батьків, здавалося б, всупереч їх старанням, нічого не виходить. Вінших же, навпаки, без особливих зусиль все йде як слід. Значить, у цих, інших, інша, більш здорова атмосфера в родині. Але, окрім того, успішність виховання означає, що дитина від народження зайняла вірне місце в емоційній структурі сім'ї, що близькі знайшли та утвердили у спілкуванні з нею вірний тон.

Дитина — ще не доросла людина. Її слід любити. Більш того, її треба поважати, про що часто не здогадуються найніжніші батьки, примудряючись суміщати пристрасну прихильність до дитини з приниженням її гідності, ігноруванням її суджень, думок, прагнень. Дитина болісно сприймає таке ставлення, особливо в молодшому підлітковому віці, коли світовідчуття загострюється і відбувається інтенсивне формування моральних основ юної особистості. Ніякої зневаги, ніякого пригнічення з боку дорослих не повинно бути. Під пригніченням ми розуміємо постійні нагадування дитині про її залежне положення, зловживання своєю владою над нею, надмірні покарання тощо. Звичайно, дитина має слухатися батьків, але не бути рабом, а підкорятися родинній дисципліні, яка, як правило, накладає певні обов'язки на всіх членів сім'ї. Дитина не повинна відчувати якусь особливу виключність свого положення серед дорослих — ні в хорошій, ні в поганій бік, а бути членом невеликого, але міцного колективу. Вона повинна мати право на власне дитяче життя, але ні в якому разі не позбавляти особистого життя батьків, не перетворюватися у єдиний сенс їх існування.

У міру того як дитина навчається доброті, уважності, чуйності, як формуються у неї поняття про позитивне та негативне, складається і моральна категорія її совісті.

Переживання сина через недостойну поведінку — переживання у вищій мірі благодотворні. Знаючи це, багато батьків прагнуть за всякого зручного випадку посилити відчуття сорому в дитини шляхом довгих докорів та пояснень, від чого їй та чому має бути соромно. Але совість, сором — чуття потаємні, їх рідко виставляють напоказ, а навпаки, намагаються приховати від сторонніх. Дотик до цього сокровенного має бути тактовним, обережним та коротким. Поки ви тривало соромите та урезонюєте дитину, совість, замість того щоб заговорити голосніше, часто зовсім замовкає, змінюючись нудьгою та роздратуванням.

Подекуди ми недооцінюємо значення виховання особистості — самотутньої, своєрідної. Іноді ми передчасно починаємо «підганяти» дитину під уявний зразок, примушуючи її бути «як усі»: «Так ніхто не чинить!», «Подивися, хіба хто-небудь себе так поводить?». Добиваючись слухняності, ми для зручності посилаємося на авторитет суспільної думки. Також ми не завжди визнаємо права дитини на самотійність мислення, на самотутність поглядів: «Вважаєш, інші дурніші за тебе?», «Рано тобі ще розмірковувати».

Звичайно, не можна привчати дитину нехтувати думкою оточуючих, але не можна прищеплювати їй і безумовне підкорення цій думці, навіть всупереч самій собі. Адже суспільна думка у масштабах дитячого життя може бути різною.

Педагогічний практикум для батьків.

Батькам пропонується обговорити ситуацію.

Ситуація для обговорення.

«Олексійкова мама навчилася читати по обличчю сина майже безпомилково: опущені вії та скорботний вираз означали проблеми з оцінками, відведені вбік очі та стиснуті губи — неприємності дисциплінарні. Ну а заплакане обличчя та впертий погляд свідчили про пригоду принципового характеру.

І на цей раз вираз синового обличчя не залишав у мамі ніяких сумнівів.

— Що цього разу?

— Квасоля! — сказав Олексійко.

— Яка квасоля?

— Нам з біології задали намочити і проростити квасолю. Ще давно. Всі уже забули. А вчора сказали принести її в школу. За ніч же нічого ні в кого не виростало. Тільки Маринка Зуєва принесла цілу купу з великими паростками, навіть з листочками. Ми в неї все розхапали, я також. Одну їй залишили, а потім і цю у неї хтось узяв. Олена Іванівна стала перевіряти — усім гарні оцінки поставила. А в Маринки лежить у банці одна засохла квасолина. Олена Іванівна і каже: «Всі чомусь вчасно виконали завдання, а ти лише вчора згадала!» І поставила їй «пару».

— Чому ж Маринка нічого не сказала вчительці?

— Вийде, що весь клас бреше, одна вона правду каже? Вона заплакала, а я підвівся і сказав, що це несправедливо! Тому що всі квасолини проростила Маринка, а зовсім не ми! Тоді Олена Іванівна сказала, що вона потім розбереться у цій історії.

— Що далі?

— Далі, на перерві Володька та Сашко сказали, що я — зрадник, і ми стали битися. А черговий учитель записав нам у щоденники.

— Кара ти моя! — схопилася за голову мама. — То одне, то інше! Більше від усіх тобі треба? Знову мені до школи іти?

— Ще не викликали, — без особливої впевненості заспокоїв її Олексійко.

— Викличуть! Не сумнівайся! — вибухнула мама. — І відмітку за поведінку знизять! У всіх діти як діти, а в мене якась «особлива»! Змовчати не міг?»

Запитання до батьків:

- 1) Чи мала рацію мама Олексія?
- 2) Як би вчинили ви на її місці?
- 3) Чи траплялися з вашою дитиною подібні прикрі випадки?
- 4) Розкажіть, поділіться досвідом.

2. Батькам пропонується проаналізувати, чи немає відхилень від моральних норм у житті їхніх родин, у поведінці дитини, вжити заходів до їх усунення, якщо такі виявлені.

3. Виявити, які заохочення та покарання батьки застосовували по відношенню до сина (дочки) протягом останніх 3—4 місяців. Чи відповідають ці заходи тим рекомендаціям, які були дані у бесіді? Якщо ні, чому? Запропонувати батькам поділитися своїми спостереженнями з класним керівником.

Підсумки зборів.

Василь Сухомлинський писав: «...Вища мудрість батьківської любові полягає в тому, як ми, батьки і матері, вміємо розкрити перед нашими дітьми справжні джерела радощів життя, у чому бачать і відчувають діти радощі буття. Дитяче щастя за своєю природою егоїстичне. До тих пір, поки вона не відчула, не пережила на власному досвіді (а досвід сам по собі, стихійно ніколи не приходить), що найважливіше джерело її особистої радості — це праця і піт старших, вона буде глибоко переконана в тому, що мати і батько існують лише для того, щоб приносити їй радість.

Учити дитину бачити і відчувати людей — це одна з найважливіших речей у важкій справі виховання людини. Батьківська любов повинна бути такою, щоб у дитини пробуджувалася чуливість серця до навколишнього світу, до всього, що створює людина, що служить людині і, зазвичай, насамперед до самої людини. ...Виховання людського благородства в дитячому серці починається з максимального олюднювання її ставлення до людей, одухотворення цього ставлення чистими, високими почуттями поваги до людини, і насамперед поваги до матері й батька.

Переживаючи безкорисливу радість творення добра, дитина набуває дорогоцінного багатства душі: вона відчуває серцем, коли й де товаришеві, другові, милій людині, що живе поруч, треба допомогти. Дитина, що зазнала потреби робити добро, потреби в людині, — стає дуже проникливою, сприйнятливою, чутливою до навколишнього світу,

до людей, до вчинків, подій, до стосунків між людьми. Які чутливі діти, що пережили радість творення добра для людей, до прикroachів, негод матері, батька! Вони відчують, що стомлені на роботі мати і батько потребують відпочинку, що тиша, спокій, чистота в домі, краса — важливі умови тієї повноти духовного життя, яку треба дати матері й батькові. Діти, що пізнали радість творення добра для людей, серцем відчують, що їхня погана поведінка, погані успіхи в навчанні — усе це засмучує матір і батька, а засмучити найближчу, найдорожчу людину для сердечної чуйної дитини рівнозначно злому, поганому вчинкові.

...Що ж ми залишаємо в серцях своїх дітей, батьки? — давайте частіше ставити самим собі це запитання. Будемо залишати в їх серцях моральні цінності, створені, добуті, вистраждані нашим народом за його багатовікову історію, за століття його боротьби, що утверджує високу гідність Людини. Будемо пам'ятати завжди, що найвища й найпочесніша творчість у нашому суспільстві — це творення людини».

Керуймося цими порадами, і діти стануть ближчими до нас і більш відкритими для добра.

ЗБОРИ № 20

Тема. Дещо про методи виховання.

Мета: ознайомити батьків з основними методами та принципами виховання дітей; сприяти формуванню взаєморозуміння та взаємоповаги між дітьми та батьками в родині; виявити та проаналізувати особливості виховання дітей у сім'ях.

Коментар: готуючись до зборів, класний керівник заготовляє бланки тестів для батьків «Особливості взаємин з дітьми у вашій родині» (за англійським психологом Г. Пейном).

На класній дошці — плакат або напис:

«...Виховання дітей — це легка справа, коли вона робиться без тріпання нервів, як здорове, спокійне, розумне й веселе життя. Якраз бачив завжди, що там, де виховання йде без напруження, там воно вдається». (А. С. Макаренко).

Хід зборів

Бесіда.

Відхилення в поведінці школярів можуть бути викликані особливостями сімейного виховання. Як відомо, родина — це мала соціальна група людей, що перебувають у родинних стосунках і мають визначені міжособистісні стосунки.

Аналізуючи особливості сімейного виховання, у першу чергу, розглядають особливості стосунків усередині родини: взаємини між батьками, дорослими різного покоління, між дорослими і дітьми.

За певних умов такі взаємини в родині можуть служити основною причиною неправильного виховання. При неправильних типах виховання мова йде про надмірну або недостатню виразність відповідної ознаки виховного процесу.

У розпорядженні батьків і вчителів безліч засобів виховання. Серед них такі, як вплив виховним словом, переконання, організація життя і діяльності дітей, створення виховної ситуації, схвалення й осуд. Які шляхи, правила застосування кожного з них?

Слово — найтонший інструмент людського спілкування. Як змусити його служити мистецтву виховання? Виховання — це форма спілкування між дітьми й дорослими, а засобом спілкування є слово, то осудливе, суворе й холодне, то заохочувальне, приязне, підбадьорливе, то іронічне, глузливе, саркастичне: воно володіє величезною силою, яку ми часто недооцінюємо. Грубий окрик лякає і озлобляє маленьку людину, а ваша легка іронія з приводу

важко завойованої гарної оцінки несподівано для нас убиває і синову радість, і віру у свої сили, і прагнення до нових перемог. Зате якою прихованою радістю та гордістю (у підлітковому віці діти не люблять виявляти почуття) світяться його очі після вашого спокійного схвального зауваження. О, це ще тільки початок! Ось побачите, на що я здатний!

Слова живуть не тільки в ту мить, коли вони звучать, а й багато років по тому: ваша манера спілкування з дітьми, тон стосунків між членами родини мають велике значення для створення певного стилю життя, який швидко закріплюється у вашому домі й передається часом від покоління до покоління.

Треба продумано і вимогливо ставитися до кожної спеціальної розмови з дітьми. Перш ніж починати розмову, поміркуйте, що конкретно ви скажете синові або дочці. Значення має не тільки кожний доказ, аргумент, а й тон: спокійний, доброзичливий чи трохи з іронією, а то й обурення; будете ви вимагати чи радити; коли ви хочете поговорити — одразу після вчинку чи навмисне трохи відкладете розмову; як збираєтеся розмовляти — віч-на-віч чи при товаришах, членах родини, удома, під час прогулянки, дорогою в кіно; спеціально організуєте розмову («Сьогодні мені треба з тобою серйозно поговорити») чи скористаєтеся слушною нагодою, ніби між іншим. А можливо, поміркувавши, ви взагалі поки утримаєтеся від будь-якої розмови, щоб поспостерігати, як далі буде поводитись дитина.

І нарешті, традиційна вимога просити вибачення й обіцяти виправитися... «Не робіть з дітей клятвoporушників, не примушуйте давати обіцянки виправитися, — радила видатний педагог та дружина А. С. Макаренка — Г. С. Макаренко. — Це зовсім непросто — виправитися, і обіцяючи це, діти вже часто не бувають упевнені, що дотримають слова. І тим самим ми мимоволі виховуємо брехунів». У результаті, ми добиваємося не ліквідації конфлікту з дитиною, чого, власне, прагнули, а створення умов для нового конфлікту.

Мета ж виховного впливу інша — добитися усвідомлення аморальності свого вчинку, такого ставлення до нього,

яке б виключало подібні дії. Моральність мотивів поведінки не повинна заслонятися відчуттям страху. Забороняючи що-небудь дітям, треба не погрозами покарання підкріплювати це, а соціально-моральними доказами. Якщо дитина хоче нарвати квітів у громадському місці, не слід говорити їй: «Не роби цього, бо тебе оштрафують». Краще зауважити: «Поміркуй... Якщо всі люди, які тут гуляють, захочуть зірвати по квітці... незабаром не залишиться жодної квітки, яка могла б тішити наше око».

Наступний важливий метод виховання — організація життя і діяльності дітей, коли формуються доброзичливість, комунікабельність, товариськість та інші необхідні в суспільстві якості, навички та звички. Кінцевий результат виховання виявляється насамперед у поведінці, вчинках, діяльності людини. Цим же вимірюється рівень її вихованості. І щоб те, чого ми в ході розмов навчаємо дітей, до чого закликаємо, реалізувалося в їхньому повсякденному житті, навчанні, ставленні до людей, потрібна «відповідна гімнастика поведінки» (А. С. Макаренко).

В основі педагогічного впливу лежить дуже важливий принцип морального виховання — оптимістичний підхід до дитини, віра в потенційні можливості її особистості. І дуже важливо, щоб у процесі виховання об'єднувались зусилля родини і школи, які з різних боків знають дитину.

Педагогічний практикум для батьків.

Батькам пропонується обговорити ситуацію.

Ситуація для обговорення.

«...Чотирикласник приховав від батька кілька двійок, підшкрябавши у щоденнику. З батьківських зборів повертається додому прикро вражений батько. Розсерджений несподіваними неприємностями, він, незважаючи, що вже пізно — син якраз лягає спати, — кличе його. У цю мить батько стурбований, мабуть, не стільки тим, як боротися зі злом, стільки непереборним бажанням вилити гнів на винуватця переживань. На дитину посипалися докори у жорстокій

невдячності й погрози, що на день народження він не одержить уже обіцяних, довгоочікуваних подарунків.

«Завтра ж вибачся перед учителями, пообіцяй, що більше не будеш», — категорично закінчив батько. «Не буду просити в них вибачення, і ніяких подарунків мені від вас не треба!» — ледь не плачучи, кричить син. «Не будеш — переведемо до іншої школи», — підвищує тон батько. «То й переводьте, мені байдуже!»

Запитання для дискусії:

- 1) Чи правильно батько вчинив із сином?
- 2) Які педагогічні помилки зробив батько хлопчика?
- 3) Які якості формує батько у синові таким «вихованням»?
- 4) Як слід було, на вашу думку, вести себе батькові в ситуації, що склалася?
- 5) Які поради ви дали б батькові школяра?
- 6) Чи були з вами та вашою дитиною подібні конфлікти? *(Виступи батьків по обміну досвідом.)*

Підсумки зборів.

Вплив сім'ї на дитину унікальний, а багато в чому й незамінний. У сім'ї особистість формується в природних умовах, вихователі тут — найближчі й найдорожчі для дитини люди, з якими вона постійно спілкується і яким має повністю довіряти.

Батьки мають впливати на дітей передусім своєю особистістю. Лише зразкові, працьовиті, духовно багаті, інтелектуально і культурно розвинені батьки мають вплив на дітей. Важливе те, що особисті якості батьків впливають на дітей не механічно, а через безпосереднє спілкування та спільну діяльність.

Сучасна сім'я має стати головною ланкою у вихованні дитини: забезпечити їй належні матеріальні та педагогічні умови для фізичного, морального й духовного розвитку.

ДОДАТКИ

Анкети для батьків

Знайомство з учнем та його родиною.

1. Прізвище, ім'я, по батькові (ПІБ) дитини
2. Дата народження (число, місяць, рік)
3. Домашня адреса
4. Індекс __ телефон (дом., сот., конт.) ____
5. Район проживання
6. Відвідував(ла) дит. садок №
7. Які гуртки відвідує дитина? Де?
8. Тато (ПІБ) :
освіта _____
місце роботи (назва підприємства повністю, не скорочено) _____
посада _____
адреса підприємства _____
телефон підприємства _____
9. Мама:
освіта _____
місце роботи (назва підприємства) _____
посада _____
адреса підприємства _____
телефон підприємства _____
10. Інші члени сім'ї, що живуть з дитиною _____
11. Хто буде забирати із школи? (ПІБ) _____
12. Яким ласкавим ім'ям називають дитину в сім'ї?
13. Що любить виконувати ваша дитина у вільний час?
Які ігри любить?
14. З ким грає найчастіше? (Хлопці, дівчата.)
15. Як поводить себе в дитячому колективі? (Активно, пасивно, сором'язливо.)
16. Які обов'язки має дитина в сім'ї?

Індивідуальні особливості дитини.

1. Хто в сім'ї безпосередньо найчастіше займається вихованням дитини: мати, батько, бабуся, дідусь, брат, сестра тощо?
2. Чи часто приходять до вас у гості приятелі сина/доньки?
3. Які труднощі у вихованні дитини ви відчуваєте?
4. Які методи виховання вам більше подобаються (умовляння, пояснення, вимога, покарання, дружні стосунки, захоплення)?
5. Які важкі захворювання перенесла ваша дитина? Які є вади здоров'я?
6. Яку допомогу можете надати класу?
 - а) комп'ютерний набір;
 - б) ксерокопіювання;
 - в) канцтовари;
 - г) ремонтні роботи: ремонт класу, меблів, електроапаратури;
 - д) організація екскурсій;
 - е) транспорт для перевезення дітей під час екскурсій;
 - є) допомога в організації і проведенні свят (костюми, фонограми);
 - ж) оформлення стендів (художні здібності);
 - з) надання спонсорської допомоги для класу;
 - и) інше.
7. Чи потрібне безкоштовне харчування у групі продовженого дня (малозабезпечені)?

Якщо є нерідний(а) батько(мати), що проживає у сім'ї, назвіть, будь — ласка (ПІБ).

Налагодження спілкування з батьками учнів.

На перших зборах батьків першокласників можна дати таку анкету:

1. Які доповіді ви б хотіли прослуховувати на батьківських зборах?
2. Які питання виховання вас цікавлять, хвилюють?

3. Чи купуєте ви літературу про виховання дітей? Чи є удома бібліотека?
4. Які дитячі журнали передплатуєте, купуєте?
5. На що слід було б звернути увагу вчителю в роботі із вашою дитиною?
6. Чим ви можете допомогти вчителю в роботі із дітьми нашого класу?

Портрет першокласника.

1. Прізвище дитини, ім'я, по батькові.
2. Число, рік і місяць народження.
3. З якого часу відвідував дитячий сад, як складалися у дитини ставлення в дитячому саду?
4. Як часто хворіє і як справляється із хворобами?
5. Яким школярем йому хотілося б стати?
6. Хто з його друзів і приятелів відвідує разом із ним школу?
7. Як відноситься до покупки шкільного приладдя?
8. Чим цікавиться і захоплюється, чим хотів би займатися в школі крім шкільних занять?
9. Хто з членів сім'ї найбільш авторитетний для вашої дитини?
10. Які якості характеру і емоційної сфери вашої дитини?
11. Які якості характеру своєї дитини ви хотіли б активно розвивати?

Експрес-прогноз складу батьківського колективу.

1. Прізвище, ім'я і по батькові батьків учня.
2. Професії обох батьків.
3. Освіта батьків.
4. Вік обох батьків.
5. Вік існування сім'ї.
6. Повна або неповна сім'я.
7. Як складаються взаємостосунки, якщо сім'я неповна.

8. Кількісний склад членів сім'ї.
9. Житлові умови сім'ї.
10. Адреса сім'ї, телефон, телефон екстреного зв'язку, робочий телефон батьків.
11. Матеріальні можливості сім'ї (чи має потребу дитина в матеріальній допомозі).
12. Інтереси, захоплення, хобі сім'ї.

Індивідуальні особливості учня.

Прізвище, ім'я дитини.

1. Чим ваша дитина любить займатися у вільний час?
2. Перевагу яких ігор віддає?
3. Які види спортивних розваг більше любить?
4. Із ким частіше грає (із хлопчиками або дівчатками)?
5. Як поводить себе в дитячому колективі (активний, пасивний, соромливий і т. д.)?
6. Які обов'язки (епізодичні, постійні) має вдома?
7. Які, з вашої точки зору, індивідуальні особливості дитини необхідно врахувати при входженні його в новий колектив?

Проблеми родинного виховання.

1. Хто в сім'ї безпосередньо займається вихованням дитини: батько, мати, бабуся, дідусь, тітка, дядько, старші брат, сестра?
2. Де найчастіше спільно із дитиною проводите дозвілля: вдома, на прогулянці, в театрі, кіно, туристських походах? (підкреслити)
3. Чи знаєте ви друзів своєї дитини, їх батьків? (так, ні)
4. Чи приходять до вас в гості приятелі сина (дочки)?
5. Що вас утрудняє у вихованні дитини?
6. Перевагу яких методів виховання ви віддаєте? Умовляння, роз'яснення, суворі вимоги, покарання, заохочення, дружні контакти і т. д. (підкреслити, доповнити)
7. Чи утрудняє стан здоров'я нормальне навчання дитини?

Програмні вимоги до учнів початкової школи

1 клас

Навчання грамоти

На кінець навчального року у першокласників слід перевірити сформованість таких умінь:

- слухати і розуміти усне висловлювання (сюжетний текст) — час звучання до 1 хвилини;
- відтворювати в особах (з іншим учнем або вчителем) діалог з прочитаного твору;
- переказувати сюжетний текст букварного типу;
- читати букварні тексти цілими словами (окремі слова ускладненої структури — за одиницями читання);
- списувати рукописний і друкований текст обсягом 15—20 слів, дотримуючись каліграфічних вимог;
- писати під диктовку зв'язний текст обсягом 15—20 слів, написання яких відповідає вимові (інші слова записуються на дошці або продиктовуються «орфографічно»);
- вибрати з поданих або дібрати самостійно заголовок до тексту букварного типу;
- визначити на слух кількість речень у тексті (з 2—4 речень) під час читання;
- вимовити слідом за вчителем речення різної структури і мети висловлювання з дотриманням відповідної інтонації;
- визначити кількість слів у реченні, яке складається з 1—4 слів (на слух та під час читання);
- доповнити незавершене речення 1—2 словами; самостійно скласти речення за малюнком (усно);
- повторити слідом за вчителем слово з виділенням наголошеного складу; позначити наголос у записаному слові; визначити на слух правильно і неправильно наголошене слово;
- самостійно поділити на склади слово з відкритими складами (двома-трьома); вимовити по складах слідом за вчителем слово зі збігом приголосних звуків (парта, відро);

— правильно відтворювати ланцюжок звуків у почутому слові з 2—5 звуків; вимовляти перший і останній звук у будь-якому слові з букваря; правильно називати букви в написаному слові.

Математика

Основні вимоги до знань і вмінь учнів на кінець навчального року

Учні повинні знати:

назви і послідовність чисел від 1 до 20, місце 0 в розширеному ряді чисел;

назви компонентів дій додавання і віднімання;

переставну властивість додавання;

таблиці додавання і віднімання чисел 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 у межах 10; одиниці довжини (сантиметр, дециметр), одиницю об'єму (літр), одиницю маси (кілограм).

Учні повинні вміти:

лічити предмети, які по-різному розташовані на площині;

читати, записувати і порівнювати числа в межах 20; називати попереднє і наступне числа до будь-якого у межах 20;

складати і розв'язувати приклади на додавання і віднімання в межах 10 і окремі випадки в межах 20 ($10 + 1$, $12 - 1$, $10 + 6$, $16 - 6$, $16 - 10$);

складати числові вирази та обчислювати їх значення;

користуватися знаками і позначеннями: $+$, $-$, $=$, $>$, $<$, см, дц, кг, л; 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9;

розв'язувати прості арифметичні задачі на одну дію за допомогою додавання і віднімання;

складати задачі за малюнками і практичними діями з предметами;

розпізнавати та називати прості геометричні фігури — пряму, ламану, криву, промінь, відрізок, круг, трикутник, квадрат, чотирикутники, п'яти-, шестикутник;

вимірювати за допомогою лінійки довжину відрізка у сантиметрах, будувати відрізок заданої довжини.

2 клас

Українська мова

На кінець навчального року в учнів 2 класу слід перевірити сформованість таких умінь:

— слухати і розуміти після одного прослуховування текст, звучання якого триває 2—3 хв;

— створювати діалог на задану тему (3—4 репліки на кожного учасника, без урахування етикетних формул початку і завершення розмови); другим учасником діалогу може бути інший учень або учитель;

— усно переказувати текст обсягом 40—50 слів з опорою на допоміжні матеріали (ілюстрація, опорні слова, словосполучення);

— читати вголос цілими словами; правильно інтонувати різні за метою висловлювання, речення, речення в діалозі; розуміти прочитане;

— скласти і записати 2 зв'язаних між собою речення за змістом малюнка (враховується зміст і граматична правильність побудови речення); упорядкувати і записати деформований текст з 3—4 речень;

— дібрати до тексту заголовки і записати його; удосконалити текст із часто повторюваними словами шляхом їх заміни лексичними синонімами (без терміна) та словами *він, вона, воно, вони, цей, ця, це, ці* в різних формах;

— розрізнявати розповідні, питальні і спонукальні речення, правильно їх інтонувати; самостійно складати задані типи речень; поширювати речення за поданими питаннями;

— розрізнявати в усному мовленні речення — питальні, спонукальні і розповідні; інтонаційно правильно читати такі речення;

— поділити ряд слів на 2 групи за смисловою ознакою; доповнити кожен ряд 2—3 словами;

— дібрати 4—6 слів, які відповідають на різні питання (хто? що? який? яка? яке? що робить? що роблять? і ін.);

— пов'язати між собою два слова словами *на, в, під, і, але* або без них;

— списати текст (30—40 слів) з друкованого або рукописного шрифту, дотримуючись правил каліграфії, перевірити, виправити допущені помилки;

— писати під диктовку текст із 30—40 слів, написання яких здійснюється за фонетичним принципом та за вивченими правилами, у тому числі слів, передбачених програмою 1—2 класів для запам'ятання (інші слова записуються вчителем на дошці);

— прочитати алфавіт (напам'ять або з запису), правильно називаючи букви;

— вимовити слово так, щоб чітко було чути наголошений звук;

— правильно називати слова, вимову і правопис яких треба запам'ятати; записати ці слова (3—5 слів);

— розташувати 5—6 слів за алфавітом з орієнтацією на першу літеру (дозволяється використовувати алфавіт).

Читання

Основні навчальні результати

Учні повинні знати:

— прізвища, імена письменників, з творами яких неодноразово зустрічались під час навчання (5—6);

— назви найвідоміших фольклорних казок, які вивчались протягом року;

— напам'ять 6—7 віршів та прізвища, імена їх авторів, 2—3 скоромовки;

— відповідну оцінну лексику (чесний, працьовитий, добрий, сміливий, хоробрий, боягуз, лінивий і т. п.).

Учні повинні вміти:

— уважно слухати читання вчителем літературного твору, розуміти його фактичний зміст, відповідати на запитання за прослуханим;

— правильно, плавно, свідомо читати вголос цілими словами у темпі 40—60 слів за хвилину наприкінці навчального року (допускається поскладове читання важких для дітей цієї вікової групи слів);

— користуватися найпростішими інтонаційними засобами виразності: дотримуватись пауз, обумовлених розділовими знаками в тексті; інтонувати кінець речення; регулювати темп читання, силу голосу (за завданням учителя);

— розрізняти казку, вірш, оповідання, загадку, скоромовку (практично);

— визначати послідовність подій у творі (що було спочатку, потім, чим закінчується твір?);

— знаходити в тексті речення, які підтверджують усне висловлювання;

— знаходити в тексті слова, вирази, які характеризують героїв твору, їхню поведінку, події (з допомогою вчителя);

— розрізняти у тексті мову автора і мову дійових осіб;

— пояснювати зв'язок заголовка із змістом твору (чому так названо твір?);

— складати картинний план, простий план до невеликого за обсягом та нескладного за будовою тексту (з допомогою вчителя);

— правильно і точно (як у тексті) називати персонажів твору;

— давати найпростіші оцінні судження поведінки, вчинків персонажів з використанням відповідної оцінної лексики;

— визначати загальний емоційний настрій твору (з допомогою вчителя);

— близько до тексту розповідати невеликі за обсягом казки, оповідання;

— користуватися найпростішими прийомами заучування напам'ять віршів (за опорними малюнками, опорними словами);

— після попередньої підготовки виразно декламувати вивчені вірші;

— помічати, пізнавати у тексті яскраві, образні слова, вирази (епітети, порівняння, метафори — без вживання термінів), на елементарному рівні пояснювати, з якою метою використовуються у тексті ці засоби виразності;

— визначати тему та основну думку твору (з допомогою вчителя);

— користуватися запитаннями і завданнями до тексту, розділу (у навчальній книжці);

— брати участь у найпростіших формах інсценізації (читання за ролями, передача голосом, жестами, ходом, мімікою вдачі, рис характеру персонажів казок тощо).

Математика

Основні вимоги до знань і вмінь учнів на кінець навчального року

Учні повинні знати:

назви і послідовність натуральних чисел від 1 до 100, місце 0 в розширеному ряді, десятковий склад чисел;

переставну властивість додавання;

назви компонентів дій множення і ділення, взаємозв'язки дій множення і ділення;

одиниці довжини, вартості, часу, маси, співвідношення між одиницями довжини, вартості, часу.

Учні повинні вміти:

читати, записувати і порівнювати числа від 1 до 100;

записувати двоцифрові числа у вигляді суми розрядних доданків;

читати і записувати найпростіші вирази (сума, різниця, добуток, частка);

знаходити значення числових виразів на дві дії;

усно і письмово виконувати дії додавання і віднімання в межах 100;

знаходити значення виразу з однією змінною при заданих значеннях змінної;

розв'язувати прості і складені задачі на 1—2 дії;

складати задачі за життєвими ситуаціями, моделями та схематичними зображеннями;

записувати задачі арифметичними діями та виразами;

складати обернені задачі до простих задач;

знаходити геометричні фігури на моделях, малюнках та навколишніх предметах;

вимірювати і креслити відрізки (в цілих сантиметрах), знаходити периметр багатокутника, будувати прямокутник на папері у клітинку.

3 клас

Українська мова

Основні навчальні досягнення на кінець року

Учні повинні знати:

— український алфавіт; букви на позначення голосних і приголосних звуків; способи позначення м'якості приголосних на письмі; букви на позначення дзвінких і глухих приголосних;

— члени речення: головні і другорядні (без поділу на види);

— частини слова: основу, закінчення, корінь, префікс, суфікс;

— частини мови: іменник, прийменник, прикметник, дієслово; питання, на які вони відповідають.

Учні повинні вміти:

— розрізняти голосні і приголосні звуки, тверді і м'які, дзвінкі і глухі приголосні;

— розташовувати слова за алфавітом, орієнтуючись на другу літеру; користуватися орфографічним словником;

— визначати наголос у словах;

— слухати і розуміти після одного прослуховування усне висловлювання (текст, який належить до художнього і науково-художнього стилів, час звучання 2—3 хв);

— складати діалог (4—5 реплік на кожного учасника, без урахування етичних формул початку і кінця розмови); одним із учасників діалогу може бути вчитель;

— усно переказувати текст (докладно, вибірково) — обсяг початкового матеріалу 50—70 слів;

— будувати усне зв'язне висловлювання (усний твір) — час звучання орієнтовно 1—2 хв;

— писати переказ розповідного тексту (обсяг початкового тексту 40—60 слів);

— читати вголос, правильно вимовляючи слова й інтонуючи речення, різні за метою висловлювання, окличні речення, речення зі звертаннями;— добирати до тексту заголовки, відповідний до теми тексту; знаходити в тексті зачин, основну частину і кінцівку; ділити текст на частини за поданим планом; зв'язувати два речення за допомогою слів *він, цей, такий, тоді*;

— розрізняти на слух і на письмі розповідне, питальне, спонукальне, а також окличне речення; речення зі звертаннями; скласти за малюнком, за описаною ситуацією речення, різні за метою висловлювання і за інтонацією, речення із звертаннями;

— об'єднувати два прості речення в складне;

— знаходити, визначати закінчення в слові, поданому в кількох формах; знайти, визначити корінь у ряді спільнокореневих слів, префікс, суфікс у ряді слів з одним і тим самим префіксом, суфіксом;

— ділити на групи слова, які відповідають на питання різних частин мови (серед них числівників, прислівників без уживання терміна); які розрізняються за родом, числом (іменники, прикметники), стоять у формі того чи іншого часу (дієслово); будувати сполучення зі слів, що є різними частинами мови;

— списувати текст (40—60 слів) з рукописного і друкованого тексту, дотримуючись правил оформлення письмової роботи, правил правопису і каліграфії; звіряти написане із зразком, виправляти написане;

— записати під диктовку текст (50—60 слів), складений із слів, які пишуться за фонетичним принципом; за правилами, вивченими в 1—3 класах і визначених програмою для самостійного застосування учнями.

Читання

Основні навчальні досягнення на кінець року

Учні повинні знати:

— прізвища, імена письменників-класиків та їхні твори, з якими ознайомились під час навчання;

— напам'ять 7—8 віршів, прізвища, імена їхніх авторів; 5—6 прислів'їв.

Учні повинні вміти:

— правильно, свідомо читати вголос цілими словами та групами слів у темпі, не нижчому 70 сл./хв;

— володіти продуктивними способами читання мовчки (самостійно та з допомогою вчителя);

— усвідомлено й достатньо повно сприймати й розуміти фактичний зміст того, що читає вчитель або однокласники;

— готуватись до виразного читання (переважно самостійно): визначати загальний емоційний настрій твору, окремих його частин; емоційний стан героїв; ставлення автора до описаних подій, персонажів; вибирати та застосовувати під час читання відповідний темп, силу голосу, тон; робити паузи, обумовлені розділовими знаками в середині та в кінці речень; виділяти голосом важливі слова, словосполучення;

— розрізняти та називати вивчені твори за жанровими ознаками;

— визначати тему та основну думку твору (самостійно);

— самостійно складати простий план твору;

— зв'язно, логічно, послідовно переказувати (з урахуванням виду переказу) зміст тексту;

— знаходити в тексті епітети, порівняння, метафори (без уживання термінів), пояснювати їх роль у творі;

— висловлювати власне ставлення до подій, вчинків персонажів, спираючись на зміст твору;

— розуміти і формулювати (самостійно та з допомогою вчителя) запитання, відповіді на які дає текст.

Математика

Учні повинні знати:

— напам'ять таблицю множення і відповідні випадки ділення;

— порядок виконання дій у виразах;

— назви і позначення одиниць величин — довжини (мм, см, м, дм, км), маси (г, кг, ц), часу (с, хв, год), грошові одиниці (к., грн.);

- співвідношення між одиницями довжини, маси, часу.
- Учні повинні вміти:
 - читати, записувати і порівнювати числа у межах 1000;
 - виконувати усно позатабличне множення і ділення в межах 100, виконувати письмово додавання і віднімання чисел у межах 1000;
 - виконувати ділення з остачею;
 - знаходити значення виразів на 3—4 дії;
 - знаходити, на скільки одиниць одне число більше чи менше від другого, у скільки разів одне число більше чи менше від другого;
 - знаходити частину числа і число за його частиною;
 - розв'язувати рівняння на основі взаємозв'язків між компонентами і результатами дій;
 - розв'язувати текстові арифметичні задачі, які містять відношення «більше в», «менше в»;
 - розв'язувати складені задачі на зведення до одиниці, на суму двох добутків і їм обернену;
 - розв'язувати складені задачі на визначення ціни, кількості і вартості товару;
 - знаходити периметр прямокутника;
 - користуватися позначеннями одиниць величин: мм, см, км, с, хв, год;
 - визначати час за годинником.

4 клас

Українська мова

Основні навчальні досягнення на кінець року

Учні повинні знати:

- український алфавіт, букви на позначення голосних приголосних звуків; способи позначення м'якості приголосних та звуків; букви на позначення дзвінких і глухих приголосних;
- значущі частини слова: основа, закінчення, корінь, суфікс, префікс;
- частини мови та їх граматичні ознаки;

- види речень за метою висловлювання (розповідні, питальні, спонукальні) та за інтонацією (окличні, неокличні); головні і другорядні члени речень.

Учні повинні вміти:

- розрізнити на слух голосні і приголосні звуки, тверді і м'які, дзвінки і глухі приголосні;
- розташовувати слова за алфавітом, орієнтуючись на другу і третю літери в слові; користуватися орфографічним словником;
- визначати наголос у словах;
- слухати і розуміти після одного прослуховування усне висловлювання (текст, який відноситься до художнього і науково-художнього стилів; час звучання при неспішливому читанні орієнтовно 3—4 хв);
- складати діалог (5—6 реплік на кожного з його учасників, не рахуючи етикетних формул початку і кінця розмови); одним з учасників діалогу може бути вчитель;
- переказувати (детально, вибірково) текст, який відноситься до художнього або науково-художнього стилів і до одного з типів мовлення (розповідь, опис, міркування) — обсяг початкового матеріалу 70—90 слів;
- складати усне висловлювання (усний твір) — час звучання орієнтовно 1—2 хв;
- читати вголос, правильно вимовляючи слова та інтонаючи речення, різні за метою висловлювання, за емоційним забарвленням; із звертанням, яке стоїть на початку, в середині або в кінці речення, з однорідними членами речення, логічно правильно поділяючи речення на частини;
- писати переказ розповідного тексту з елементами опису або міркування (обсяг початкового тексту 40—60 слів);
- добирати до тексту заголовки відповідно до теми і основної думки тексту; знаходити в тексті зачин, основну частину і кінцівку; ділити текст на частини за поданим планом і самостійно; зв'язувати два речення за допомогою слів *він, чий, такий, тоді, спочатку, потім, по-перше, по-друге*;
- розрізнити на слух і на письмі розповідні, питальні, спонукальні, окличні речення, речення із звертанням

скласти за малюнком, за описаною ситуацією речення, різні за метою висловлювання і за інтонацією, речення зі звертанням, які складаються з одного або кількох слів і розміщених на початку, в середині або в кінці речення;

— об'єднувати два простих речення в складне;

— знаходити, визначати закінчення в слові, поданому в кількох формах;

— знаходити, визначати корінь у ряду поданих спільнокореневих слів, префікс, суфікс у ряду слів з одним і тим самим префіксом, суфіксом;

— ділити на групи слова, які відповідають на питання різних частин мови (серед них числівників, прислівників — без уживання термінів); знати назви відповідних частин мови;

— визначати рід і число іменників і прикметників; знати назви відмінків і питань до них, ставити відмінкові питання до іменників, поданих у сполученні слів, до прикметників; утворювати різні форми іменників і прикметників за зразком, за питаннями; знаходити наголошені і ненаголошені голосні в закінченнях іменників і прикметників;

— ставити питання до кількісних і порядкових числівників (простих і складних — без уживання термінів), будувати сполучення слів з числівниками — за поданим зразком, за підстановочною таблицею;

— ставити питання до займенників, які подані у різних відмінкових формах, утворювати сполучення слів за зразком, за підстановочною таблицею;

— ставити питання до дієслів, поданих в різних формах, розрізняти дієслова теперішнього, минулого і майбутнього часу; форми чоловічого, жіночого, середнього родів у дієсловах минулого часу; форми 1, 2, 3 особи дієслів теперішнього і майбутнього часу, утворювати відповідні форми за зразком, за питаннями; знаходити наголошені і ненаголошені голосні в особових закінченнях дієслів;

— розрізняти серед поданих слів прислівники, ставити до них питання; будувати сполучення слів з прислівниками;

— списувати текст (60—80 слів) з рукописного і друкованого тексту, дотримуючись правил оформлення письмо-

вої роботи, правил правопису і каліграфії; звіряти написане зі зразком, виправляти написане;

— записувати під диктовку текст (60—80 слів), який складається зі слів, що пишуться за фонетичним принципом; за правилами, вивченими в 1—4 класах і визначени програмою для самостійного застосування учнями.

Читання

Учні повинні знати:

— прізвища, імена українських письменників-класиків (Т. Шевченко, Леся Українка, І. Франко, Л. Глібов, М. Кобилянський), а також тих письменників, з творами яких неодноразово зустрічалися під час навчання;

— назви, сюжети 6—7 фольклорних казок, а також літературних творів, прізвища, імена їхніх авторів;

— напам'ять 8—10 віршів; 8—10 прислів'їв, розуміти їх зміст та пояснювати, у якій життєвій ситуації доцільно вживати кожне з прислів'їв; 2—3 уривки з прозових творів

Учні повинні вміти:

— називати основні теми дитячої літератури;

— усвідомлено, правильно, виразно читати у темпі не менше 80 слів за хвилину;

— усвідомлено і достатньо вільно читати мовчки у темпі не нижче 100 слів за хвилину;

— самостійно підготуватись до виразного читання, користуватись під час читання, декламації, інсценізації мовленнєвими та позамовними засобами художньої виразності; передавати з їх допомогою своє ставлення до змісту тексту;

— усвідомлено і достатньо повно сприймати і розуміти фактичний зміст, основний смисл того, що читає, розповідати вчитель або однокласники;

— самостійно розрізняти та визначати доступні твори жанровими ознаками, обґрунтовувати свою думку;

— розрізняти види народних казок (про тварин, чарівні побутові);

— розрізняти фольклорні та авторські твори;

— самостійно визначати тему та основну думку твору

— самостійно відтворювати зміст тексту, використовуючи елементи опису (природи, зовнішності персонажа), міркування; акцентувати увагу на головному;

— виділяти засоби художньої виразності твору, усвідомлювати їх роль у тексті; свідомо використовувати у мовленні під час опису подій, природи, характеристики персонажів;

— висловлювати власне ставлення до подій, вчинків персонажів, обґрунтовувати свої міркування;

— визначати авторське ставлення до персонажа, пояснювати, як це виражено у творі;

— самостійно ставити запитання до змісту прочитаного;

— виділяти в науково-пізнавальних текстах основну й другорядну інформацію, наукові факти, події; вміти їх систематизувати та свідомо засвоювати.

Математика

Основні навчальні досягнення на кінець року

Учні повинні знати:

— десятковий склад чисел; назви і послідовність натуральних чисел від 1 до 1 000 000, місце нуля в розширеному ряді;

— напам'ять таблиці додавання і множення одноцифрових чисел та відповідні випадки віднімання і ділення;

— порядок виконання дій у виразах;

— назви і позначення одиниць величин — довжини (км, м, дм, см, мм), маси (кг, г, т, ц), площі (m^2 , dm^2 , cm^2 , га, ар), швидкості (км/год, м/с), часу (год, хв, с), об'єму (л), вартості (грн.; к.);

— співвідношення між одиницями довжини, площі, маси, часу, грошовими одиницями;

— залежність між швидкістю, часом і відстанню; між ціною, кількістю і вартістю; між площею і довжинами сторін прямокутника; між компонентами і результатами дій;

— залежність результату дії від зміни компонентів.

Учні повинні вміти:

— читати, записувати і порівнювати числа в межах мільйона;

— називати компоненти арифметичних дій і читати найпростіші числові вирази (сума, різниця, добуток, частка);

— виконувати усні і письмові обчислення в межах 100 на всі арифметичні дії;

— виконувати письмові обчислення: додавання і віднімання в межах мільйона, множення і ділення на одно та двоцифрові числа;

— знаходити значення числового виразу на 3—4 арифметичні дії;

— розв'язувати рівняння ускладненої структури з однією змінною;

— виконувати підбір значень змінної у нерівностях;

— розв'язувати прості текстові арифметичні задачі, пов'язані з відношенням більше (менше): задачі на збільшення (зменшення) числа на кілька одиниць (в кілька разів), задачі на різницеве або кратне порівняння чисел та складені задачі на 3—4 дії;

— розв'язувати складені задачі, в яких використовується залежність між величинами (швидкістю, часом і відстанню при рівномірному прямолінійному русі; ціною, кількістю і вартістю товару; площею прямокутника і довжинами суміжних сторін);

— розпізнавати і зображати (на папері в клітинку за допомогою циркуля і лінійки) геометричні фігури — точку, відрізок, промінь, пряму, ламану, кут, круг, квадрат, прямокутник, трикутник;

— вимірювати довжину відрізка, довжину ламаної;

— креслити відрізок заданої довжини;

— обчислювати периметр многокутників; площу прямокутника і квадрата.

ЗМІСТ

Передмова	3
Збори № 1 Адаптація дитини до школи	5
Збори № 2 Фізіологія молодшого школяра	23
Збори № 3 Режим дня в житті школяра	30
Збори № 4 Роль гри та іграшки в житті молодшого школяра	34
Збори № 5 Як батьки можуть допомогти дитині добре вчитися.	39
Збори № 6 Діти і телебачення	50
Збори № 7 Як виховати у дитини любов до читання	56
Збори № 8 Трудове виховання дітей у родині	70
Збори № 9 Етичне виховання дитини в сім'ї	82
Збори № 10 Заохочення і покарання дитини в сім'ї	88
Збори № 11 Естетичне виховання дитини в сім'ї	97
Збори № 12 Увага вимагає уваги.	105
Збори № 13 Взаємовідносини в сім'ї	108
Збори № 14 Вплив емоційного стану на здоров'я і навчання дитини	113
Збори № 15 Про дружбу і колективізм	119
Збори № 16 Про ліворукість дитини	124
Збори № 17 Виховуємо дітей у праці	131
Збори № 18 Тепло рідної домівки	138
Збори № 19 Моральне виховання в родині	146
Збори № 20 Дещо про методи виховання	152
Додатки Анкети для батьків	159

Видавництво «Ранок» запрошує педагогів України до «Клубу вчителів»!

Членам клубу ми пропонуємо

- ✓ привабливі клубні ціни на продукцію видавництва;
- ✓ найсвіжішу інформацію про нові видання та спеціальні пропозиції видавництва «РАНОК»;
- ✓ отримання поштою безкоштовного каталогу навчальної літератури видавництва;
- ✓ безкоштовне використання педагогічної бібліотеки клубу на сайті WWW.RANOK.COM.UA;
- ✓ можливість поставити питання та отримати професійну пораду авторів видавництва «Ранок» на нашому інтернет-форумі;
- ✓ клубні умови участі в спеціальних акціях видавництва «Ранок».

Приєднатись до «Клубу вчителів» можна

- заповнивши заяву про вступ до клубу та надіславши її за адресою :
а/с 3355, Харків 61045, «Клуб учителів»
- відправивши заяву електронною поштою на адресу:
club_t@ranok.kharkov.ua
- зареєструвавшись на сайті
WWW.RANOK.COM.UA
- зателефонувавши: **8 (057) 762-71-90**

Чекаємо на вас у нашому клубі